

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra managementu informací

Název bakalářské práce:

**ANALÝZA AKTUÁLNÍHO STAVU A VÝVOJE
NEZAMĚSTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE**

Vypracoval:

Jana Merunková

Vedoucí bakalářské práce:

RNDr. Jitka Bartošová, Ph. D.

2007

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»Analýza aktuálního stavu a vývoje nezaměstnanosti
v České republice«
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Ledeč nad Sázavou, 2007

podpis studenta

Anotace

Analýza aktuálního stavu a vývoje nezaměstnanosti v České republice

Cílem bakalářské práce je podrobná analýza současného stavu a vývoje nezaměstnanosti v České republice a porovnání situace v různých oblastech republiky a v různých skupinách obyvatel.

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

RNDr. Jitce Bartošové, Ph. D.,

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci.

1 ÚVOD	4
2 TEORETICKÁ ČÁST	6
2.1 <i>TEORETICKÉ VYMEZENÍ TRHU PRÁCE</i>	6
2.1.1 <i>Definování trhu práce</i>	6
2.1.2 <i>Nabídka práce</i>	7
2.1.3 <i>Poptávka po práci</i>	8
2.1.4 <i>Rovnováha na trhu práce</i>	9
2.1.5 <i>Institucionální vlivy na trhu práce</i>	10
2.1.6 <i>Segmentace trhu práce</i>	11
2.4 <i>NEZAMĚSTNANOST – TEORETICKÁ VÝCHODISKA</i>	12
2.4.1 <i>Základní pojmy</i>	12
2.4.2 <i>Zjišťování nezaměstnanosti dle metodiky ČSÚ a dle MPSV</i>	15
2.5 <i>DRUHY A PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI</i>	16
2.5.1 <i>Frikční nezaměstnanost</i>	17
2.5.2 <i>Strukturální nezaměstnanost</i>	18
2.5.3 <i>Cyklická nezaměstnanost</i>	19
2.5.4 <i>Dobrovolná nezaměstnanost</i>	20
2.5.5 <i>Nedobrovolná nezaměstnanost</i>	20
2.5.6 <i>Dlouhodobá nezaměstnanost</i>	21
2.5.7 <i>Nepravá nezaměstnanost, neúplná nezaměstnanost, jobstagnation</i>	22
2.5.8 <i>Dopady nezaměstnanosti</i>	23
2.6 <i>STÁTNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI</i>	23
2.6.1 <i>Pasivní politika zaměstnanosti</i>	24
2.6.2 <i>Aktivní politika zaměstnanosti</i>	26
2.7 <i>NEZAMĚSTNANOST - RŮZNÉ EKONOMICKÉ ŠKOLY</i>	27
2.7.1 <i>Liberálové</i>	27
2.7.2 <i>Keynesiánci</i>	27
2.7.3 <i>Marxisté</i>	28
2.8 <i>POUŽITÉ STATISTICKÉ METODY</i>	29
2.8.1 <i>Regresní analýza</i>	29
2.8.2 <i>Korelační analýza</i>	31
2.8.3 <i>Jednofaktorová analýza rozptylu</i>	32

3. ANALYTICKÁ ČÁST.....	33
3.1 NEZAMĚŠTNANOST OD ROKU 1989 PO SOUČASNOST.....	33
3.2 MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ A ČESKÝ TRH PRÁCE.....	36
3.2.1 Hrubý domácí produkt - vývoj a současná úroveň	36
3.2.2 HDP a nezaměstnanost	39
3.3 DEMOGRAFICKÉ VLIVY NA ČESKÉM TRHU PRÁCE.....	46
3.3.1 Věková struktura obyvatel ČR.....	46
3.3.2 Ekonomická aktivita obyvatel a její vliv na nezaměstnanost	48
3.4 NEZAMĚŠTNANOST A FAKTORY, KTERÉ JÍ OVLIVŇUJÍ.....	50
3.5 NEZAMĚŠTNANOST V ČR DLE METODIKY MPSV A ČSÚ.....	54
3.6 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA OBYVATEL V ČR.....	56
3.6.1 Vývoj vzdělanostní struktury v ČR	57
3.6.2 Míra nezaměstnanosti a vzdělání.....	59
3.7 NEZAMĚŠTNANOST V REGIONECH ČR.....	60
3.7.1 Regionální odlišnosti nezaměstnanosti	61
3.7.2 Odvětvová struktura krajů a její vliv na nezaměstnanost	63
3.8 NEZAMĚŠTNANOST MUŽŮ A ŽEN V ČR	69
3.8.1 Ekonomická aktivita mužů a žen	69
3.8.2 Míra nezaměstnanosti mužů a žen v závislosti na pohlaví.....	70
3.8.3 Nezaměstnanost mužů a žen dle vzdělání a věku	72
3.9 POSTAVENÍ ABSOLVENTŮ NA ČESKÉM TRHU PRÁCE.....	79
3.9.1 Nezaměstnanost absolventů a faktory, které ji ovlivňují.....	80
3.10 OSOBY SE ZMĚNĚNOU PRACOVNÍ SCHOPNOSTÍ V ČR	88
3.10.1 Ekonomická aktivita osob se zdravotním postižením.....	90
3.10.2 Míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením	90
4. ZÁVĚR.....	93
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	96
5.1 POUŽITÉ ZDROJE.....	96
5.2 CITOVANÉ ZDROJE	97
5.3 ZDROJE DAT.....	97
6 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	98
6.1 TABULKY.....	98
6.2 GRAFY	99

7 PŘÍLOHY

7.1 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V REGIONECH

7.2 ZAMĚSTNANOST V ODVĚTVÍCH A KRAJÍCH ČR

7.3 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI MUŽŮ A ŽEN DLE VZDĚLÁNÍ

1 ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je podrobná analýza aktuálního stavu a vývoje jevu, se kterým se musí každá společnost s tržním hospodářstvím vyrovnávat a to z důvodu podstatného ekonomického a sociálního dopadu na občany společnosti. Tímto jevem je nezaměstnanost.

V první části této práce se budu zabývat teoretickým vymezením pojmů, které s nezaměstnaností úzce souvisí. Zmíním zde pojmy jako trh práce a jeho členění podle různých kritérií (segmentace trhu práce), nabídka a poptávka po práci, rovnováha na trhu práce a vlivy, které na trhu práce působí. Bude zde vysvětlen pojem ekonomické aktivity obyvatelstva, jakožto pracovní síly země, jejíž velikost je pro úroveň nezaměstnanosti podstatná. Vysvětlím druhy a typy nezaměstnanosti, včetně příčin jejich vzniku. Bude zde věnována pozornost míře nezaměstnanosti, jakožto měřítka úrovně nezaměstnanosti a způsobům jejího měření dle dvou odlišných metodik ČSÚ a MPSV. Zmíním se také o nástrojích pasivní politiky zaměstnanosti - minimální mzdě, životním minimu a poskytovaných podporách v nezaměstnanosti a o připravovaných změnách v jejich výši. Ještě zde připomenu jistě velmi důležitou roli aktivní politiky zaměstnanosti v České republice a její vliv na nezaměstnanost. Stručně popíši nezaměstnanost z pohledu různých ekonomických škol (Liberálové, Keynesiánci, Marxisté). Na závěr teoretické části budou vysvětleny metody statistických testů, které jsou použity k ověření hypotéz, následně formulovaných v analytické části práce.

V analytické části se budu nejprve věnovat vývoji a stavu nezaměstnanosti v celé ČR, změně její úrovně od roku 1989 až po současnost. Také budu sledovat vývoj hrubého domácího produktu, jako základního makroekonomického ukazatele. Formuluji hypotézu závislosti vývoje nezaměstnanosti na hospodářském růstu a budu testovat, zda je možné ji přijmout, či nikoliv. Dále budu analyzovat závislost počtu volných pracovních míst na vývoji HPD a závislost mezi počtem volných pracovních míst a nezaměstnaností. K ověření těchto hypotéz budou opět použity statistické testy. Pro úroveň nezaměstnanosti je důležitá velikost pracovní síly země, tedy ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Proto budu rovněž testovat závislost mezi tímto faktorem a nezaměstnaností. Obecná a registrovaná míra nezaměstnanosti vykazovaná Českým statistickým úřadem a Ministerstvem práce a sociálních věcí se

od sebe liší z důvodu odlišných používaných metodik ČSÚ a MPSV, proto se budu zabývat porovnáním úrovně těchto dvou měr. Uvedu zde rovněž porovnání počtu nezaměstnaných v ČR v absolutních číslech zpracovaných dle těchto dvou odlišných metodik. Výše dosaženého vzdělání jistě hraje významnou roli při hledání zaměstnání, proto se budu zajímat o vzdělanostní strukturu obyvatel a otestuji vliv dosaženého vzdělání na nezaměstnanost.

V další části práce budu analyzovat vývoj nezaměstnanosti v různých oblastech republiky a v různých skupinách obyvatelstva. Zde se zaměřím na popsání a vysvětlení rozdílů mezi určitými regiony republiky, ve kterých se nezaměstnanost výrazně liší od republikového průměru. Bude věnována pozornost vysvětlení a vývoji rozdílů podílu žen a mužů na celkové nezaměstnanosti. Zaměřím se na strukturu nezaměstnanosti dle věku a dosaženého vzdělání mužů a žen. Také se budu zabývat situací čerstvých absolventů škol a osob se změněnou pracovní schopností. Rovněž v těchto případech budu vždy testovat pravdivost hypotéz o vlivu těchto faktorů na úroveň nezaměstnanosti a na základě výsledků testů prokážu či zamítnu formulované hypotézy.

V závěru se pokusím shrnout analyzované informace, vyhodnotit výsledky testů a stanovit faktory, které jsou pro vývoj nezaměstnanosti podstatné a vyslovím předpoklady a doporučení pro vývoj nezaměstnanosti v dalších letech.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ TRHU PRÁCE

2.1.1 Definování trhu práce

V tržní ekonomice je, kromě statků a služeb, prodávána a kupována také práce a to na tzv. trhu práce. Určité znaky trhu práce jsou shodné s trhem statků a služeb, ale přesto se v určitém ohledu od něj liší. Odlišnost práce je dána především tím, že ji vykonávají lidé, kteří samostatně myslí a rozhodují se a jejichž schopnosti, dovednosti, osobnostní charakteristiky mohou podporovat nebo naopak ztěžovat jejich přístup na trh práce. Na trhu práce existuje asymetrie a to z důvodu menší volnosti pracovníků oproti zaměstnavatelům. Pracovní síla nemá totiž možnost kontroly své nabídky a rovněž existenčně závisí na svém prodeji či pronájmu, protože potřebuje prostředky k zajištění základních životních potřeb. Možností pro pracovníky, jak zlepšit své postavení při získávání práce, je jejich prostorová a profesionální mobilita. Tedy ochota se za prací stěhovat a zkvalitnění nabízené práce pomocí rekvalifikace. Dalšími faktory, které ovlivňují vstup na trh práce, jak zaměstnanců, tak zaměstnavatelů jsou ekonomická a společenská situace a také možnosti firem např. ekonomické, technologické atd.[4]

Trh práce obecně je prostor, kde se setkává nabídka jakékoliv práce a poptávka po jakékoliv práci. Lidé, kteří zde nabízejí své zkušenosti, dovednosti, schopnosti, aj. jsou potenciálními zaměstnanci. Poptávku po práci, tedy pracovní příležitosti, zde nabízejí všechny subjekty národního hospodářství – firmy (domácí i zahraniční), domácnosti a veřejný sektor. Práci nabízí mnoho lidí, kteří si vzájemně konkurují svými schopnostmi, dovednostmi, vzděláním, zkušenostmi atd. Zároveň mnoho firem práci poptává, přičemž si také vzájemně konkurují ve snaze získat co nejkvalitnější lidské zdroje. Nabídka práce všech lidí v ekonomice tvoří tržní nabídku práce a podobně tak poptávka po práci všech firem vytváří tržní poptávku po práci. Množství nabízené a poptávané práce je do rovnováhy uváděno, podobně jako na trhu statků a služeb, cenou práce tj. mzdou.[3]

Trh práce je tedy charakterizován třemi základními složkami a to nabídkou práce, poptávku po práci a cenou práce tj. mzdou.

Nyní si stručně popíšeme jednotlivé složky trhu práce.

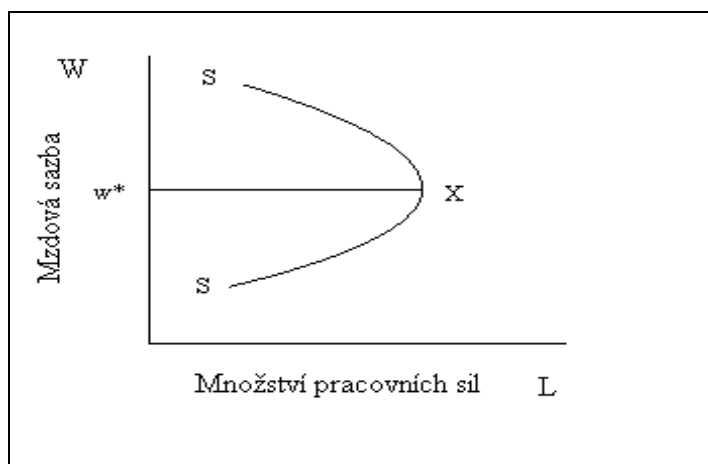
2.1.2 Nabídka práce

Nabídka práce souvisí s rozhodováním člověka, zda pracovat nebo nepracovat. K tomu, aby se člověk rozhodl pracovat, musí mít důvod. Pokud pomineme radost a uspokojení z vykonané práce, či společenské uznání apod., je primárním důvodem k práci mzda, kterou člověk získává, pokud se rozhodne pracovat. V opačném případě získává volný čas, který můžeme chápat jako specifický statek, protože přináší lidem rovněž uspokojení, ačkoliv má odlišnou formu. Při rozhodování, jestli pracovat, či nepracovat se lidé rozhodují na základě mezních užitek, které jim přináší, na jedné straně mzda za odpracované hodiny, za kterou lze pořídit různé statky a na straně druhé získaný volný čas.[3]

K rozhodnutí, zda pracovat, či nepracovat potřebujeme znát ceny všech statků a proto také cenu volného času. Pokud se rozhodneme nepracovat, budeme mít sice volný čas, ale neobdržíme mzdu. Ušlá mzda je tedy cenou volného času. Z tohoto důvodu, pokud se mzda zvýší, dojde ke zdražení volného času a působení tzv. substitučního efektu zvýšení mzdy, tj. kupování méně volného času a větší nabídky práce. Mzda je ale rovněž důchodem, který umožňuje pořizování více statků a jak bylo uvedeno výše, mezi statky patří také volný čas, proto zvýšení mzdy umožňuje nakupování více volného času a vede tedy k snížení nabídky práce, dochází k působení tzv. důchodového efektu zvýšení mzdy. Jak je vidět oba efekty působí protichůdně a záleží, který z těchto dvou efektů převládne.[3]

Grafické znázornění křivky individuální nabídky práce je zobrazeno na grafu č. 1.

Graf č. 1- Křivka nabídky práce

Zdroj: JÍROVÁ, 1999, s. 8

S růstem mzdové sazby nabízí spotřebitel více práce, protože každá další hodina práce přináší více důchodu, ze kterého plyne větší užitek z výrobků a služeb. Ale jak si můžeme všimnout na obrázku, při dalším růstu mzdy začíná klesat nabízené množství práce a dochází k převládnutí důchodového efektu nad substitučním. Substituční efekt je výrazný při nižších mzdách, lidé potřebují uspokojit základní potřeby, jako jídlo, bydlení, ošacení apod. a na pořízení těchto statků potřebují mzdu. S růstem mzdy mají lidé dostatek prostředků na pořízení těchto nezbytných statků a začínají intenzivněji vnímat potřebu volného času, proto si začínají volný čas kupovat (obětují mzdu, kterou by mohli získat, kdyby pracovali) tím, že nabízejí při vyšší mzdové sazbě menší množství práce – působí důchodový efekt. [4]

Ještě je zde nutno poznamenat, že změna mzdy nemusí vždy vést ke změně nabízeného či poptávaného množství práce. Ke změně nabízené nebo poptávaného množství práce nedochází, pokud se jedná o nominální změnu mzdy, kdy dojde sice na jedné straně ke změně mzdy, ale zároveň dojde ke stejné změně cen statků. Množství statků, které si za obdrženou mzdu můžeme pořídit, se tedy nezmění. Na změnu nabízeného a poptávaného množství práce má vliv pouze změna reálné mzdy, tzn. množství statků, které je možné za mzdu pořídit, se zvýší.[3]

Ještě se souhrnně zmíníme o hlavních determinantách, které jsou určující pro nabídku práce. Mezi nejdůležitější patří zejména:

- reálné mzdy (současná i očekávaná úroveň),
- jmění (majetek),
- mimopracovní příjmy (včetně transferů od vlády),
- demografický vývoj (zejména počet obyvatel a věková struktura obyvatelstva),
- míra ekonomické aktivity obyvatelstva tj. podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných na počtu osob patnáctiletých a starších (ČSÚ)
- úroková míra,
- migrace obyvatelstva
- společenská tradice, aj.[4]

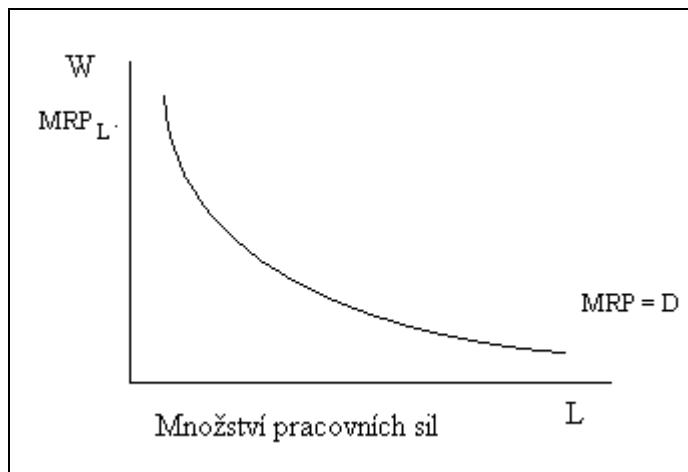
2.1.3 Poptávka po práci

Poptávka po práci se odvíjí se od spotřebitelské poptávky po finálních statcích, které jsou vyráběny pomocí práce, je tedy tzv. odvozenou poptávkou. Zároveň závisí na omezeních, ve kterých (popř. se kterými) firma pracuje, např. změny v technologii, které ovlivňují produktivitu výrobních faktorů a tedy i práce. Při nákupu práce firmy vycházejí z výnosů, které získají, při vynaložených nákladech na tuto práci. Firma, která chce maximalizovat zisk, se nachází v rovnováze

v případě, že najímá práci, až do okamžiku, kdy se příjem z mezního produktu práce¹ rovná mezním nákladům na práci². [3]

Graficky je křivka poptávky po práci znázorněna na grafu č. 2.

Graf č. 2 - Křivka poptávky po práci

Zdroj: JÍROVÁ, 1999, s. 10

Každá další jednotka práce na vstupu přináší dodatečný příjem, který firma získá zaměstnáním této dodatečné jednotky práce (za předpokladu ostatních faktorů nezměněných). Tento dodatečný příjem je násobkem mezního produktu práce MRP_L a příjmu, který byl získán prodejem dodatečné jednotky výstupu. [4]

Dále si zde uvedeme některé hlavní faktory ovlivňující poptávku po práci, např.:

- cena práce charakterizovaná mzdovou sazbou,
- poptávka po produkci vyráběné pomocí práce a cena této produkce,
- produktivita práce, která souvisí s technologickým vybavením, znalostmi, vzděláním pracovníků,
- technologické změny,
- ceny ostatních vstupů (kapitálu a půdy),
- očekávané budoucí tržby, aj. [4]

2.1.4 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce nastává v okamžiku, kdy se poptávané množství práce rovná nabízenému, tedy v průsečíku křivky poptávky po práci a křivky nabídky

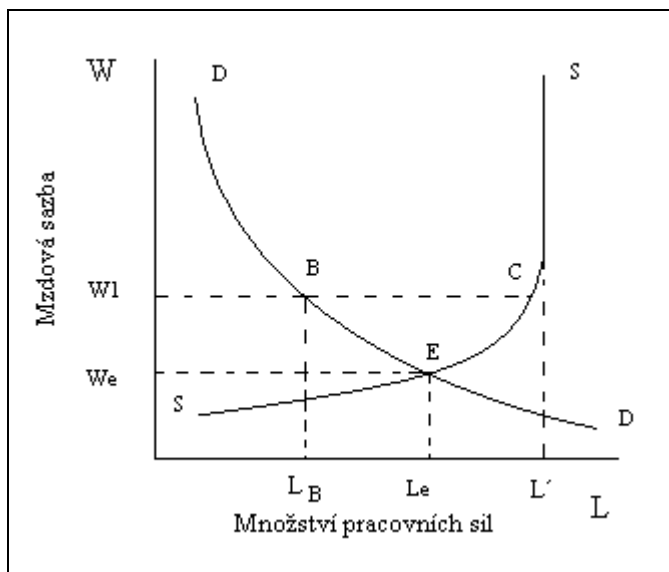
¹ Mezní produkt práce (MPL) je přírůstek produkce, který je výsledkem zaměstnání jedné dodatečné jednotky práce za předpokladu ostatních faktorů nezměněných.

² Mezní náklady na práci (MCL) je přírůstek celkových nákladů firmy, který je vyvolán tím, že tato firma získala dodatečnou jednotku práce; představují cenu práce – mzdovou sazbu.

práce. Mzdová sazba odpovídající této situaci se označuje jako rovnovážná mzdová sazba, stejně tak označíme i množství práce odpovídající této výši mzdové sazby jako rovnovážné množství práce.[3]

Na následujícím grafu č.3 je výše zmíněná rovnováha názorně graficky ilustrována.

Graf č. 3 - Rovnováha na trhu práce

Zdroj: JÍROVÁ, 1999, s. 10

V bodě E, který je průsečíkem křivky nabídky práce S a poptávky po práci D, nastává na trhu práce rovnovážný stav a to při rovnovážné mzdové sazbě W_e a při rovnovážném množství práce L_e . Trh práce určuje rovnovážnou výši reálné mzdy a zároveň pohyb reálné mzdy uvádí případnou nerovnováhu na trhu práce zpět do rovnovážného stavu. Při mzdě nižší než W_e by na trhu nebylo nabízeno dostatečné množství práce, zájem o pracovní síly ze strany firem tedy stoupá, dochází k růstu konkurence mezi nimi, což vede k růstu mezd a tedy k růstu nabízeného množství práce (posun po křivce nabídky nahoru) a zároveň k poklesu poptávaného množství práce (posun po křivce poptávky dolů) až do okamžiku, kdy opět dojde k rovnovážné situaci. Mzdová sazba W_e je hranicí, pod níž by neměly mzdy klesat. Jestliže např. na nátlak odborů podnikatel zvýší mzdy na úroveň vyšší než W_e , rovnovážná situace se změní v nerovnovážnou, jelikož nová mzdová sazba W_1 bude vyšší než původní rovnovážná W_e . Při vyšší mzdě (W_1) podnikatel již nezaměstná L_e pracovních sil, nýbrž pouze L_B (vyšší mzdy jsou pro podnikatele vyššími náklady a tudíž při vyšší mzdě bude poptávat menší množství práce). Osoby, které jsou ochotny nastoupit do práce při původní mzdě W_e , zobrazuje horizontální vzdálenost bodů B a C. Z těchto osob se po zvýšení mzdové sazby na W_1 stanou nedobrovolně nezaměstnaní. Zbytek pracovní síly (horizontální vzdálenost bodu C a vertikály L') jsou dobrovolně nezaměstnaní. Tato část pracovní síly raději upřednostňuje volný čas před prací. Zásah odborů v podobě požadavku zvýšení mzdy sice zvýšení přinesl, nicméně za cenu vyšší nezaměstnanosti. [4]

2.1.5 Institucionální vlivy na trhu práce

Jak bylo již výše uvedeno, trh práce je specifický tím, že práci vykonávají lidé. Mezi další odlišnosti tohoto trhu patří poměrně vysoká nepružnost ceny práce –

mzdy. Mzda tedy reguluje trh práce pouze do určité míry. Například při vyšší nabídce práce nedochází k poklesu mezd. Jedním z důvodů je například zákonem stanovená minimální mzda, pod kterou zaměstnavatel nemůže mzdu snížit ani v případě, že by existovali nezaměstnaní, kteří by byli ochotni za tuto nižší mzdu pracovat. Dále zde hrají roli náklady spojené s propouštěním stávajících zaměstnanců a přijímáním nových zaměstnanců. V neposlední řadě může být důvodem také kvalita a kvalifikace práce, kdy firma již do svých zaměstnanců investovala i další prostředky, např. v podobě kurzů a školení, a náklady na zaškolení nových zaměstnanců by byly vysoké. Firmy také mohou dočasně udržovat zaměstnanost nad efektivní úrovní z důvodu dalšího vývoje poptávky po produkci těchto firem. Dalším důvodem nepružnosti mezd může být zaměstnanecké posuzování úrovně mezd v jiných podnicích v daném odvětví a lokalitě. Také to, že pracovní smlouvy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci jsou většinou uzavírány na delší časové období (minimálně 1 rok), vede k nepružnosti mezd. Během tohoto smluvně daného období nemůže příjem zaměstnanci ani výrazně klesnout ani se výrazně zvýšit. Z tohoto příkladu je patrné, že mzdy jsou tedy nepružné i směrem nahoru. Dalším faktorem nepružnosti na trhu práce mohou být kolektivní smlouvy a pracovně – právní zákonodárství. [4]

2.1.6 Segmentace trhu práce

Neexistuje pouze jediný trh práce, ale řada trhů. Mezi základní členění trhu práce patří dělení na primární a sekundární trh práce.[4]

- Primární trh práce – na tomto trhu se soustřeďují lepší a výhodnější pracovní příležitosti, které mají větší prestiž, poskytují vyšší výdělků, umožňují relativně dobrý profesionální růst a větší jistotu zaměstnání. Lidé zaměstnaní na těchto trzích se snaží o zvyšování svojí kvalifikace a tím o zajištění větší stability zaměstnání o zvyšování svojí kvalifikace a tím o zajištění větší stability zaměstnání
- Sekundární trh práce – zde se soustřeďují pracovní místa s nižší prestiží a nižší úrovní mezd. Také požadavky na kvalifikaci pracovníků jsou na tomto trhu nižší, proto jsou zde také pracovní místa méně stabilní a existuje větší fluktuace pracovníků. Na druhou stranu jsou toto také důvody snazšího získání zaměstnání na tomto trhu, nicméně kariéra na sekundárním trhu je podstatně méně výhodná, než na trhu primárním.[4]

Dále můžeme trhy práce členit na:

- Externí trhy práce – na těchto trzích se setkávají pracovníci, kteří nabízejí svoje schopnosti, dovednosti, kvalifikaci a firmy, které nabízí volná pracovní místa. Tento trh tvoří regionální, národní a mezinárodní trhy práce.
- Interní trhy práce – pracovní trhy uvnitř jednotlivých podniků, v jejichž rámci dochází k pohybu pracovníků uvnitř firmy, k jejich kariérenímu a kvalifikačnímu růstu. Při změně výrobního programu je zde možnost přesouvat pracovníky uvnitř firmy bez nutnosti propouštění a přijímání nového kvalifikovaného personálu.[1]

Dalším kritériem členění trhu práce může být jeho kontrola oficiálními institucemi. Podle tohoto kritéria rozlišujeme:

- Formální trh práce – jde o trh oficiálních pracovních příležitostí, který je pod kontrolou společenských institucí k tomu určených
- Neformální trh práce – trh, který je mimo kontrolu společenských institucí (zejména daňových a finančních úřadů). Patří sem aktivity šedé a černé ekonomiky např. nelegální podnikání, obcházení pracovněprávních zákonů a předpisů, daňových zákonů apod. Rovněž na tento trh patří domácí práce a samozásobitelství.[7]

2.4 NEZAMĚSTNANOST – TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V předchozí části této práce jsme si teoreticky vymezili pracovní trh. Nyní se zaměříme na teoretický rozbor konkrétního problému, který na trhu práce vzniká a to nezaměstnanosti. Definujeme základní pojmy (ekonomicky aktivní/neaktivní, zaměstnaný/nezaměstnaný, míra nezaměstnanosti, registrovaná a skutečná nezaměstnanost). Na závěr si ještě uvedeme dvě odlišné metodiky zjišťování nezaměstnanosti podle ČSÚ a MPSV.

2.4.1 Základní pojmy

Z hlediska trhu práce můžeme obyvatelstvo země rozdělit na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je tvořeno následujícími dvěma skupinami obyvatel:

Zaměstnaní: tj.

- obyvatelstvo od věkové hranice 15 let,
- všichni, kteří vykonávají placené zaměstnání (včetně sebezaměstnání),
- mají práci, ale momentálně nepracují např. z důvodu nemoci, dovolené, stávky atd., tj. jsou v práci dočasně nepřítomní [2]

Nezaměstnaní: tj.

- obyvatelstvo od věkové hranice 15 let,
- všichni, kteří v referenčním období, splňují souběžně následující tři základní podmínky:
 - 1) neměli práci, tzn. nebyli ani v placeném zaměstnání, ani sebezaměstnání
 - 2) práci aktivně hledali (jak sami, tak např. pomocí úřadu práce či personálních agentur)
 - 3) byli připraveni a ochotni nastoupit do práce (do dvou týdnů byli připraveni nastoupit do zaměstnání nebo sebezaměstnání) [2]

Dohromady zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří tedy pracovní sílu země, jde o obyvatele, kteří jsou připraveni a schopni pracovat. Jsou tedy ekonomicky aktivní.[2]

Ekonomicky neaktivní jsou ti lidé, kteří nesplňují podmínky ekonomicky aktivního obyvatelstva, např. lidé studující, lidé v důchodu (invalidním, starobním), osoby, které pečují o děti a domácnost zejména ženy na mateřské dovolené, lidé, kteří nehledají práci. [2]

Míra ekonomické aktivity je tedy dána podílem počtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob (pracovní síly země) na počtu všech osob 15 let a starších. [2]

V České republice byl pro etapu do roku 2006 typický růst počtu osob v produktivním věku a zároveň nízká porodnost. Současný stav ekonomické aktivity obyvatel je z velké části ovlivněn právě demografickým vývojem let minulých. Počet zemřelých osob překročil počet novorozenců až v roce 2006. Zároveň se od roku 2005 zvyšuje počet obyvatel 65letých a starších. Stárnutí populace, které také souvisí s kvalitnější zdravotní péčí, bude pokračovat i v dalších letech, i když tento trend může do jisté míry v budoucnu částečně snižovat pohyb obyvatel (přistěhovalců) a následná reprodukce těchto osob. Přesto bude mít „stárnutí“ naší

společnosti zásadní vliv na sociální i ekonomickou situaci. Dalším faktorem ovlivňujícím ekonomickou aktivitu obyvatel je také výše hranice pro odchod do starobního důchodu, která se za poslední dobu posouvá stále výš. Dalšími faktory, které působí na ekonomickou aktivitu populace, je hospodářský rozvoj a délka období vzdělávání, která se v současné době prodlužuje.[11]

Míra nezaměstnanosti je procentním podílem nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu (tzn. nezaměstnaní plus zaměstnaní). Pokud označíme míru nezaměstnanosti u , potom

$$u = \frac{U}{L+U},$$

kde U značíme počet nezaměstnaných a L značíme počet zaměstnaných[2,3]

Při zjišťování nezaměstnanosti se mezi nezaměstnané zahrnují lidé, kteří jsou registrováni na úřadech práce. Většina lidí tak činí z důvodů pobírání podpory v nezaměstnanosti a také proto, že očekávají, že jim úřady práce pomohou nalézt práci. Proto jde o tzv. registrovanou nezaměstnanost.[2,3]

Ovšem existují nezaměstnaní, kteří se z různých důvodů na úřady práce nehlásí, např. ti, kteří již práci našli, ale ještě do ní nenastoupili (krátkodobě nezaměstnaní), dále naopak dlouhodobě nezaměstnaní, kteří již ztratili nárok na podporu v nezaměstnanosti a pobírají sociální dávky (popř. ztratili důvěru, že práci najdou a přestali ji hledat) a pak také pracovníci s nuceným zkráceným úvazkem, kteří se zahrnují mezi zaměstnané. V těchto uvedených případech se jedná o tzv. skrytou nezaměstnanost.[2,3]

Proto skutečná nezaměstnanost je většinou o něco vyšší než nezaměstnanost registrovaná. Na druhou stranu i v případě registrované nezaměstnanosti může dojít ke zkreslení, protože existují lidé, kteří vystupují jako nezaměstnaní, ačkoliv práci našli, protože chtějí nadále pobírat podporu v nezaměstnanosti, případně jiné sociální dávky.[2,3]

2.4.2 Zjišťování nezaměstnanosti dle metodiky ČSÚ a dle MPSV

Český statistický úřad (ČSÚ) používá pro zjišťování nezaměstnanosti metodiku Mezinárodní organizace práce ILO tedy:

„Ukazatel je odhadem získaným z výběrového šetření pracovních sil. Za nezaměstnané se podle mezinárodně srovnatelné metodiky považují všechny osoby patnáctileté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v průběhu referenčního týdne souběžně splňovaly 3 podmínky ILO:

- *nebyly zaměstnané,*
- *byly připraveny k nástupu do práce, tj., během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání,*
- *v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci (prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, přímo v podnicích, využíváním inzerce, podnikáním kroků pro založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence nebo jiným způsobem).*

Mezi nezaměstnané patří i osoby, které nehledají práci, protože ji již našly a jsou schopny ji nastoupit nejpozději do 14 dnů.

Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).

Zařazení do této kategorie nesouvisí s kategorií registrovaných uchazečů o zaměstnání na úřadech práce a ani s faktem, zda tyto osoby pobírají či nepobírají příspěvek v nezaměstnanosti či jiné sociální dávky nebo příspěvky.“³

Tato metodika využívá výběrových šetření pracovních sil (VŠPS), kdy dochází k šetření nezaměstnaných průběžně v náhodně vybraném vzorku domácností na území celé ČR. Výsledky jsou publikovány podle bydliště šetřených domácností.[12]

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) považuje za nezaměstnané osoby, které jsou evidovány úřady práce jako uchazeči o zaměstnání. Do června

³ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

2004 byla MPSV používána metodika výpočtu míry nezaměstnanosti jako podíl neumístěných uchazečů o zaměstnání a disponibilní pracovní síly.[13]

Od července 2004 MPSV České Republiky změnilo metodiku výpočtu míry nezaměstnanosti, kdy začíná pracovat s pojmem tzv. dosažitelného neumístěného uchazeče o zaměstnání. Za takového je považován uchazeč, který je schopen do zaměstnání nastoupit ihned po nabídce vhodného pracovního místa, jde tedy o evidované uchazeče, kterým nebrání žádná objektivní překážka v přijetí do zaměstnání. Nepatří sem lidé, kteří jsou ve výkonu trestu, v pracovní neschopnosti, v průběhu rekvalifikace, na rodičovské dovolené nebo jsou v krátkodobém zaměstnání. Nově mezi uchazeče o zaměstnání patří i potencionální uchazeči ze zemí Evropské Unie. Pracovní síla je tedy součtem počtu zaměstnaných, kteří jsou zjišťováni šetřením VŠPS, prováděného Českým statistickým úřadem, počtu dosažitelných neumístěných uchazečů a počtu cizinců pracujících v České republice podle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu. Touto změnou ve způsobu výpočtu míry nezaměstnanosti došlo k přiblížení obou metodik a rozdíly ve vykazovaných údajích dle obou metod se snížily.[12,13]

Obecná míra nezaměstnanosti podle ILO pro věkovou skupinu 15 – 64 let byla, podle výsledků výběrového šetření, ve 2. čtvrtletí 2007 5,3%, což je minimum za posledních devět let. Z důvodů odlišného vymezení registrovaných uchazečů o zaměstnání a nezaměstnaných podle mezinárodní definice ILO zde existuje rozdíl mezi vyšší obecné míry nezaměstnanosti (ILO) a vyšší míry registrované nezaměstnanosti MPSV (za 2. čtvrtletí 6,6%), ale tendence vývoje obou měř je podobná. Rozdíl v obou mírách vzniká zejména ve chvíli, kdy oficiální uchazeči o zaměstnání pracují pouze příležitostně a proto je výběrové šetření pracovních sil pokládá za zaměstnané. [14,15]

2.5 DRUHY A PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI

Nyní si charakterizujeme příčiny a druhy nezaměstnanosti. Vysvětlíme pojmy jako přirozená míra nezaměstnanosti, skrytá nezaměstnanost, nepravá nezaměstnanost, neúplná nezaměstnanost a jobstagnation. Na závěr zde zmíníme důsledky nezaměstnanosti.

2.5.1 Frikční nezaměstnanost

V důsledku přirozeného pohybu pracovních sil, se na trhu práce vždy vyskytují osoby bez placeného zaměstnání. Běžně dochází k přesunům mezi pracovními místy, k zániku a vzniku nových pracovních míst. K přesunu pracovníků může dojít na základě jejich vlastních potřeb, kdy opouštějí dobrovolně stávající zaměstnání, z důvodu hledání např. lépe placeného místa, zajímavější práce, lepšího uplatnění atd. Dalším důvodem může být propouštění (např. zánik podniku, nahrazování práce stroji, organizační změny apod.). Také na trh vstupují nové pracovní síly, tedy z ekonomicky neaktivních osob se stávají ekonomicky aktivní např. lidé, kteří dokončili studium a začínají si hledat práci, matky, kterým skončila mateřská dovolená, se vrací do zaměstnání. Důvodem pro změnu zaměstnání může být i změna bydliště. Frikční nezaměstnanost není spojená s nedostatkem pracovních příležitostí a je dočasná, je to doba, po kterou si nezaměstnaný hledá nové uplatnění (proto je také někdy nazývána vyhledávací nezaměstnaností). Je označována za dobrovolnou nezaměstnanost a její součástí je i sezónní nezaměstnanost.[3]

Frikční nezaměstnanost je ovlivňována dobou, kterou jsou nezaměstnaní ochotni věnovat hledání zaměstnání. V této souvislosti jistě hraje svoji roli systém podpor v nezaměstnanosti, čím vyšší podpory nezaměstnaným tento systém nabízí, tím dochází ke zvyšování úrovně mzdy, při které je nezaměstnaný ochoten pracovat a tím se prodlužuje doba hledání odpovídajícího zaměstnání.[3]

Se snahou dostatečně motivovat lidi k práci souvisí také zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů č. 261/2007 Sb. ze dne 19. září 2007, který dne 05. 10. 07 podepsal prezident republiky a který definitivně začne platit od ledna 2008. Projevuje se zde mj. snaha o posílení adresnosti sociálního systému a zvýšení efektivnosti veřejných výdajů.[15] V části reformy veřejných financí v návrhu změn v oblasti sociální se tedy uvádí:

„Novelizace zákona o životním a existenčním minimu odstraní automatickou valorizaci částek životního minima a částky existenčního minima

Cílem je podpora motivace k práci, neboť změny daňového systému a dalších ekonomických nástrojů budou konstruovány tak, aby snaha občana zvýšit si příjem vlastní prací byla zvýhodněna

Automatická valorizační schémata budou zrušena u všech sociálních transferů s výjimkou důchodů“⁴

Samozřejmě zde nehraje svoji úlohu jen mzda, ale na dobu hledání práce mají také vliv obecné požadavky pracovníků (např. pracovní prostředí, charakter práce, vzdálenost od místa bydliště apod.). Prodlužování frikční nezaměstnanosti může být dáno také nesouladem mezi strukturou nabídky práce a strukturou poptávky po práci nebo také malou vzájemnou informovaností. Na jedné straně nedostatečná informovanost zaměstnavatelů o volných osobách a na druhé straně nedostatečná informovanost pracovníků o volných pracovních místech.[4]

2.5.2 Strukturální nezaměstnanost

V ekonomice běžně dochází jak expanzi určitých odvětví (např. elektronika, telekomunikace) tak naopak k útlumu odvětví jiných (příkladem mohou být doly, hutě, těžký průmysl). S těmito odvětvími jsou samozřejmě spjata pracovní místa a profese. Část strukturální nezaměstnanosti je dána pohybem pracovních míst mezi odvětvími. S odvětvovou a územní změnou struktury ekonomiky může dojít k nesouladu mezi osobními a zejména kvalifikačními charakteristikami propouštěných osob a kvalifikačními požadavky pracovních míst na určitém území. Dochází ke změně struktury poptávky po práci a struktura nabídky se jí obtížně přizpůsobuje. Pak dochází k situaci, kdy je na trhu práce poptávka po pracovnících s určitou kvalifikací, která zůstává neuspokojená a na druhé straně nabídka práce pracovníků s jinou kvalifikací, než je poptávaná, která zůstává rovněž neuspokojená. Cestou k řešení této situace je rekvalifikace pracovníků na profese expandujících odvětví. Proto strukturální nezaměstnanost trvá déle než frikční. Je zde nutná delší doba pro orientaci na trhu práce, zmapování situace v odvětvích a pak také doba potřebná na rekvalifikaci a samozřejmě je také pro pracovníka náročnější, protože musí projít školeními a kurzy a přeorientovat se na novou profesi.[3]

Změna struktury poptávky nemusí být dána pouze expanzí či útlumem v jednotlivých odvětvích. Dalším důvodem strukturální nezaměstnanosti mohou být změny v technologii, kdy dochází k poklesu poptávky po pracovnících v důsledku technologického a technického vývoje. Dalším z důvodů strukturální nezaměstnanosti je existence prostorově uzavřených trhů. To znamená, že poptávka a

⁴http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Reforma_verejnych__financi_ppt.ppt

nabídka práce v daném odvětví je celonárodně v rovnováze, ale liší se poptávané a nabízené množství práce v tomto odvětví na jednotlivých regionálních trzích. Důvodem je imobilita pracovníků za prací a to z různých důvodů (např. příliš vysoké náklady na dopravu). Při řešení strukturální nezaměstnanosti tedy jde o sladění struktury nabídky po práci a struktury poptávky po práci a to co se týče kvalifikace a územního rozmístění.[3]

Právě strukturální nezaměstnanost je jednou z hlavních příčin existence odlišností v míře nezaměstnanosti v jednotlivých regionech. Příkladem může být porovnání míry nezaměstnanosti v krajích a okresech za září 2007 a míry nezaměstnanosti v celé ČR za stejné období (vypočítané na základě výsledků výběrového šetření pracovních sil, jde o evidované nezaměstnané, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání - tzv. dosažitelní uchazeči).

Hlavní město Praha - 2,4%

Okres Jindřichův Hradec – 4,1%

Okres Most – 16,5%

Okres Karviná - 14,2%

Okres Děčín – 10,9%

Míra nezaměstnanosti v září 2007 v celé ČR 6,2%

Zdroj: MPSV, <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>

2.5.3 Cyklická nezaměstnanost

Je ta část nezaměstnanosti, která je spojena s recesí probíhající v ekonomice. Její příčinou jsou cyklické fluktuace ekonomiky, je rozdílem mezi tzv. přirozenou mírou nezaměstnanosti (tento pojem vysvětlíme níže) a skutečnou mírou nezaměstnanosti. Celkový hospodářský pokles vede k poklesu produkce firem, které jsou nuceny propouštět zaměstnance. Jde v podstatě o pokles poptávky po zboží a v tomto důsledku dochází ke snížení produkce firem a tedy i ke snížení poptávky po práci.[3]

Existuje statistická závislost mezi pohybem domácího produktu a mírou nezaměstnanosti. Při rychlejším růstu domácího produktu dochází tedy k poklesu nezaměstnanosti, při pomalém růstu domácího produktu případně při jeho poklesu dochází ke zvyšování míry nezaměstnanosti. Právě měřením vztahu mezi změnou produktu a změnou míry nezaměstnanosti se zabývá tzv. Okunův zákon, který nám

říká, že pokud dojde k poklesu národního produktu o 2% pod potencionální produkt, dojde ke zvýšení nezaměstnanosti o 1%. Pokud má tedy míra nezaměstnanosti zůstat konstantní, pak v případě, že dojde k růstu potencionálního produktu např. o 3% ročně, měl by reálný produkt růst také o 3% ročně. Tento zákon potvrzuje, že skutečně část nezaměstnanosti souvisí s průběhem hospodářského cyklu a má tedy cyklický charakter.[3]

Nyní si ještě vysvětlíme pojem tzv. přirozená míra nezaměstnanosti. Při takovéto míře nezaměstnanosti dochází na trhu práce k vyrovnání poptávky po práci a nabídky práce. Součástí takovéto míry nezaměstnanosti je tedy pouze nezaměstnanost frikční, krátkodobá strukturální a také dobrovolná, nevystupuje zde tedy nezaměstnanost cyklická. V období recese je tedy skutečná míra nezaměstnanosti vyšší než přirozená a v období konjunktury naopak nižší – skutečná míra nezaměstnanosti tedy fluktuuje okolo přirozené míry nezaměstnanosti. Přirozená míra nezaměstnanosti tedy nastává, pokud se ekonomika nenachází ani ve fázi expanze ani ve fázi recese, v těchto případech skutečná míra nezaměstnanosti osciluje okolo přirozené míry nezaměstnanosti. [3]

2.5.4 Dobrovolná nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti vzniká v případě, že nezaměstnaný pracovník má sice možnost nalézt práci, ale on takovou práci nepřijme a to proto, že trh nabízí nižší mzdu, než za jakou je tuto práci ochoten vykonávat. Proto se rozhoduje zůstat nezaměstnaným a hledat práci se mzdou, která bude odpovídat jeho požadavkům. Případně se rozhodne dát přednost volnému času nebo jiným činnostem, před prací za mzdu, kterou trh nabízí. Při tomto typu nezaměstnanosti je počet nezaměstnaných nižší nebo roven počtu volných pracovních míst. Toto období značně prodlužují vysoká podpora v nezaměstnanosti a vysoké sociální dávky a možnost dlouhodobě tyto dávky pobírat. Lidé nejsou dostatečně motivováni k práci, netlačí je k tomu ekonomická nutnost a doba, po kterou zůstávají nezaměstnaní, se prodlužuje.[3]

2.5.5 Nedobrovolná nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti vzniká za odlišných podmínek, než nezaměstnanost dobrovolná a to v případě, že na trhu existují nezaměstnaní, kteří by rádi přijali práci i za mzdu nižší, než je na trhu práce nabízena. Firmy si nemohou dovolit, při stávající výši mzdy, tyto pracovníky přijmout a zároveň nemohou tuto

mzdu snížit. Důvodem, proč firmy nemohou snížit stávající úroveň mzdy, může být například tlak odborů, které brání poklesu mezd, ačkoliv tímto svým jednáním vytváří nedobrovolnou nezaměstnanost. Dalším důvodem může být zákonem stanovená minimální mzda, pod kterou zaměstnavatelé nemohou vyplácené mzdy snížit. Minimální mzda může vést ke vzniku nedobrovolné nezaměstnanosti zejména u málo kvalifikovaných pracovníků. Další kategorií, na kterou může mít vysoká minimální mzda nepříznivý dopad, jsou absolventi, kteří právě ukončili studium, nemají žádnou praxi a pokud se firmy rozhodnou pro jejich zaměstnání, učiní tak pouze za minimální nástupní mzdu, kterou jim po získání praxe zvyšují, ale pokud bude zákonem stanovená minimální mzda příliš vysoká, bude hledání práce pro tyto mladé lidi obtížné. Kromě existenčních dopadů jsou dalším nepříznivým efektem nedobrovolné nezaměstnanosti pocity bezvýchodnosti, zklamání apod. a to zejména pro nezaměstnané, pro které je obtížná rekvalifikace nebo nalezení jiného uplatnění.[3]

2.5.6 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost je definována Mezinárodní organizací práce jako nezaměstnanost delší než 12 měsíců a takto ji chápe také EUROSTAT, ale lze ji sledovat i diferencovaněji (nejčastěji v rozsahu 6, 12 a 24 měsíců). Dlouhodobá nezaměstnanost je pro ekonomiku problémem, jednak snižuje příjem domácností, zatěžuje státní rozpočet a to také vyplácením podpor v nezaměstnanosti a sociálních dávek. Dalším negativním efektem jsou sociální dopady, které dlouhodobá nezaměstnanost způsobuje. Pokud je neúspěch hledání práce opakovaný a dlouhodobý, dochází u nezaměstnaných k pocitům beznaděje a frustrace a posléze i rezignace na možnost si nějakou práci nalézt. Rezignace na hledání práce může také vést k přechodu nedobrovolné nezaměstnanosti v dobrovolnou, kdy nezaměstnaný už fakticky dobrovolně přestane usilovat o nalezení práce a přizpůsobí se novému stylu života bez práce. Jedním z faktorů, který podporuje vznik dlouhodobé nezaměstnanosti, může být nastavení sociálního systému tak, že je možné pobírat poměrně vysoké podpory v nezaměstnanosti a posléze sociální dávky a životní minima, lidé pak nejsou dostatečně motivováni k práci a volí raději pohodlnější život bez práce, před snahou pokračovat v hledání zaměstnání. Pokud jsou takto dlouhodobě nezaměstnaní rodiče zvyklí žít ze sociálních dávek a v tomto prostředí vychovávají děti, mohou pak takovéto postoje přecházet i na děti, kterým připadá

normální nepracovat a spoléhat se na stát. Dalším důvodem dlouhodobé nezaměstnanosti může být dlouhotrvající hospodářský pokles, dále také zásahy odborů, které nechtějí dovolit pokles cen, ačkoliv si to situace na trhu vyžaduje.[3]

Podle údajů MPSV míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR setrvává od roku 2001 okolo 4,0%. Ovšem podíl dlouhodobě nezaměstnaných se v roce 2006 zvýšil na 55%, což je dlouhodobé maximum.

2.5.7 Nepravá nezaměstnanost, neúplná nezaměstnanost, jobstagnation

V případě nepravé nezaměstnanosti, dochází k situaci, kdy lidé jsou sice nezaměstnaní, ale v podstatě ani práci nehledají, ale snaží se vyčerpat nárok na podporu v nezaměstnanosti v maximálním možném rozsahu. Také sem patří lidé, kteří jsou sice registrovaní, jako nezaměstnaní, ale ve skutečnosti pracují v šedé ekonomice.[6]

Neúplná zaměstnanost nastává, v případě práce na snížený úvazek, tzn. například zkrácená pracovní doba, sdílení pracovního místa. Také v případě, kdy je pracovník nucen přijmout místo, na kterém nemá možnost plně využít své schopnosti a kvalifikaci. Využívání neúplné zaměstnanosti je jednou z možností, jak bojovat s masovou nezaměstnaností. Tato forma zaměstnání se poměrně často týká žen, které hledají, z důvodu péče o děti a o domácnost, zaměstnání na zkrácený pracovní úvazek. Tato forma práce ji umožňuje neztratit pracovní zkušenosti a zároveň pečovat o děti. Další rozšířenou skupinou, která využívá zkráceného pracovního úvazku, jsou vysokoškoláci, kterým tato forma práce umožňuje získání potřebné praxe a samozřejmě také finanční příspěvek ke studiu. Podle zákoníku práce v jednotlivých členských zemích nesmí práce na zkrácený úvazek ovlivňovat možnost růstu pracovní kariéry. Práce na zkrácený pracovní úvazek nebo sdílení pracovního místa umožňuje zaměstnání většího počtu osob, větší volnost při organizačních změnách a s tím související nižší mzdové náklady. Při práci na zkrácený pracovní úvazek je také vyšší produktivita práce, lidé pracují kratší dobu, mohou se na práci více soustředit, mají méně prostojů a jsou výkonnější.[6]

S nezaměstnaností souvisí také jev, který je nazýván anglickým slovem jobstagnation. Nastává v situaci, kdy je na trhu práce vysoká míra nezaměstnanosti a lidé, kteří jsou výrazně nespokojeni s prací, kterou vykonávají, se přesto rozhodnou

v takovém zaměstnání setrvat a to z obavy, že najít jiné zaměstnání by bylo pro ně příliš problematické. Tzn., že vysoká míra nezaměstnanosti, brzdí profesionální i prostorovou mobilitu pracovníků.[6]

2.5.8 Dopady nezaměstnanosti

Důsledky nezaměstnanosti jsou tedy jednak ekonomické a jednak sociální. Ekonomický dopad se projevuje v případě existence cyklické nezaměstnanosti, kdy vytvořený produkt je nižší než potenciální, dochází ke ztrátě produkce, z důvodu neefektivní alokace práce. K tvorbě potencionálního produktu by docházelo při přirozené míře nezaměstnanosti. Mezi ekonomické důsledky nezaměstnanosti patří také snižování kvalifikace lidí, jakožto lidského kapitálu, který je jedním z důležitých zdrojů ekonomického růstu. Významné jsou samozřejmě dopady sociální, kdy ztráta zaměstnání má vliv na psychiku člověka. Důvodem psychické zátěže je primárně samozřejmě ztráta příjmu, ale také to mohou být pocity neužitečnosti případně neschopnosti se uplatnit, které jsou výrazné zejména u dlouhodobé nezaměstnanosti. Ztráta příjmu může, v extrémních případech, vést i ke snaze obstarat si prostředky k zajištění životních potřeb nelegální činnostmi např. prací v šedé ekonomice. [3]

2.6 STÁTNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

V České republice je politika zaměstnanosti realizovaná státem, ale podílí se na ní i zaměstnavatelé a také odbory. Stát při realizaci politiky zaměstnanosti spolupracuje i s dalšími subjekty např. s profesními organizacemi, územně samosprávnými celky atd. Úřady práce a MPSV vykonávají státní správu politiky zaměstnanosti. Státní politika zaměstnanosti se mj. zabývá zabezpečováním práva na zaměstnání, vyhodnocováním a sledováním situace na trhu práce, koordinací opatření a tvorbou a koordinací programů rozvoje lidských zdrojů a v oblasti zaměstnanosti, zapojením do mezinárodních programů rozvoje zaměstnanosti a jejich tvorbou, uplatňováním aktivní politiky zaměstnanosti, hospodařením s prostředky určenými na politiky zaměstnanosti, poskytováním jak poradenský a zprostředkovatelských služeb na trhu práce, tak poskytováním podpor v nezaměstnanosti, opatřeními pro dosažení rovného postavení mužů a žen, dále opatřeními týkající se osob se zdravotním postižením a dalších rizikových skupin a jejich uplatněním na trhu práce, koordinací zaměstnávání zahraničních pracovníků v ČR, atd. [17]

Státní politiku zaměstnanosti lze tedy rozdělit na pasivní a aktivní politiku zaměstnanosti.

2.6.1 Pasivní politika zaměstnanosti

V předchozích odstavcích jsme se již zmiňovali o nutnosti motivování lidí k práci a o souvisejících pojmech jako: zákonná minimální mzda, státní podpora v nezaměstnanosti, životní minimum, které jsou nástroji pasivní politiky zaměstnanosti. Proto si nyní uvedeme stručný přehled za jakých podmínek a v jakých případech jsou tyto dávky státem poskytovány.

Minimální mzda je v České republice uplatňována od února 1991, kdy činila 2000Kč /měsíc nebo 10,80/hodina. Jde o nejnižší stanovenou cenu práce s ohledem na sociální aspekty, kdy v úvahu není brána kvalita, množství, složitost a druh vykonávané práce. Minimálně tuto cenu je zaměstnavatel povinen poskytnout všem zaměstnancům v pracovním poměru a podle nové úpravy, která platí od ledna 2007, se minimální mzda týká také dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti. Existence minimální mzdy má chránit zaměstnance před snahou zaměstnavatele maximálně snižovat jeho mzdu, tak aby neklesala pod úroveň, která je sociálně únosná, protože pozice zaměstnavatele byla a je na trhu práce silnější, než pozice zaměstnance. Na druhou stranu by její výše měla být taková, aby minimální mzda plnila funkci nejen ochrannou, ale zároveň motivační. [18]

Aktuální sazba minimální mzdy pro rok 2007 činí 8000 Kč/ měsíc nebo 48,10 Kč/hodina. Pro srovnání výše sazby minimální mzdy v minulých letech si uvedeme následující tabulku č. 1.

Tabulka. č.1- Vývoj min. mzdy v letech 2000-2006

VÝVOJ MIN. MZDY V LETECH 2000-2006		
OBDOBÍ	Kč/měsíc	Kč/hod.
2000 leden	4000	22,3
2000 červenec	4500	25
2001 leden	5000	30
2002 leden	5700	33,9
2003 leden	6200	36,9
2004 leden	6700	39,6
2005 leden	7185	42,5
2006 leden	7570	44,7
2006 červenec	7955	48,1

Zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/871>

Podmínkou pro získání státní podpory v nezaměstnanosti je registrace na úřadu práce v místě trvalého bydliště. Získat ji mohou osoby, které nemají práci, ale přitom se aktivně snaží práci najít nebo se účastní rekvalifikačního kursu. Do 50 let věku je podpora v nezaměstnanosti vyplácena pod dobu 6 měsíců, do 55 let věku tato doba činí 9 měsíců a nad 55 let věku je podpora v nezaměstnanosti vyplácena 12 měsíců. V případě účasti na rekvalifikačním kursu úřadu práce pobírá uchazeč o zaměstnání státní podporu v nezaměstnanosti až do skončení rekvalifikace a do doby, po kterou je podpora vyplácena, se nepočítá pobírání podpory v průběhu rekvalifikace. Podpora není vyplácena v případě vazby a v případě vyplácení nemocenských dávek. Výpočet výše částky podpory v nezaměstnanosti vychází z průměrného čistého měsíčního příjmu v posledním zaměstnání. V prvních třech měsících činí výše podpory v nezaměstnanosti 50% tohoto příjmu, po zbývajících dobu je tato výše 45% příjmu a v případě rekvalifikace je výše podpory po dobu trvání rekvalifikace 60% příjmu. Výše podpory je omezena 2,5 násobkem životního minima pro občana, který žije samostatně. Pokud jde o dobu rekvalifikace je tato částka maximálně 2,8 násobek životního minima pro samostatně žijícího občana.[17]

Životní a existenční minimum je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ze dne 14. 03. 2006, v §1 tohoto zákona se tedy uvádí:

“Tento zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů (dále jen „příjem“) fyzických osob (dále jen „osoba“) k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.“⁵

Výše životního minima je pro rok 2007 pro jednotlivce stanovena ve výši 3 126 Kč, pro první dospělou osobu v domácnosti 2 880 Kč, pro každou další dospělou osobu 2 600 Kč, pro nezaopatřené dítě do 6 let 1 600 Kč, pro nezaopatřené dítě od 6 do 15 let 1 960 Kč a od 15 do 26 let 2 250 Kč. Celková výše životního minima osob, které se posuzují společně, se počítá jako součet životních minim všech těchto jednotlivých osob. [19]

⁵ http://www.osu.cz/metakor/dok/zakon-110_2006.pdf

Výše existenčního minima je pro rok 2007 stanovena ve výši 2 020 Kč. Existenční minimum není možné použít u nezaopatřeného dítěte, u osoby, která pobírá starobní důchod a u osoby, která je plně invalidní a nebo starší než 65 let. [19]

Nedokonalosti na trhu práce, jako nedokonalé informace o pracovních místech, vysoké podpory v nezaměstnanosti, vyjednávání odborů, kolektivní smlouvy, nepružnost mezd, minimální zákonná mzda, vedou ke vzniku nezaměstnanosti. Pokud má nezaměstnanost krátkodobý charakter je to normální jev na trhu práce, protože neustále dochází ke změnám nabídky práce a poptávky po práci, lidé neustále vstupují do zaměstnání a na druhé straně zaměstnání opouštějí. Problém nastává, pokud dochází k nárůstu nezaměstnanosti dlouhodobé.

2.6.2 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti je základním nástrojem pro boj s nezaměstnaností. Jde o souhrn opatření, která provádí MPSV a úřady práce v případné spolupráci s dalšími subjekty a která mají vést k dosažení pokud možno maximální úrovně zaměstnanosti.[17]

Nástroji, jimiž je realizována, jsou zejména rekvalifikace, individuální přístupy k nezaměstnaným, projekty pro obtížně zaměstnatelné skupiny (např. rodiče po mateřské dovolené, lidé s nedokončeným vzděláním, lidé nad 50 let, osoby se zdravotním postižením např. podpora chráněných dílen a pracovišť tj. pracovišť zaměstnávajících více než 60% osob se změněnou prac. schopností, dlouhodobě nezaměstnaní, absolventi s minimální nebo žádnou praxí např. vytváření míst pro odbornou praxi absolventů škol, příslušníci národnostních menšin apod.), investiční pobídky tzn. podpora vytváření pracovních míst, veřejně prospěšné práce, účelná pracovní místa tzn. zřízená prac. místa po dohodě s ÚP s ohledem k umístění uchazečů o zaměstnání, na jejichž zřízení je poskytnut zaměstnavateli příspěvek, překlenovací příspěvek tj. obdoba příspěvku na účelná prac. místa týká se uchazeče, který se z uchazeče stane osobou samostatně výdělečně činnou, příspěvek na dopravu, příspěvek na zapracování, příspěvek při přijmutí nového podnikatelského programu atd. Pomocí aktivní politiky zaměstnanosti tedy stát podporuje firmy, které zaměstnávají uchazeče z problematických skupin či vytvářejí pracovní místa v regionech s vysokou nezaměstnaností.[17]

Pozitivním dopadem aktivní politiky zaměstnanosti je snižování nároků na státní rozpočet, protože náklady na aktivní politiku zaměstnanosti vedou ke snížení nákladů na pasivní politiku zaměstnanosti. Nově zaměstnaný uchazeč, na kterého sice musel stát vynaložit náklady ve formě AZP, vrací část těchto nákladů zpět do státního rozpočtu ve formě daní ze svého příjmu. Dále šetří státu náklady na zdravotní pojištění, náklady na sociální dávky, které mu byly vypláceny a rovněž kladně ovlivňuje státní hospodářství svojí zlepšující se koupěschopností. Samozřejmě kromě pozitivních ekonomických dopadů má aktivní politika zaměstnanosti také kladný psychologický a sociální vliv.

2.7 NEZAMĚSTNANOST- RŮZNÉ EKONOMICKÉ ŠKOLY

2.7.1 Liberálové

Zastánci liberalistické a neoklasické ekonomie vycházejí z tvrzení, že na prvním místě je trh a rovnováha na trhu, které je dosahováno svobodnou soutěží. Mechanismem, který umožňuje dosažení rovnováhy je cena a každý trh má svou cenovou rovnováhu, při jejímž dosažení dochází k vyrovnání nabídky a poptávky. Této rovnováhy trh dosahuje téměř automaticky tržním mechanismem, proto jakákoliv regulace či intervence, která by zasahovala do tohoto procesu, zamezí tržnímu mechanismu v dosažení přirozené rovnováhy. Tedy dojde k narušení působení tzv. neviditelné ruky trhu.[6]

Nezaměstnanost je chápána pouze jako přirozená nezaměstnanost, určité nutné minimum, které se rovná nezaměstnanosti dobrovolné. V tomto pohledu je nezaměstnanost spojována s nedostatečnými podněty k práci, proto považuje liberalistický pohled zásahy státu do ekonomiky, ve formě poskytování různých dávek a podpor v nezaměstnanosti, za negativní, protože oslabují motivaci lidí k práci. Rovněž role odborů, které zasahují do přirozeného mechanismu trhu, je v tomto modelu chápána negativně a taktéž mzdové regulace např. minimální mzda jsou liberalisty napadány.[6]

2.7.2 Keynesiánci

Zakladatelem tzv. keynesiánství je John Maynard Keynes, anglický ekonom, profesor na univerzitě v Cambridge a guvernér Bank of England. Keynesiánství vzniklo jako reakce na hospodářskou krizi třicátých let, vyznačuje se odlišnými přístupy než klasická a neoklasická ekonomie. V Keynesově životním díle z roku

1936 Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz chápe část nezaměstnanosti jako stálou a nedobrovolnou. Vyvrací zde tedy tvrzení klasické liberální a neoliberální ekonomie, která vysvětluje celou nezaměstnanost jako frikční. Podle klasické ekonomické teorie vede volná soutěž, liberalizace mezd, cen a úspor automaticky k plné zaměstnanosti, klasická ekonomie tedy klade důraz na tzv. neviditelnou ruku trhu, kdy sám trh nejlépe určuje svoji rovnováhu. Naproti tomu keynesiánská ekonomická teorie prosazuje intervence státu do ekonomiky, které mají vést ke stabilizaci ekonomiky a snížení nezaměstnanosti. Podle Keynesese je přetrvávající nezaměstnanost zapříčiněna dvěma hlavními faktory:

- nedostatečnou tzv. efektivní poptávkou, jejíž nedostatečnost vede k omezování investic
- technologickým pokrokem, který vytlačuje živou práci[6]

Keynes chápe mzdu nejen jako cenu práce a mzdové náklady jako výrobní náklady. Mzda je pro něj na jedné straně sice výrobním nákladem firmy, ale na straně druhé je také zdrojem kupní síly obyvatel. Pokud lidé nebudou disponovat dostatečně velkou kupní silou, pak nebudou moci nakupovat zboží, které firmy vyrobily. Firmy budou tedy investovat pouze do té míry, pokud budou očekávat určitou míru zisku ze svých investic. Pokud tedy lidé nebudou, z důvodu nedostatečné kupní síly, nakupovat zboží firem, tyto firmy budou snižovat produkci a tedy i poptávku po práci. Podle Keynesese tedy není řešením, pokud se ekonomika nachází v depresi, snižování mezd, ale např. podpora v nezaměstnanosti.[6]

Nezaměstnanost vzniklá z důvodu nedostatečné efektivní poptávky a technologická nezaměstnanost není podle Keynesese regulována pouze tržním mechanismem (tzv. neviditelnou rukou trhu), proto prosazuje nutnost státních intervencí do ekonomiky (tzv. viditelná ruka státu). [6]

2.7.3 Marxisté

Liberalisté a neoklasici považují tržní ekonomiku za stabilní a samoregulující se mechanismus. Naproti tomu stoupenci marxistické teorie chápou tržní ekonomiku opačně, tedy jako nestabilní a nekonzistentní v důsledku jejích vnitřních rozporů. Nezaměstnanost je podle této školy spojena s kapitalismem, který je, jako takový, neschopný vyhnout se krizím, které se opakují a proto není rovněž schopen vyhnout se masové nezaměstnanosti. [7]

Úroveň nezaměstnanosti je podle marxistů důsledkem úplného poklesu poptávky po práci, který nastává v důsledku vytlačování lidí, kteří jsou nahrazováni novými stroji. Také jsou nepřímo vytlačovány osoby, které by při stejné technologické základně (při rozšiřování podniků), byly jinak pracovním trhem absorbovány. Nezaměstnanost je zde chápána jako důsledek nerovnováhy mezi reprodukcí pracovních sil a akumulací kapitálu. Odstranit nezaměstnanost je podle marxistů možné pouze zrušením soukromého vlastnictví výrobních prostředků. [7]

2.8 POUŽITÉ STATISTICKÉ METODY

V předchozích kapitolách jsme definovali faktory, které ovlivňují trh práce a tedy i nezaměstnanost. V analytické části práce se proto budeme snažit potvrdit, na souborech skutečných dat, získaných na trhu práce, platnost vlivu některých faktorů na úroveň nezaměstnanosti v České republice. K ověření existence závislosti nezaměstnanosti na různých vysvětlujících proměnných budeme využívat některé statistické testy. Proto si nyní uvedeme přehled použitých metod a jejich stručné vysvětlení.

2.8.1 Regresní analýza

Cílem této metody je vysvětlení vztahu mezi závislou proměnnou Y , v tomto případě tedy nezaměstnanosti, na jedné nebo více vysvětlujících proměnných (nezávislých proměnných). V regresním modelu je vyjádřena i -tá hodnota y_i vysvětlované proměnné jako součet podmíněné střední hodnoty η_i vysvětlované proměnné Y při kombinaci hodnot vysvětlujících proměnných $x_{1_i}, x_{2_i}, \dots, x_{k_i}$ a náhodné složky ε_i . [8]

Rozlišujeme několik typů regresních modelů a to podle tvaru jejich regresní funkce:

- Modely, které jsou lineární z hlediska parametrů. Speciálním případem těchto modelů jsou modely s regresní funkcí, kde regresory jsou přímo vysvětlující proměnné tzv. zcela lineární modely. Příkladem zcela lineárních modelů je regresní přímka, regresní rovina, reg. hyperbola, reg. logaritmická funkce a regresní parabola.
- Modely nelineární jak v parametrech, tak vzhledem k vysvětlujícím proměnným, které lze transformací upravit na lineární tvar z hlediska

parametrů. Příkladem je regresní mocninná funkce a regresní exponenciální funkce.

- Modely nelineární, které nelze transformovat na lineární tvar.[8]

Bodové odhady regresních parametrů získáme metodou nejmenších čtverců, tak, aby reziduální součet čtverců byl minimální. Protože budeme v této práci k výpočtům používat metodický software Statgraphics for Windows, nebudeme zde dále bodový odhad parametrů vysvětlovat, protože odhad regresních parametrů vždy získáme přímo z počítačového výstupu. Hodnota parametru b_0 odpovídá hodnotě Y pro $x_1, x_2, \dots, x_k = 0$, hodnota regresních koeficientů b_1, b_2, \dots, b_k představuje změnu průměrné hodnoty Y při změně x_1, x_2, \dots, x_k o jednotku.[8]

Při posuzování opodstatněnosti regresních parametrů ve zvoleném modelu vycházíme z tzv. individuálních t-testů o nulové hodnotě regresního parametru. Nulová hypotéza je tvrzení o neoprávněnosti regresoru v modelu, alternativní hypotéza je tvrzení o oprávněnosti regresoru v modelu. Protože budeme při výpočtech používat počítačový program, využijeme k posouzení opodstatněnosti regresorů v modelu hodnoty p-value u individuálních t-testů. Hypotézu H_0 , tedy tvrzení o neopodstatněnosti regresorů v modelu, zamítáme, v případě, že minimální hladina významnosti p-value je menší než α , kde α je zvolená hladina významnosti, na které chceme danou hypotézu testovat. $100(1 - \alpha)\%$ je tedy hodnota intervalu spolehlivosti, na kterém hypotézu testujeme.[8]

Celkovým F-testem testujeme nulovou hypotézu, kterou je tvrzení, že žádná ze zvolených proměnných do modelu nepatří, tedy nevysvětluje závislost závislé proměnné na zvoleném intervalu spolehlivosti. Alternativní hypotézou je tvrzení, že alespoň jedna ze zvolených proměnných do modelu patří na zvoleném intervalu spolehlivosti. Pro vyhodnocení výsledku F-testu budeme využívat opět hodnoty p-value, kterou odečteme přímo z počítačového výstupu. Pokud je hodnota p-value u celkového F-testu menší než zvolená hladina významnosti α , zamítáme na zvoleném intervalu spolehlivosti $100(1 - \alpha)\%$ nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.[8]

Při testování hypotéz je důležitý zvolený typ regresní funkce tak, aby respektoval logické a věcné souvislosti jevů a jejich zákonitosti. Regresní funkce by

měla být také co nejjednodušší a její parametry by měly být snadno interpretovatelné. Rovněž by zvolená regresní funkce měla zaručovat co nejmenší odchylky skutečných hodnot od hodnot vyrovnaných. Proto při výběru vhodné regresní funkce může pomoci její posouzení pomocí bodového diagramu. Pokud přichází v úvahu více regresních modelů, můžeme použít při výběru nejvhodnějšího modelu, některé z těchto kritérií:

- Koeficient determinace, kdy za vhodnější je považován regresní model s vyšší hodnotou koeficientu determinace. Ovšem je třeba brát v úvahu, že přidáním dalších regresorů do modelu vede ke zvýšení koeficientu determinace, ale velký počet regresorů činí model příliš složitým, proto není vždy rozšíření o další regresory žádoucí.
- Upravený koeficient determinace, který se používá při porovnání modelů s různým počtem parametrů. Obecně upřednostníme model s vyšší hodnotou upraveného koeficientu determinace.
- Reziduální rozptyl. V tomto případě považujeme za vhodnější model s nižší hodnotou reziduálního rozptylu.[8]

Všechny tyto charakteristiky lze odečíst z počítačového výstupu programu Stagraphics for Windows, proto se zde nebudeme dále zabývat způsoby jejich výpočtu.

2.8.2 Korelační analýza

Mezi vysvětlujícími proměnnými v regresních modelech může existovat těsná závislost tzv. multikolinearita. V případě existence multikolinearity se stává regresní model zbytečně složitý a výsledky těžko interpretovatelné. V tomto případě jsou některé vysvětlující proměnné modelu nadbytečné. Nadbytečnost některých vysvětlujících proměnných v regresním modelu nám signalizuje hodnota p-value u individuálních t-testů, která je v tomto případě větší než α . Právě zkoumáním lineárních vztahů a jejich těsnosti mezi dvěma nebo více proměnnými se zabývá korelační analýza. Míru těsnosti vztahů mezi proměnnými vyjadřují tzv. korelační koeficienty. Korelační koeficient nabývá hodnoty $\langle -1, 1 \rangle$ (znaménko určuje směr závislosti). Hodnoty blízké nule vyjadřují slabou lineární závislost mezi hodnotami sledovaných proměnných. Hodnoty blízké (-1) vyjadřují vysokou zápornou korelaci, hodnoty blízké $(+1)$ vyjadřují vysokou kladnou hodnotu korelace. Nulová

hypotéza je tvrzení o neexistenci lineárního vztahu mezi proměnnými. Alternativní hypotéza je tvrzení o existenci tohoto vztahu. Test provádíme opět na zvolené hladině významnosti α . K výpočtům budeme opět využívat počítačový program, z jehož výstupu odečteme hodnotu korelačního koeficientu mezi sledovanými proměnnými, včetně hodnoty minimální hladiny významnosti p-value. V případě hodnoty p-value nižší než α , zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, tedy tvrzení, že existuje významná lineární závislost mezi sledovanými proměnnými.[8]

2.8.3 Jednofaktorová analýza rozptylu

Poslední metodou, která zde bude použita je tzv. jednofaktorová analýza rozptylu. Tato metoda se používá při ověřování existence vlivu nějakého faktoru, tedy nezávisle proměnné, který nabývá malého počtu obměn, na úroveň závisle proměnné, která má kvantitativní charakter. Hodnoty závisle proměnné můžeme rozřadit podle faktoru do skupin, mezi kterými porovnáваме různé úrovně znaku závisle proměnné. Rozdíly skupinových průměrů tzv. meziskupinovou variabilitu porovnáваме s kolísáním hodnot závisle proměnné uvnitř skupin tzv. vnitroskupinovou variabilitou. Meziskupinovou a vnitroskupinovou variabilitu měříme součtem čtverců a jejich součet tvoří celkový součet čtverců, kterým měříme variabilitu v celém výběrovém souboru. Jejichž výpočty si zde nebudeme uvádět, protože k výpočtu opět použijeme počítačového programu. Podíl meziskupinového součtu čtverců a celkového součtu čtverců udává tzv. poměr determinace, který měří míru těsnosti závislosti znaku závisle proměnné na třídícím faktoru a nabývá hodnot $\langle 0,1 \rangle$ (čím vyšší hodnota poměru determinace, tím těsnější závislost). [8]

Celkovým F-testem pak testujeme nulovou hypotézu o neexistenci vlivu třídícího faktoru na závisle proměnnou a alternativní hypotézu o existenci tohoto vlivu na zvolené hladině významnosti α . K výpočtu využijeme opět počítačového výstupu, v jehož okně můžeme odečíst, jak hodnotu testové statistiky F, tak přímo hodnotu minimální hladiny významnosti p-value. V případě, že hodnota p-value je menší než α , zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní o závislosti závisle proměnné na třídícím faktoru na zvoleném intervalu spolehlivosti.[8]

3. ANALYTICKÁ ČÁST

3.1 NEZAMĚSTNANOST OD ROKU 1989 PO SOUČASNOST

V České republice bylo období let 1945-1989 obdobím centrálně řízeného hospodářství, ve kterém neměla nezaměstnanost místo – oficiálně neexistovala a kde v podstatě neexistovalo soukromé vlastnictví. Existence pracovní povinnosti vedla k malé produktivitě práce a v tomto důsledku k další poptávce po pracovních silách. Trh práce byl deformován a existovala nadbytečná zaměstnanost. Ekonomika byla administrativně řízena a většina zaměstnanců byla tedy zaměstnána v subjektech se státním hospodařením. V primární sféře⁶, jako zemědělství, myslivost a rybolov klesl podíl pracovníků z jedné třetiny přibližně na 12% a naopak došlo k posílení sekundární sféry. Česká republika byla považována za průmyslovou zemi a byla zde převaha velkých podniků. Takováto ekonomika byla celkově neefektivní a byla zde nevhodná sektorová a odvětvová struktura a z tohoto důvodu také nevhodná kvalifikační struktura.[5]

Po roce 1989 bylo nutné vytvořit trh práce, který do té doby neexistoval, přijmout a uzákonit odpovídající právní normy a již existující pracovní právní normy přizpůsobit novému, tržnímu stavu v ekonomice. Dále byl nutný vznik institucí trhu práce tj. úřadů práce. Nutný byl rovněž rozvoj aktivní politiky zaměstnanosti, jakožto nástroje k ovlivňování vývoje na trhu práce.[20]

Po roce 1989 došlo v české ekonomice k výrazným změnám. Byl zahájen proces privatizace – podíl pracovníků ve státním a komunálním typu podniků poklesl z 85% (konec 80. let) přibližně na pětinu. Dále docházelo k uzavírání některých neefektivních provozů. Protože zde existoval časový nesoulad mezi uzavírání některých podniků a zakládáním (respektive privatizací) nových, došlo k výraznému poklesu zaměstnanosti, zejména z pohledu před rokem 1989. V roce 1992 byla zahájena tzv. velká privatizace, která vedla k makrostrukturálním změnám a

⁶Primární sektor - zemědělství, chovatelství, zemědělsko-potravinářský průmysl

Sekundární sektor - průmysl a řemesla

Terciární sektor - služby a obchod

(někdy se vyčleňuje i kvartérní sektor - ten pak zahrnuje vyšší a kvalifikačně náročnější nemateriální služby jako věda, výzkum, školství, zdravotnictví, peněžnictví, pojišťovnictví, služby pro podniky, nemovitosti apod., v terciárním sektoru pak zůstávají zahrnutý obchod, pohostinství, ubytování, doprava, zásobování a osobní služby)

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam110207analyza07.doc>

k poklesu zaměstnanosti v I. a II. sektoru a naopak ke zvýšení zaměstnanosti ve III. sektoru služeb. [5,20]

Česká ekonomika se tedy po roce 1989 stala více ekonomikou služeb, došlo k částečnému snížení podílu průmyslu a k dalšímu snížení podílu primární sféry na celkové zaměstnanosti. Hlavním typem hospodaření se v důsledku privatizace stalo hospodaření soukromé.

Míra nezaměstnanosti na českém trhu práce byla po roce 1989 do roku 1996 z dnešního pohledu velmi nízká, v průměru se její výše pohybovala mezi 3 - 4%. Mezi možné příčiny takto nízké úrovně nezaměstnanosti patří relativně vysoká úroveň kvalifikace a vzdělanosti lidí, značné procento lidí, kteří ovládají více řemesel, která jsou nutná pro vyplnění mezery na trhu služeb, dále přezaměstnanost v průmyslu a na druhé straně podzaměstnanost v oblasti služeb, opatření politiky zaměstnanosti jako např. předčasné odchody starších osob do starobního důchodu, prodloužení rodičovské dovolené na tři roky.[5]

Devalvace české měny na počátku roku 1990, která vedla k poklesu reálné úrovně mezd, na druhé straně snížila náklady zaměstnavatelům. Byla příznivá situace pro hospodářský růst. Relativně velká mobilita pracovníků byla rovněž pozitivním faktorem na trhu práce v tomto období. Došlo také ke změně struktury zaměstnanosti. Sekundární sektor začal snižovat svůj podíl na celkové zaměstnanosti a do fáze expanze se dostává terciérní sektor. Dochází k uvolňování pracovní síly v průmyslových oborech a jejich přesun do dříve podhodnoceného sektoru služeb. Dochází tedy k výrazným regionálním odlišnostem v mírách nezaměstnanosti (např. regiony s dřívějším výrazným podílem těžebního či hutního průmyslu vykazují vyšší nezaměstnanost než regiony s větším podílem lehkého průmyslu, či služeb). Rovněž struktura nezaměstnanosti se mění, nezaměstnanými se stále častěji stávají ženy v předdůchodovém věku, ženy po mateřské dovolené, mladé ženy, u kterých je předpoklad mateřství, čerství absolventi škol bez požadované praxe, lidé s nižším dosaženým vzděláním, zdravotně postižení občané a příslušníci etnických menšin.[5]

V roce 1996 se začínají projevovat negativní faktory hospodářské politiky, dochází k převisu domácí poptávky nad nabídkou, vzrůstá hrubá zadluženost ČR, prohlubuje se deficit obchodní bilance. Česká Národní Banka, ve snaze snížit tempo růstu peněžní zásoby a tím snížit domácí poptávku, zvyšuje výši povinných

minimálních rezerv. Ve druhé polovině roku 1996 dochází k finanční krizi. Mezi příčiny patří bankroty soukromých bank a privatizačních fondů a mezipodniková zadluženost (tzv. druhotná platební neschopnost). Kroky, které podnikla ČNB, vedly k oslabení růstu tvorby hrubého domácího produktu. Názory Centrální banky a vlády na řešení vývoje ekonomiky byly značně odlišné, což vedlo k měnové krizi, která musela být vládou řešena tzv. restriktivními balíčky ekonomických opatření (privatizace velkých bank, regulace kapitálových trhů, změna zákona o konkurzu a vyrovnání).[10]

Dalším faktorem, kromě ekonomického vývoje, který posílil růst nezaměstnanosti, bylo oslabení počtu odcházejících ročníků z pracovního trhu a na druhé straně nástup silných ročníků na pracovní trh. V polovině devadesátých let vstupují na pracovní trh silné ročníky narozené v 1. polovině sedmdesátých let a zároveň dochází k posunu hranice pro odchod do starobního důchodu směrem nahoru.

Nedořešená privatizace, zpožděná restrukturalizace, nedostatečný růst produktivity práce, nízká konkurenceschopnost českých podniků atd. vedla k dalšímu poklesu hospodářského růstu v české ekonomice mezi roky 1997-1998. Tyto příčiny nutně vedly ke změnám na trhu práce, docházelo k poklesu zaměstnanosti a růstu nezaměstnanosti.[10]

Průměrná roční míra nezaměstnanosti dle údajů ČSÚ dosahovala v roce 1997 4,8%, v roce 1998 došlo k jejímu zvýšení na 6,5% a v roce 1999 dosáhla míra nezaměstnanosti již 8,7%. Rovněž došlo k nárůstu počtu dlouhodobě nezaměstnaných z 20% v roce 1996 na 30% v roce 1999. Nemalý vliv na růst nezaměstnanosti měla také tzv. pasivní politika zaměstnanosti ve formě rozsáhlé finanční pomoci nezaměstnaným, poskytovaná státem, ve snaze minimalizovat sociální dopady.

V roce 2000 začala česká ekonomika opět růst, což se začalo do jisté míry promítat do úrovně míry nezaměstnanosti, která se v průběhu roku snižovala a v prosinci dosáhla hodnota obecné míry nezaměstnanosti dle údajů ČSÚ 8,8%, což je stejná hodnota, jako míra nezaměstnanosti v červenci 1999. Dalším pozitivním aspektem byl odchod některých silnějších ročníků do starobního důchodu.

3.2 MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ A ČESKÝ TRH PRÁCE

3.2.1 Hrubý domácí produkt - vývoj a současná úroveň

Hrubý domácí produkt je jedním z důležitých makroekonomických ukazatelů. Pomocí HDP lze sledovat, zda je ekonomika země v recesi, či naopak ve fázi růstu, lze tedy sledovat její výkonnost. Jde o peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb, které byly vytvořeny na určitém území za určité dané období (obvykle rok). Při výpočtu HDP se používá jedna ze tří metod a to: produkční metoda, výdajová metoda anebo důchodová metoda. Tedy:

„Produkční metodou se HDP počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty (které nejsou rozvrženy do sektorů a odvětví). Je to také vyrovnávací položka účtu výroby za národní hospodářství celkem, kde se straně zdrojů zachycuje produkce a na straně užití mezispotřeba. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi produkcí a mezispotřebou. Vzhledem k tomu, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách, je strana zdrojů za národní hospodářství celkem doplněna o daně snížené o dotace na výrobky.

HDP = Produkce mínus Mezispotřeba plus Daně z produktů mínus Dotace na produkty

Výdajovou metodou se HDP počítá jako součet konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami (skutečná konečná spotřeba a tvorba hrubého kapitálu) a salda vývozu a dovozu výrobků a služeb. Skutečná konečná spotřeba je odvozena prostřednictvím naturálních sociálních transferů od výdajů na konečnou spotřebu domácností, vlády a neziskových institucí sloužících domácnostem. Tvorba hrubého kapitálu se člení na tvorba hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a na čisté pořízení cenností.

HDP = Výdaje na konečnou spotřebu plus Tvorba hrubého kapitálu plus Vývoz výrobků a služeb mínus Důvoz výrobků a služeb

Důchodovou metodou se HDP počítá jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem: náhrad zaměstnancům, daní z výroby a z dovozu snížených o dotace a hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu (resp. čistého provozního přebytku a smíšeného důchodu a spotřeby fixního kapitálu)

HDP = Náhrady zaměstnancům plus Daně z výroby a z dovozu mínus Dotace plus Čistý provozní přebytek plus Čistý smíšený důchod plus Spotřeba fixního kapitálu“⁷

Jak jsme se již zmínili, vývoj hospodářského cyklu do určité míry ovlivňuje nezaměstnanost, jelikož část nezaměstnanosti má cyklický charakter. Dále, v případě vysokého tempa růstu ekonomiky dochází, z důvodu větší poptávky po finální produkci, k tvorbě nových pracovních míst a tedy ke zvýšení poptávky po práci.

Nyní si tedy vývoj HDP v ČR za posledních 12 let ilustrujeme pomocí tabulek a grafů. Na grafu č. 4 si uvedeme jednak nominální HDP, tedy HDP vyjádřený v běžných cenách, neočištěný od změn cenové hladiny, tak i změnu reálného HDP, který zohledňuje změnu cenové hladiny. Jak si můžeme všimnout růst reálného HDP je menší, než růst nominálního HDP. Na druhém grafu č. 5 si zobrazíme procentuální meziroční změnu HDP se zohledněním změny cenové hladiny. V obou případech je pro výpočet HDP použita produkční metoda.

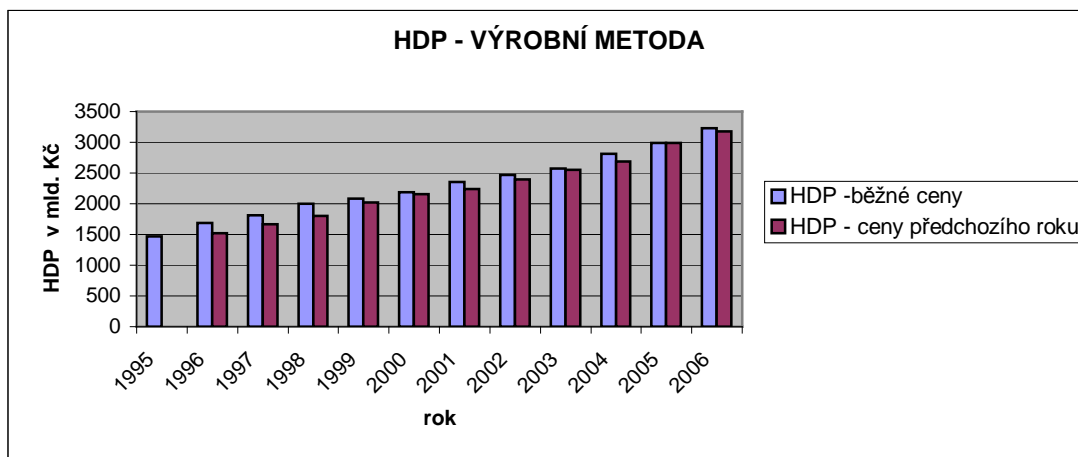
Tabulka č. 2 – HDP – Výrobní metoda

HDP - VÝROBNÍ METODA						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP - v mld. Kč běžné ceny	1466,522	1683,288	1811,094	1996,483	2080,797	2189,169
HDP - v mld. Kč ceny předchozího roku		1525,585	1670,986	1797,348	2023,226	2156,702
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HDP - v mld. Kč běžné ceny	2352,214	2464,432	2577,11	2814,762	2987,722	3231,576
HDP - v mld. Kč ceny předchozího roku	2242,943	2396,832	2553,208	2692,684	2994,141	3177,741

Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod, vlastní úprava

⁷ [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_\(hdp\)](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_(hdp))

Graf. č 4 – HDP – Výrobní metoda

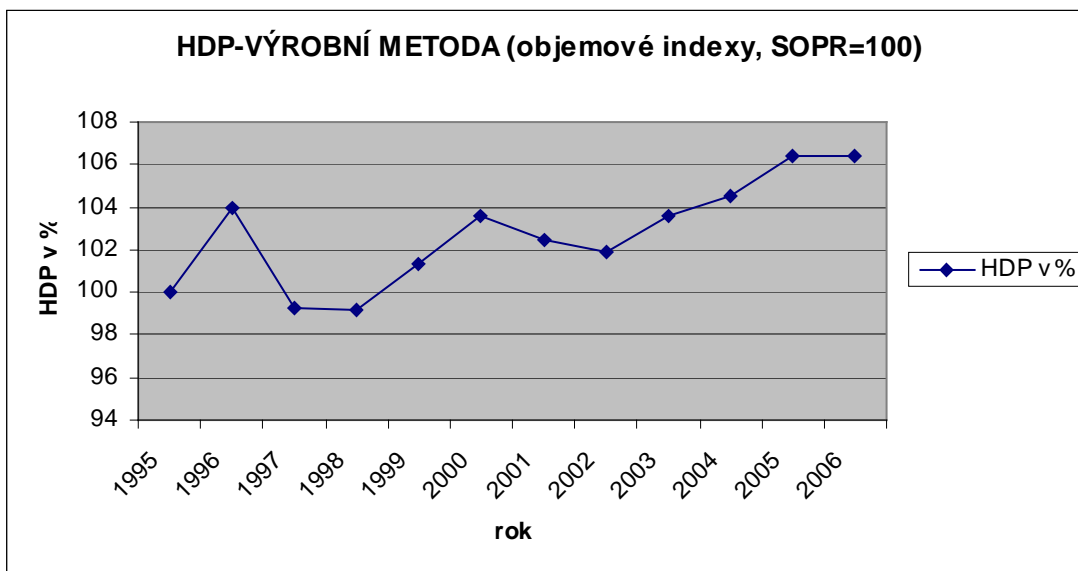
Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod, vlastní úprava

Tabulka č. 3 – HDP-Výrobní metoda – Objemové indexy, SOPR=100

HDP - VÝROBNÍ METODA - OBJEMOVÉ INDEXY, SOPR=100						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP v %	100	104	99,3	99,2	101,3	103,6
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HDP v %	102,5	101,9	103,6	104,5	106,4	106,4

Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod, vlastní úprava

Graf. č. 5 - HDP- Výrobní metoda (objemové indexy, SOPR=100)

Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod, vlastní úprava

Z uvedených tabulek č. 2 a č. 3 a z grafů č. 4 a č. 5 je zřejmé, že v období let 1997 a 1998 došlo k poklesu tempa hospodářského růstu. V roce 1997 došlo k poklesu růstu HDP o 0,7 % a v roce 1998 o 0,8 %. V tomto období došlo rovněž k růstu míry nezaměstnanosti proti předcházejícím období. V roce 1997 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti 4,8% a v roce 1998 6,5%. Naopak zde vidíme, že v posledních letech došlo k oživení české ekonomiky a následnému zrychlení tempa hospodářského růstu.

Hrubý domácí produkt v 1. čtvrtletí roku 2007, podle předběžného odhadu ČSÚ, ve stálých cenách meziročně vzrostl o 6,4% a ve 2. čtvrtletí 2007 vzrostl meziročně o 6,0%. Česká ekonomika se tedy v současné době nachází ve fázi růstu, s čímž souvisí i nízká míra nezaměstnanosti.

3.2.2 HDP a nezaměstnanost

V předchozí podkapitole jsme tedy formulovali hypotézu vlivu vývoje HDP na vývoj poptávky práci a tedy i na nezaměstnanost. V následujícím testu ověřím pravdivost této hypotézy na 95% intervalu spolehlivosti.

Nulovou hypotézou bude tedy tvrzení, že neexistuje závislost mezi vývojem hrubého domácího produktu a vývojem nezaměstnanosti. Alternativní hypotézou je tvrzení, že existuje závislost mezi úrovní nezaměstnanosti a vývojem HDP.

Počty neumístěných uchazečů v letech 1995-2006 dle MPSV si uvedeme v následující tabulce č. 4.

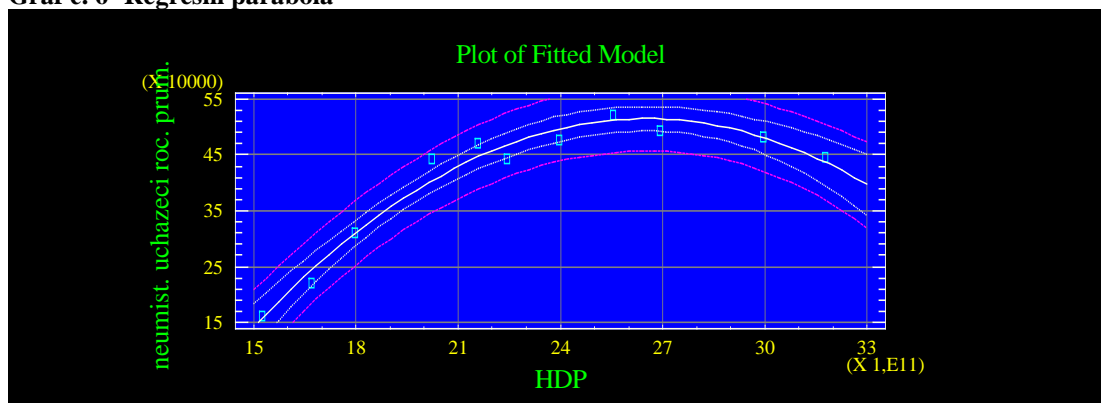
Tabulka č. 4 – Neumístění uchazeči o zaměstnání v letech 95-06

NEUMÍSTĚNÍ UCHAZEČI O ZAMĚSTNÁNÍ V LETECH 95-06						
(roční průměry, od r. 04 nová metodika tzv. dosažitelní uchazeči)						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	155571	160657	219502	311677	443171	469967
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	443826	477466	521583	494313	483277	444746

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, vlastní úprava

Pro zjištění závislosti jsem zvolila parabolickou regresi. Jak můžeme vidět na následujícím bodovém grafu č. 6, parabola se jeví jako vhodná k popisu závislosti mezi vývojem HDP a nezaměstnaností.

Graf č. 6- Regresní parabola

Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod,
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, **vlastní úprava**

Závislou proměnnou je v tomto případě počet neumístěných uchazečů o zaměstnání v letech 1995-2006 a nezávislá proměnná je dosažená výše HDP v těchto letech, vypočítaná výrobní metodou v cenách předchozího roku.

Pro výpočet závislosti jsem použila statistický program Statgraphics, část jeho výstupu si nyní uvedeme a vysvětlíme.

Polynomial Regression Analysis

Dependent variable: neumist. uchazeci roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	-1,46325E6	148481,0	-9,85478	0,0000
HDP	0,00000149186	1,30605E-7	11,4227	0,0000
HDP^2	-2,813E-19	2,7721E-20	-10,1476	0,0000

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	1,40261E11	2	7,01306E10	131,84	0,0000
Residual	4,25537E9	8	5,31921E8		
Total (Corr.)	1,44517E11	10			

R-squared = 97,0554 percent
 R-squared (adjusted for d.f.) = 96,3193 percent
 Standard Error of Est. = 23063,4
 Mean absolute error = 15920,5
 Durbin-Watson statistic = 1,7915

Z výstupu programu můžeme vidět, že hodnota koeficientu determinace dosahuje hodnoty 97%. Tato hodnota je rovna podílu variability vysvětlené tímto

regresním modelem a celkové variability. 97% celkové variability je tedy vysvětleno tímto regresním modelem.

Rovnice výběrové regresní paraboly je tedy:

$$Y = -1,46 \cdot 10^6 + 1,5 \cdot 10^6 \cdot HDP - 2,8 \cdot 10^{-19} \cdot HDP^2$$

Vzroste-li tedy reálný HDP např. o 2 mld. Kč, klesne počet neumístěných uchazečů o 594. Vidíme tedy, že s růstem hrubého domácího produktu klesá počet neumístěných uchazečů o zaměstnání, klesá tedy nezaměstnanost.

Z výstupu dále vidíme, že hodnota minimální hladiny významnosti p-value je u lineárního i kvadratického členu nižší než 0,01 (t-testy vycházejí významně), ponecháme tedy oba regresory v modelu. Protože hodnota p-value celkového F-testu v tabulce analýzy rozptylu je rovněž nižší než 0,01 existuje prokazatelná statistická závislost mezi počtem neumístěných uchazečů a HDP v cenách předchozího roku na 99% intervalu spolehlivosti.

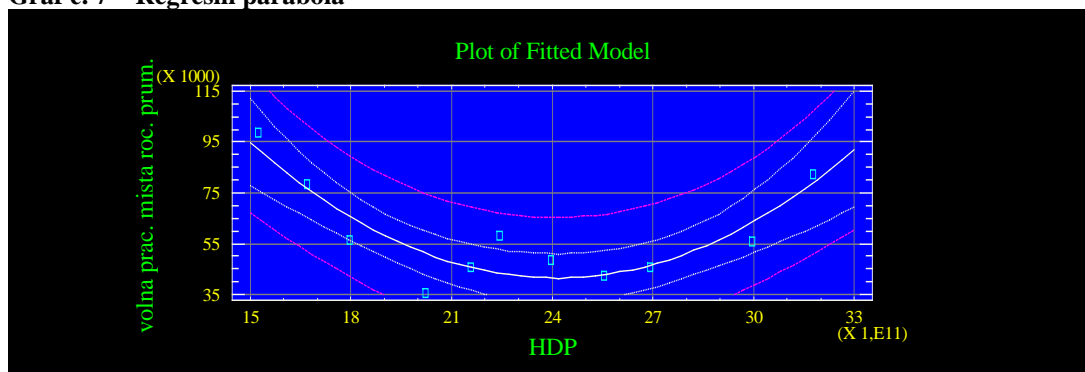
Na 99% intervalu spolehlivosti jsme tedy prokázali závislost mezi vývojem HDP a vývojem nezaměstnanosti. Přijímáme alternativní hypotézu a hypotézu nulovou o neexistenci závislosti zamítáme.

V důsledku ekonomického růstu dochází k větší poptávce po finální produkci, výdaje domácností za 1. čtvrtletí 2007 reálně vzrostly ve srovnání se stejným obdobím roku minulého o 6,7% a ve 2. čtvrtletí 2007 o 6,5%. [21] Hospodářský růst vede ke tvorbě nových pracovních míst, k růstu poptávky po práci a tedy ke snižování nezaměstnanosti.

Další hypotézou, kterou jsme zde formulovali a kterou budeme na 95% intervalu spolehlivosti testovat, je závislost počtu volných pracovních míst na vývoji HDP. Nulovou hypotézou je tedy tvrzení, že neexistuje závislost počtu volných pracovních míst na vývoji HDP. Hypotézou alternativní je existence závislosti počtu volných pracovních míst na HDP.

Při volbě vhodného regresního modelu jsem opět zvolila parabolu. Ostatní regresní modely vystihovaly jen velmi malou část celkové variability. Rovněž z bodového grafu č. 7 si můžeme všimnout, že data nejsou lineárně uspořádaná.

Graf č. 7 – Regresní parabola

Zdroj dat: http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod,
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, vlastní úprava

Opět zde uvedeme část výstupu z programu Statgraphics, který byl použit k výpočtu a následně vysvětlíme výsledky.

Polynomial Regression Analysis

 Dependent variable: volna prac. místa roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	415218,0	61187,8	6,78596	0,0001
HDP	-3,09836E-7	5,3821E-8	-5,75678	0,0004
HDP^2	6,42175E-20	1,14236E-20	5,62149	0,0005

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	3,08125E9	2	1,54063E9	17,06	0,0013
Residual	7,2264E8	8	9,033E7		
Total (Corr.)	3,80389E9	10			

R-squared = 81,0026 percent
 R-squared (adjusted for d.f.) = 76,2533 percent
 Standard Error of Est. = 9504,21
 Mean absolute error = 6158,43
 Durbin-Watson statistic = 1,2831

Zvolený regresní model vysvětluje 81% celkové variability, což je hodnota koeficientu determinace. Hodnoty minimální hladiny významnosti p-value vycházejí u lineárního i kvadratického členu nižší než 0,05 (jejich hodnoty činí 0,0004 a 0,0005), proto je ponecháme v modelu.

Rovnice výběrové regresní paraboly:

$$Y = 415218 - 3,1 \cdot 10^{-7} \cdot HDP + 6,4 \cdot 10^{-20} \cdot HDP^2$$

Vzroste-li tedy reálný HDP např. o 2 mld. Kč, pak vzroste počet volných pracovních míst o 197. Vidíme tedy, že pokud hrubý domácí produkt roste, roste i počet volných pracovních míst a klesá tedy nezaměstnanost.

Hodnota minimální hladiny významnosti p-value celkového F-testu v tabulce analýzy rozptylu dosahuje hodnoty 0,0013 a je tedy nižší než 0,01. Je zde tedy prokázána statisticky významná závislost mezi volnými pracovními místy a vývojem HDP a to na 99% intervalu spolehlivosti. Jak jsme tedy testy prokázali, vývoj nezaměstnanosti závisí na vývoji HDP, který ovlivňuje počet volných pracovních míst v ekonomice a tedy i poptávku po práci.

Míra nezaměstnanosti ve druhém čtvrtletí roku 2007 zaznamenala rekordně nízkou úroveň. Pokles nezaměstnanosti souvisí s růstem počtu volných pracovních míst v naší ekonomice, roste tedy zaměstnanost. K 31. 12. 2000 byl počet evidovaných volných pracovních míst dle údajů MPSV 52 060, k 31.12.2006 tento počet činil 93 425 volných pracovních míst. V září roku 2007 počet volných pracovních míst vzrostl až na rekordních 137 429.

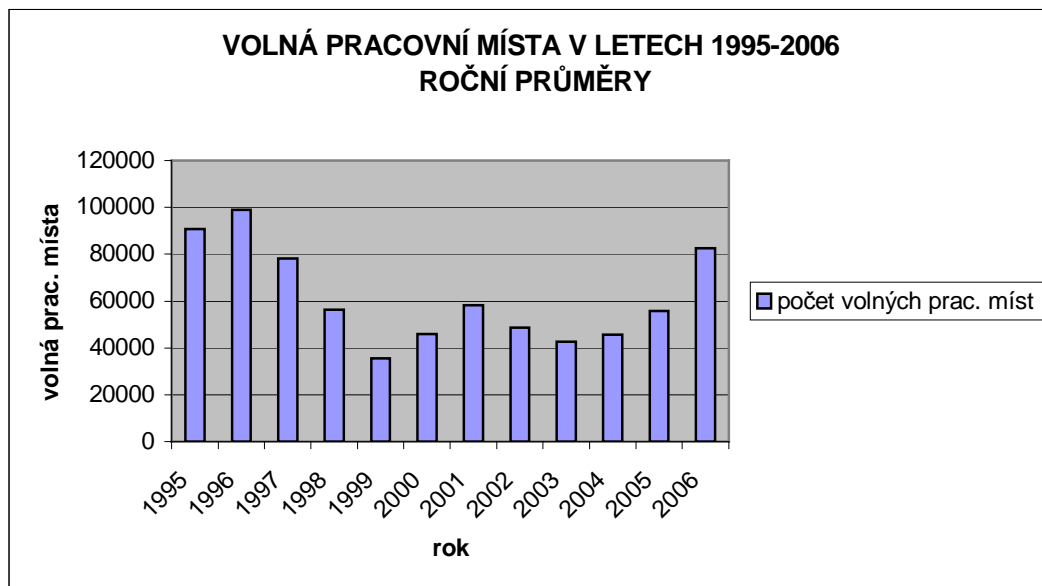
Roční průměrné počty evidovaných volných pracovních míst v průběhu let 1995 až 2006 si ilustrujeme v následující tabulce č. 5 a na grafu č. 8.

Tabulka č. 5 – Volná pracovní místa v letech 95-06

VOLNÁ PRACOVNÍ MÍSTA V LETECH 95-06 - roční průměry						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	90744	98897	78139	56248	35669	45995
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	58177	48593	42508	45595	55652	82516

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, vlastní úprava

Graf č. 8 – Volná pracovní místa v letech 1995-2006

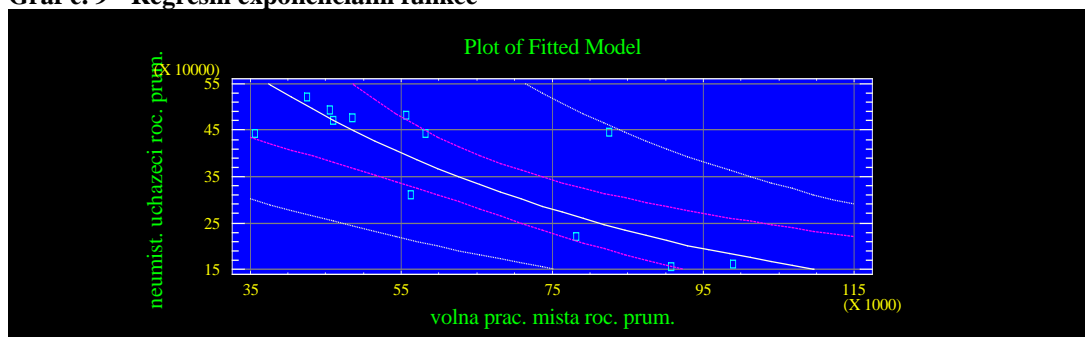

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, vlastní úprava

Z grafu vidíme nárůst počtu volných pracovních míst v posledních třech letech.

Nyní se pokusíme prokázat závislost mezi vývojem počtu volných pracovních míst a nezaměstnaností. Při volbě vhodného regresního modelu jsem použila porovnání regresních modelů pomocí koeficientů determinace. Jako nejvhodnější regresní model, z hlediska dosažené výše koeficientu determinace, vyšel exponenciální model s koeficientem determinace 69%. Rovněž jsem při volbě vhodného modelu použila porovnání bodových grafů. Bodový graf regresní exponenciální funkce vidíme na grafu č. 9.

Graf č. 9 - Regresní exponenciální funkce

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, vlastní úprava

Nulovou hypotézu formulujeme jako tvrzení o neexistenci závislosti počtu neumístěných uchazečů na počtu volných pracovních míst. Alternativní hypotézou

bude tedy tvrzení o existenci této závislosti. Hypotézy budeme testovat na 95% intervalu spolehlivosti.

Exponenciální regresní funkce je nelineární v parametrech, proto je třeba ji linearizovat pomocí logaritmické transformace. Všechny údaje v počítačovém výstupu se tedy týkají transformovaného modelu. Tedy i koeficient determinace vysvětluje kvalitu transformovaného modelu.

Nyní si uvedeme část výstupu z programu Statgraphics for Windows, který byl použit k výpočtu a vysvětlíme výsledky.

Regression Analysis - Exponential model: $Y = \exp(a + b \cdot X)$

Dependent variable: neumist. uchazeci roc. prum.

Independent variable: volna prac. mista roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
Intercept	13,894	0,246299	56,4112	0,0000
Slope	-0,0000180396	0,00000380765	-4,73772	0,0008

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	1,54023	1	1,54023	22,45	0,0008
Residual	0,686193	10	0,0686193		
Total (Corr.)	2,22642	11			

Correlation Coefficient = -0,831742

R-squared = 69,1795 percent

Standard Error of Est. = 0,261953

Koeficient determinace tedy vysvětluje 69,2% celkové variability transformovaného modelu.

Rovnice použité regresní funkce má tedy tvar:

$$Y = 1081651,95 \cdot 1,000018^{\text{volná pracovní místa}}$$

Pokud tedy vzroste počet volných míst např. o 1000, pak počet neumístěných uchazečů klesne o 3247. Vidíme tedy, že pokud roste počet volných pracovních míst, klesá počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a klesá tedy nezaměstnanost. Dále

si můžeme všimnout hodnoty korelačního koeficientu $-0,831742$, který signalizuje existenci poměrně silného vztahu mezi proměnnými.

Hodnota minimální hladiny významnosti p-value celkového F-testu v tabulce analýzy rozptylu dosahuje hodnoty $0,0008$, je tedy nižší než $0,01$. Proto na 99% intervalu spolehlivosti zamítáme nulovou hypotézu o nezávislosti obou proměnných a přijímáme alternativní hypotézu o existenci statisticky významné závislosti počtu uchazečů o zaměstnání na počtu volných pracovních míst.

3.3 DEMOGRAFICKÉ VLIVY NA ČESKÉM TRHU PRÁCE

3.3.1 Věková struktura obyvatel ČR

Na pracovní sílu země a tedy i na nezaměstnanost mají podstatný vliv také demografické faktory jako počet obyvatel a jejich složení podle věku a pohlaví. Počet obyvatel závisí na počtu nově narozených osob a na počtu osob zemřelých. Dalším faktorem, který má vliv na počet obyvatel je migrace osob, tedy stěhování. Podle údajů ČSÚ byl v letech 2000 až 2003 na území ČR poměrně stabilní počet ekonomicky aktivních cizinců, bylo jich evidováno 160-170 000. V letech 2004 a 2005 výrazně vzrostl počet těchto osob až o více než 45 000. Další nárůst byl zaznamenán během následujícího roku téměř o 40 000 osob. Zahraniční pracovní síla činila dle údajů MPSV a MPO ke konci roku 2006 273 000 cizinců.

Zároveň od doby vstupu ČR do Evropské Unie mají naši občané možnost pracovat v některých zemích Unie. Kladné saldo zahraniční migrace pro rok 2006 činilo 34 700 osob a pro první čtvrtletí roku 2007 činilo 34 300 osob, ze zahraničních osob jsou na našem území nejpočetněji zastoupeni občané Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu.

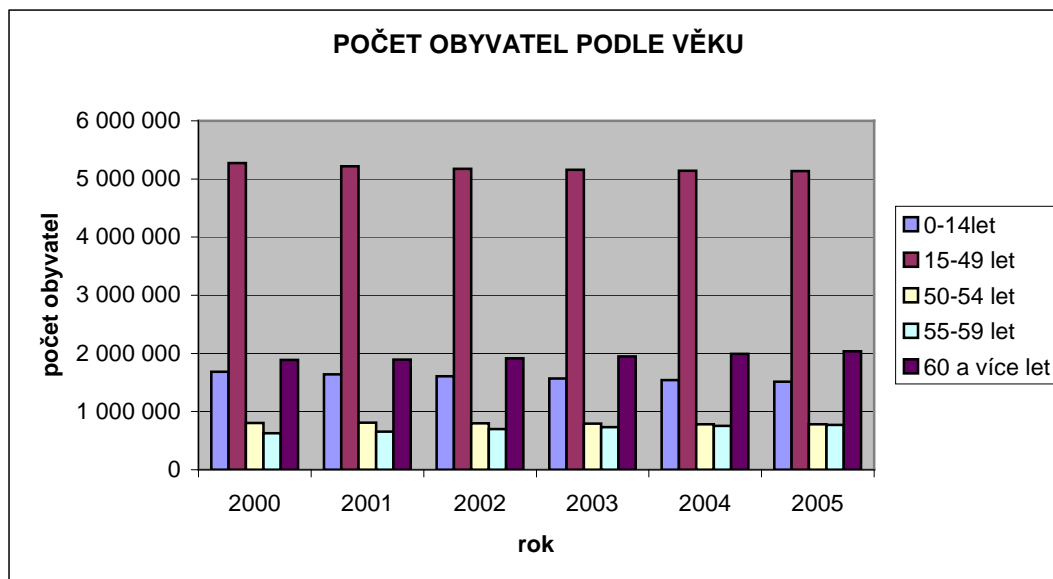
Kvalitnější zdravotní péče a dobré životní podmínky vedou v poslední době k prodloužení života, jak žen, tak mužů. V období let 2000 až 2006 je patrný výrazný nárůst ekonomicky neaktivních osob, což je do značné míry způsobeno právě růstem počtu osob šedesátiletých a starších. Přehled změny počtu obyvatel v jednotlivých věkových kategoriích si uvedeme v následující tabulce č. 6 a na grafu č. 10.

Tabulka č. 6 – Počet obyvatel dle věku

POČET OBYVATEL DLE VĚKU					
ROK	0-14	15-49	50-54	55-59	60+
2000	1 685 398	5 272 479	801 594	627 400	1 885 496
2001	1 642 873	5 220 681	809 763	656 642	1 894 233
2002	1 604 977	5 177 008	800 600	700 406	1 917 783
2003	1 571 249	5 155 305	790 638	733 817	1 950 642
2004	1 539 317	5 139 182	784 350	751 710	1 992 364
2005	1 514 013	5 135 212	779 085	770 672	2 035 110

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3D0045F4CB/\\$File/4032060110.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3D0045F4CB/$File/4032060110.pdf),
vlastní úprava

Graf č. 10 – Počet obyvatel podle věku

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3D0045F4CB/\\$File/4032060110.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3D0045F4CB/$File/4032060110.pdf),
vlastní úprava

Z tabulky a grafu je zřejmý nárůst osob 60 a více letých a rovněž pokles počtu osob v kategorii 0-14 let. Ke změně došlo v roce 2006, kdy poprvé od roku 1993 zaznamenal populační vývoj kladný přírůstek. Počet narozených, který činil v roce 2006 105 831 dětí, převýšil počet zemřelých osob, který v roce 2006 činil 104 441. V roce 2006 rovněž došlo k převýšení počtu osob ve skupině 65 let a starších nad počtem osob ve skupině do 15 let. Dochází totiž k posunu prvních silných poválečných ročníků do věkové kategorie 65 a více. S tímto faktem také souvisí vstup slabších populačních ročníků na pracovní trh, což přispívá spolu s hospodářským růstem k poklesu nezaměstnanosti.

3.3.2 Ekonomická aktivita obyvatel a její vliv na nezaměstnanost

Vyslovili jsme tedy hypotézu o existenci vlivu počtu ekonomicky neaktivních osob na nezaměstnanost. Nyní se tedy pokusíme na 95% intervalu spolehlivosti testem prokázat existenci tohoto vlivu.

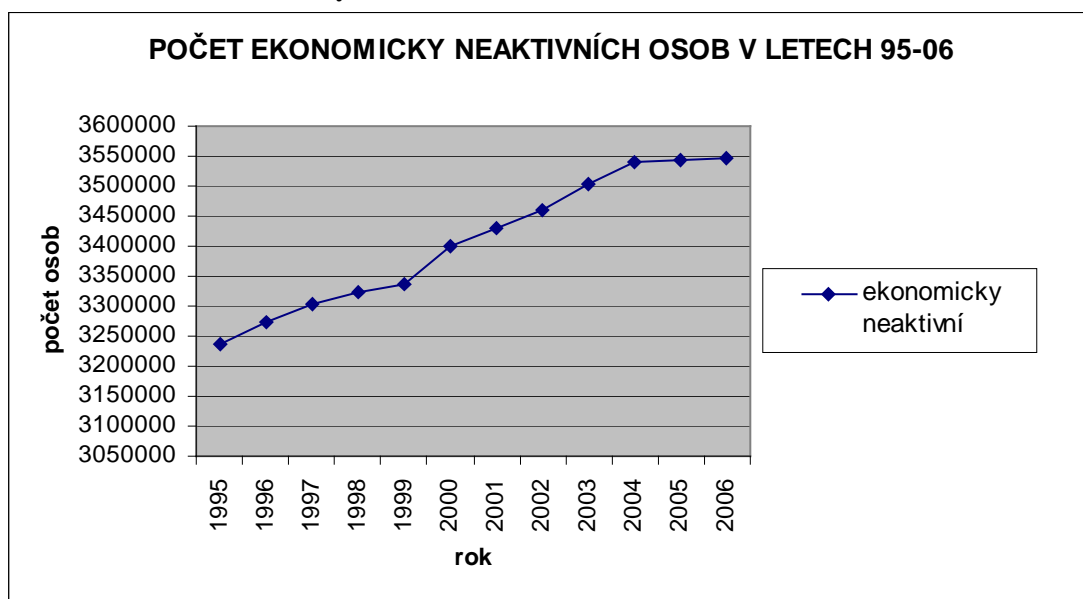
Použitá data jsou uvedena v následující tabulce č. 7. Pro ilustraci jsem uvedla rovněž na grafu č. 11 vývoj počtu ekonomicky neaktivních osob, ze kterého je patrný nárůst ekonomicky neaktivních osob.

Tabulka č. 7 – Počet ekonomicky neaktivních osob v letech 95-06

POČET EKONOMICKY NEAKTIVNÍCH OSOB V LETECH 95-06						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	3235800	3274100	3302200	3321800	3337100	3400300
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	3431400	3460100	3504100	3540800	3541800	3547000

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/\\$File/310307042.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/$File/310307042.xls),
osoby 15+, vlastní úprava

Graf č. 11 – Počet ekonomicky neaktivních osob v letech 95-06

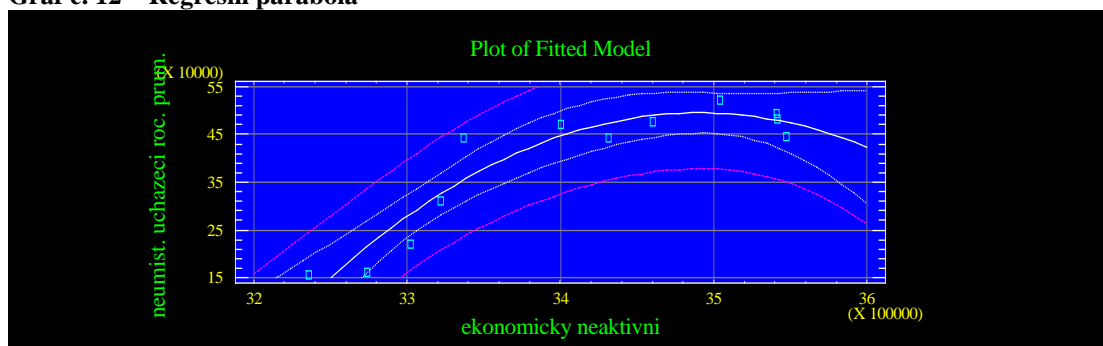

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/\\$File/310307042.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/$File/310307042.xls),
osoby 15+, vlastní úprava

Jako vhodný regresní model závislosti nezaměstnanosti na změně počtu ekonomicky neaktivních osob jsem zvolila regresní parabolu. Z následujícího bodového grafu č. 12 je patrný nelineární průběh dat a regresní parabola se jeví jako přijatelný model. Při výběru vhodného modelu podle hodnoty koeficientu determinace vyšla jako nejvhodnější regresní model právě regresní parabola, která

vysvětluje 89,6% celkové variability, jak uvidíme níže v příslušné části výstupu z programu Statgraphics for Windows.

Graf č. 12 – Regresní parabola

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/\\$File/310307042.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210028904B/$File/310307042.xls),
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, **osoby 15+, vlastní úprava**

Nyní si opět uvedeme část počítačového výstupu a vysvětlíme výsledky.

Polynomial Regression Analysis

 Dependent variable: neumist. uchazeci roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	-7,23356E7	1,87201E7	-3,86406	0,0038
ekonomicky neakti	41,7324	11,009	3,79076	0,0043
ekonomicky neakti	-0,00000597822	0,00000161716	-3,69674	0,0049

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	1,812E11	2	9,05999E10	38,86	0,0000
Residual	2,09819E10	9	2,33132E9		
Total (Corr.)	2,02182E11	11			

R-squared = 89,6223 percent
 R-squared (adjusted for d.f.) = 87,3161 percent
 Standard Error of Est. = 48283,7
 Mean absolute error = 34322,2
 Durbin-Watson statistic = 1,62829

Lineární i kvadratický člen mají hodnotu minimální hladiny významnosti nižší než 0,05 tedy 0,0043 a 0,0049, jsou tedy v modelu opodstatněné.

Rovnice výběrové regresní paraboly:

$$Y = -7,2 \cdot 10^7 + 41,7 \cdot \text{ekonomicky neaktivní} - 5,98 \cdot 10^6 \cdot \text{ekonomicky neaktivní}^2$$

Pokud tedy vzroste počet ekonomicky neaktivních osob např. o 50 000, pak klesne počet neumístěných uchazečů o 48 802. Vidíme tedy, že pokud roste počet ekonomicky neaktivních osob, pak klesá počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a klesá tedy nezaměstnanost.

Hodnota p- value u celkového F-testu v tabulce analýzy rozptylu je nižší než 0,01 (výsledek F-testu je tedy významný na minimální hladině významnosti 0,01), proto jsme prokázali statistickou závislost počtu neumístěných uchazečů na počtu osob ekonomicky neaktivních na 99% intervalu spolehlivosti.

3.4 NEZAMĚSTNANOST A FAKTORY, KTERÉ JÍ OVLIVŇUJÍ

Jednotlivými testy jsme tedy prokázali závislost mezi vývojem nezaměstnanosti, vývojem HDP, počtem volných pracovních míst a počtem neaktivních osob. V regresních modelech se ale často stává, že může nastat závislost mezi jednotlivými vysvětlujícími proměnnými, tzn. existuje mezi nimi multikolinearita, která činí model příliš složitým a znemožňuje dojít k rozumným závěrům. Proto se nyní pokusíme zkonstruovat vícenásobný regresní model závislosti nezaměstnanosti na HDP, volných pracovních místech a neaktivních osobách, tak, abychom vyloučili z modelu proměnné, mezi nimiž existuje silná multikolinearita.

Nejprve tedy zkonstruujeme regresní model se závislou proměnou – neumístění uchazeči a třemi vysvětlujícími proměnnými: HDP, volná pracovní místa a neaktivní osoby. K výpočtu použijeme opět počítačový program Statgraphics for Windows, jehož výstup si nyní uvedeme a následně okomentujeme.

Multiple Regression Analysis

Dependent variable: neumist. uchazeci roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	-676804,0	1,21107E6	-0,558847	0,5937
HDP	8,01668E-8	7,55312E-8	1,06137	0,3238
volna prac. mista	-3,64745	0,549589	-6,63669	0,0003
ekonomicky neakti	0,325429	0,399008	0,815594	0,4416

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	1,37871E11	3	4,59569E10	48,40	0,0000
Residual	6,64598E9	7	9,49426E8		
Total (Corr.)	1,44517E11	10			

R-squared = 95,4012 percent

R-squared (adjusted for d.f.) = 93,4303 percent

Standard Error of Est. = 30812,8

Mean absolute error = 21637,5

Durbin-Watson statistic = 1,14264

Koeficient determinace sice uvádí, že model vysvětluje 95,4% celkové variability, ale z výstupu dále vidíme, že hodnota p-value u proměnných HDP a ekonomicky neaktivní vychází vyšší než 0,05, značí tedy nadbytečnost těchto proměnných v modelu. Abychom ověřili vztah mezi proměnnými, použijeme korelační matici, kterou opět vytvoří počítačový program.

Correlations

	HDP	volna prac. mista	ekonomicky neaktivni	neumist. uchazeci ro
HDP		-0,2441 (11) 0,4694	0,9675 (11) 0,0000	0,7691 (11) 0,0057
volna prac. mista	-0,2441 (11) 0,4694		-0,3216 (11) 0,3349	-0,7681 (11) 0,0058
ekonomicky neaktivni	0,9675 (11) 0,0000	-0,3216 (11) 0,3349		0,8125 (11) 0,0024
neumist. uchazeci ro	0,7691 (11) 0,0057	-0,7681 (11) 0,0058	0,8125 (11) 0,0024	

Correlation

(Sample Size)

P-Value

Z matice lze vyčíst silnou multikolinearitu mezi proměnnou HDP a ekonomicky neaktivní. Proto bude vhodné redukovat počet vysvětlujících proměnných. Zde použijeme metodu regresní vícenásobné analýzy stepwise-forward, kdy do modelu budeme postupně přidávat proměnné a zlepšovat tak jeho kvalitu. Výsledky této metody si nyní uvedeme a vysvětlíme:

```
Stepwise regression
-----
Method: forward selection
F-to-enter: 4,0
F-to-remove: 4,0

Step 0:
-----
0 variables in the model. 10 d.f. for error.
R-squared = 0,00% Adjusted R-squared = 0,00% MSE = 1,44517E10

Step 1:
-----
Adding variable ekonomicky neaktivni with F-to-enter = 17,4802
1 variables in the model. 9 d.f. for error.
R-squared = 66,01% Adjusted R-squared = 62,24% MSE = 5,45752E9

Step 2:
-----
Adding variable volna prac. mista roc. prum. with F-to-enter = 42,9287
2 variables in the model. 8 d.f. for error.
R-squared = 94,66% Adjusted R-squared = 93,33% MSE = 9,6444E8

Final model selected.
```

V nultém kroku této metody je uvažován model bez vysvětlujících proměnných. V prvním kroku byla vybrána proměnná ekonomicky neaktivní, protože pokud bychom uvažovali model s jednou vysvětlující proměnnou, byl model s touto proměnnou vyhodnocen jako nejlepší. Ve druhém kroku byla vybrána proměnná volná pracovní místa, protože hodnota testové statistiky F, byla po přidání této proměnné k proměnné ekonomicky neaktivní, největší. Protože žádná další proměnná již nevede k významnému zlepšení modelu je model s proměnnými ekonomicky neaktivní a volná pracovní místa konečný. Proměnná HDP byla z modelu vypuštěna, protože existovala silná multikolinearita ($>0,8$) mezi touto proměnnou a proměnnou ekonomicky neaktivní.

Nyní si ještě uvedeme výsledný regresní model s vybranými dvěma vysvětlujícími proměnnými.

Multiple Regression Analysis

Dependent variable: neumist. uchazeci roc. prum.

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	-1,90636E6	355863,0	-5,35703	0,0007
volna prac. mista	-3,48415	0,531769	-6,552	0,0002
ekonomicky neakti	0,73546	0,100601	7,31066	0,0001

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	1,36801E11	2	6,84005E10	70,92	0,0000
Residual	7,71552E9	8	9,6444E8		
Total (Corr.)	1,44517E11	10			

R-squared = 94,6612 percent

R-squared (adjusted for d.f.) = 93,3264 percent

Standard Error of Est. = 31055,4

Mean absolute error = 23002,6

Durbin-Watson statistic = 1,22115

Výsledný model tedy vysvětluje 94,7% celkové variability. Z tohoto modelu závislosti počtu neumístěných uchazečů byla vypuštěna proměnná HDP z důvodu silné multikolinearity s proměnnou ekonomicky neaktivní. Navíc jsme v předchozím testu již prokázali závislost počtu volných pracovních míst na vývoji HDP. Proměnná volná pracovní místa v modelu zůstává. Výsledná podoba regresní funkce vyjadřující závislost počtu neumístěných uchazečů na počtu volných pracovních míst a na počtu ekonomicky neaktivních osob vypadá takto:

$$Y = -1,91 \cdot 10^6 - 3,48 \cdot \text{vol. prac. místa} + 0,74 \cdot \text{ekonomicky neaktivní}$$

Protože hodnota p-value je nižší než 0,01 prokázali jsme na 99% intervalu spolehlivosti existenci závislosti počtu neumístěných uchazečů na počtu volných pracovních míst a počtu ekonomicky neaktivních obyvatel. Vysvětlili jsme tedy, na jakých faktorech závisí vývoj nezaměstnanosti v České republice a potvrdili jsme tyto závislosti testy.

3.5 NEZAMĚSTNANOST V ČR DLE METODIKY MPSV A ČSÚ

Při sledování změny nezaměstnanosti můžeme použít jednu ze dvou možných metodik. Jak již bylo vysvětleno v teoretické části práce, rozdílná definice nezaměstnané osoby, jak ji chápe MPSV a jak ji definuje ČSÚ, vede k odlišným statistikám počtu nezaměstnaných osob. Nyní si tedy pro úplnost uvedeme dosažené hodnoty nezaměstnanosti v minulých letech v relativních ukazatelích podle těchto dvou odlišných metodik.

Obecnou míru nezaměstnanosti za posledních 12 let, dle výběrového šetření pracovních sil, prováděného Českým statistickým úřadem, vidíme v následující tabulce č. 8.

Tabulka č. 8 – Průměrná roční obecná míra nezaměstnanosti 95-06

PRŮMĚRNÁ ROČNÍ OBEČNÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI 95-06 (v %)						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Míra nezaměst.	4	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Míra nezaměst.	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , osoby 15+, vlastní úprava

V prvním čtvrtletí roku 2007 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti **6,0%** a ve druhém čtvrtletí tohoto roku dosáhla hodnoty **5,3%**.

Registrovanou míru nezaměstnanosti za posledních 12 let, tj. míru nezaměstnanosti dle MPSV, uvedeme v následující tabulce č. 9, kdy od roku 2004 došlo ke změně používané metodiky MPSV při zjišťování registrované nezaměstnanosti. MPSV začíná pracovat s tzv. dosažitelnými neumístěnými uchazeči (viz. teoretická část).

Tabulka č. 9 – Průměrná roční míra registrované nezaměstnanosti 95-06

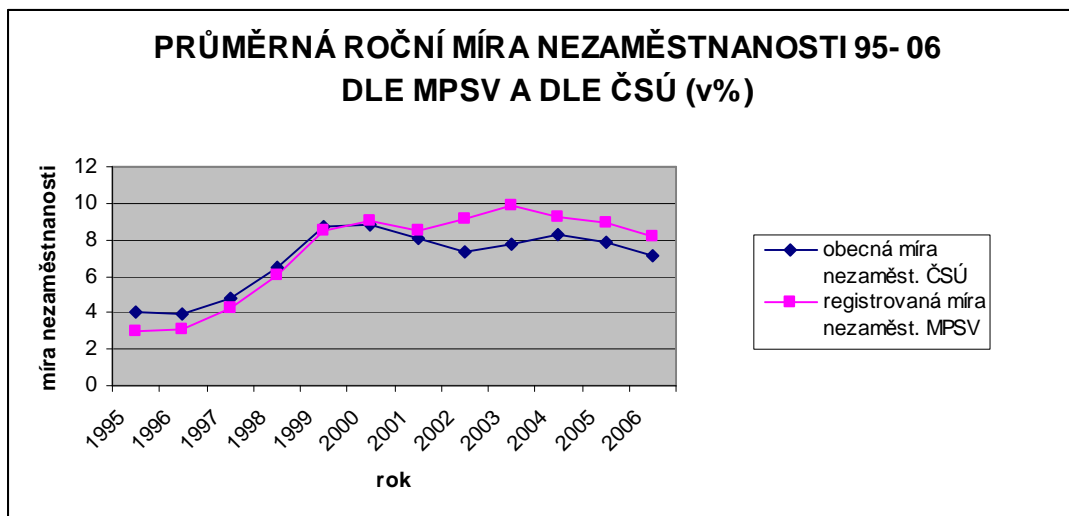
PRŮMĚRNÁ ROČNÍ MÍRA REGISTROVANÉ NEZAMĚSTNANOSTI 95-06 (v %)						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Míra nezaměst.	2,99	3,08	4,28	6,04	8,54	9,02
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Míra nezaměst.	8,54	9,15	9,9	9,19	8,96	8,13

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, osoby 15+, vlastní úprava

V prvním čtvrtletí roku 2007 dosáhla registrovaná míra nezaměstnanosti **7,6%** a ve druhém čtvrtletí tohoto roku dosáhla hodnoty **6,6%**.

Na následujícím grafu č. 13 si ilustrujeme přehled vývoje obecné míry nezaměstnanosti a registrované míry nezaměstnanosti od roku 1995 do roku 2006.

Graf č. 13 – Průměrná roční míra nezaměstnanosti 95-06 dle MPSV a dle ČSÚ

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, osoby 15+, vlastní úprava

Můžeme si tedy všimnout rozdílů v hodnotách míry nezaměstnanosti dle metodiky MPSV a dle metodiky ČSÚ. Z grafu je ale zřejmý podobný trend vývoje. Míra nezaměstnanosti měla v letech 2005 a 2006 klesající tendenci a tento pokles vyvrcholil v roce 2007, kdy dosáhla za poslední čtvrtletí rekordně nízké úrovně.

Pro představu o změně úrovně nezaměstnanosti v posledních letech jsem uspořádala následující tabulku č. 10 meziročních změn obecné míry nezaměstnanosti. Vidíme zde meziroční úbytek míry nezaměstnanosti v posledních dvou letech a její výrazný pokles ve 2. čtvrtletí 2007.

Tabulka č. 10 – Meziroční přírůstek/úbytek obecné míry nezaměstnanosti ve vybraných letech

MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK/ÚBYTEK OBEČNÉ MÍRY NEZAMĚŠT. OSOB 15 + V % BODECH VE VYBRANÝCH LETECH								
ROK	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2.čtvrtletí 2007
%BOD	0,1	-0,6	-0,8	0,5	0,5	-0,4	-0,8	-1,8

Zdroj dat: : <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , vlastní úprava

Nyní ještě porovnáme rozdíl v absolutních ukazatelích dle těchto dvou metodik.

Průměrný počet nezaměstnaných dle VŠPS (osob 15 let a starších) dosáhl v roce 2005 410,2 tisíc, v roce 2006 poklesl průměrný počet nezaměstnaných na 371,3 tisíc a ve druhé čtvrtletí roku 2007 činil tento počet již jen 274, 6 tisíc nezaměstnaných. Počet zaměstnaných naproti tomu rostl. Dle VŠPS (osob 15 let a starších) průměrný počet zaměstnaných činil v roce 2005 4 764,0 tisíc, v roce 2006

vzrostl na 4 828,1 tisíc a ve druhém čtvrtletí roku 2007 činil počet zaměstnaných osob 4 913,9 tisíc.

Grafický přehled vývoje počtu nezaměstnaných osob od roku 1995 do roku 2006 podle ČSÚ a dle MPSV je uveden v následující tabulce č. 11 a na grafu č. 14.

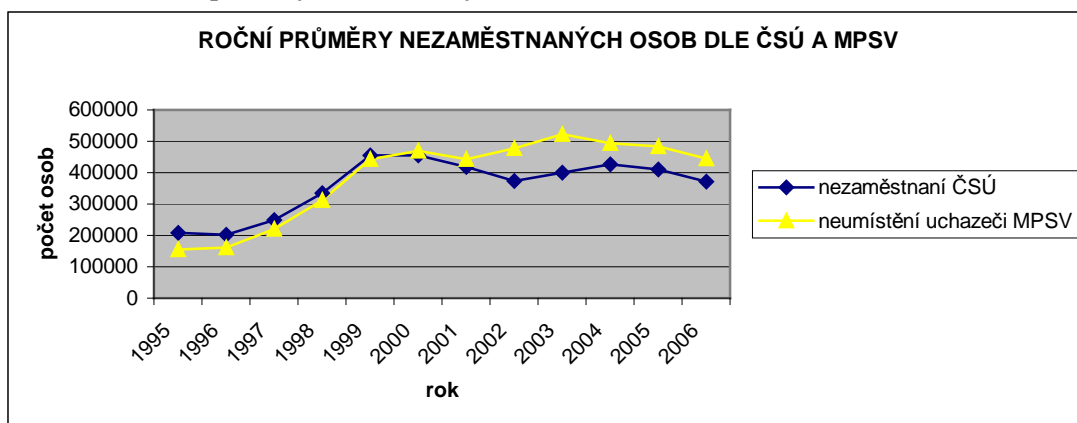
Tabulka č. 11 – Roční průměry nezaměstnaných osob 95-06 dle ČSÚ a MPSV

ROČNÍ PRŮMĚRY NEZAMĚSTNANÝCH OSOB 95-06 DLE ČSÚ A MPSV						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Nezaměstnaní ČSÚ	208100	201500	248300	335700	454100	454500
Neumístění uchazeči MPSV	155571	160657	219502	311677	443171	469967
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nezaměstnaní ČSÚ	418300	374100	399100	425900	410200	371300
Neumístění uchazeči MPSV	443826	477466	521583	494313	483277	444790

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>,

<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , osoby 15+, vlastní úprava

Graf č. 14 –Roční průměry nezaměstnaných osob dle ČSÚ a MPSV

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>,

<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , osoby 15+, vlastní úprava

Z grafu opět můžeme vidět odlišnosti v počtu nezaměstnaných osob dle obou metodik, ale opět vidíme podobný trend vývoje.

3.6 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA OBYVATEL V ČR

Dalším významným faktorem ovlivňujícím trh práce a tedy i nezaměstnanost, je změna ve vzdělanostní struktuře ročníků vstupujících na pracovní trh. Tyto ročníky dosahují vysokého podílu osob s vysokoškolským a středoškolským vzděláním,

v porovnání s ročníky o jednu generaci staršími. Dosažené vzdělání je podstatným faktorem při uplatnění na trhu práce. Osoby s vyšším dosaženým vzděláním jsou úspěšnější při hledání zaměstnání.

3.6.1 Vývoj vzdělanostní struktury v ČR

Přehled změny počtu vysokoškolsky vzdělaných osob ve vybraných letech v České republice jsem uspořádala do následující tabulky č. 12. Vidíme tedy, že počet osob s vysokoškolským diplomem roste.

Tabulka č. 12 – Vysokoškoláci dle VŠPS

VYSOKOŠKOLÁCI DLE VŠPS - průměrný roční stav						
ROK	1993	1995	1997	1999	2000	2001
CELKEM	647,5	658,6	668	714,6	735,2	744,2
ROK	2002	2003	2004	2005	2006	
CELKEM	813,7	831,7	862,2	907,1	954,6	

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/4036-07>, vlastní úprava

Nízká míra nezaměstnanosti se trvale udržuje právě u osob vysokoškolsky vzdělaných (1,2%) a dále také u osob s úplným středoškolským vzděláním, zakončeným maturitní zkouškou (3,2%). Vysoká míra nezaměstnanosti se udržuje u osob se základním vzděláním (20,1%). Také u osob se středoškolským vzděláním bez maturity včetně osob vyučených můžeme sledovat vyšší míru nezaměstnanosti (6,0%) - (údaje ČSÚ, 2. čtvrtletí 2007).

V české republice je podíl absolventů středních škol, učilišť, vyšších odborných škol a vysokých škol (tj. s ukončeným alespoň vyšším středním vzděláním) ve věku 20 – 24 let nejvyšší z členských států EU (91,8%). Naproti tomu podíl absolventů terciárního stupně vzdělání na celkové populaci je podstatně menší než v ostatních státech EU. Rovněž v oblasti dalšího vzdělávání, tedy v oblasti zvyšování kvalifikace je Česká republika pod Unijním průměrem.

Ve 3. čtvrtletí 2007 došlo meziročně ke snížení nezaměstnaných osob se základním vzděláním o 18,6%, tento fakt souvisí s poklesem počtu obyvatel se základním vzděláním v produktivním věku. Také došlo k meziročnímu poklesu počtu nezaměstnaných osob se středním vzděláním bez maturity o 30%, počet osob bez zaměstnání se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou klesl o 34%. Počet nezaměstnaných vysokoškolsky vzdělaných osob klesl o 30% a stále platí, že

nezaměstnanost v této skupině obyvatel je v porovnání s předchozími podstatně nižší.

V následující tabulce č. 13 jsem uspořádala míru nezaměstnanost za posledních 12 let tak, jak se v průběhu let vyskytovala v jednotlivých vzdělanostních skupinách obyvatel. V tomto případě budeme pracovat s relativními ukazateli dat získanými ČSÚ, tedy s obecnou mírou nezaměstnanosti.

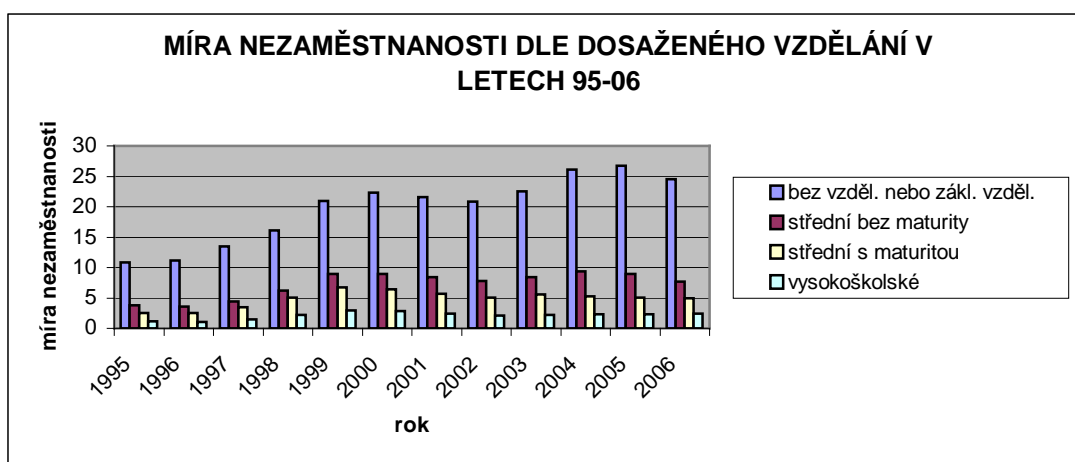
Tabulka č. 13 – Míra nezaměstnanosti dle dosaženého vzdělání 95-06

Míra nezaměstnanosti dle dosaženého vzdělání v letech 95-06					
ROK	celkem	bez vzděl. nebo zákl. vzděl.	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko školské
1995	4	10,8	3,8	2,5	1,2
1996	3,9	11,2	3,6	2,5	1,1
1997	4,8	13,5	4,4	3,5	1,5
1998	6,5	16,1	6,2	5,1	2,2
1999	8,7	20,9	8,9	6,7	3
2000	8,8	22,3	9	6,4	2,8
2001	8,1	21,6	8,4	5,7	2,4
2002	7,3	20,8	7,8	5,1	2,1
2003	7,8	22,5	8,4	5,6	2,2
2004	8,3	26,1	9,4	5,3	2,3
2005	7,9	26,7	8,9	5,1	2,3
2006	7,1	24,5	7,7	4,9	2,4

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, osoby 15+, vlastní úprava

Nyní si ještě ukážeme vývoj míry nezaměstnanosti graficky. Z grafu č. 15 jsou zřejmé výrazné odlišnosti v míře nezaměstnanosti v jednotlivých vzdělanostních skupinách.

Graf č. 15 – Míra nezaměstnanosti dle dosaženého vzdělání v letech 95-06

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, osoby 15+, vlastní úprava

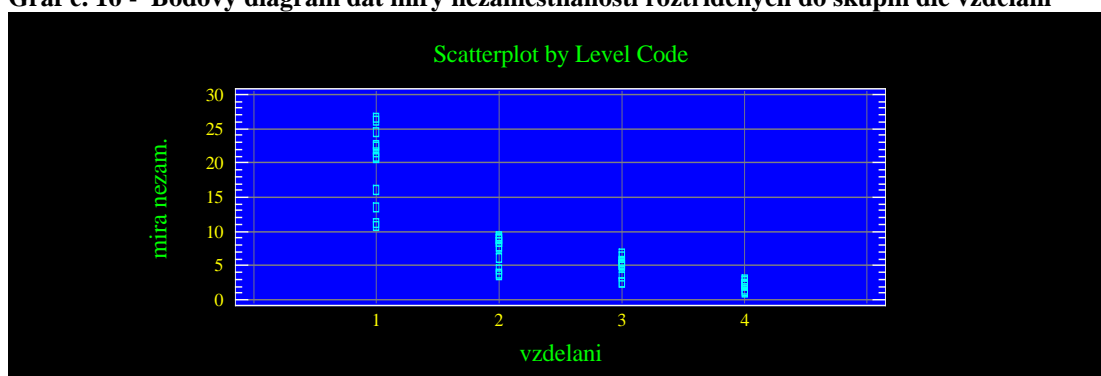
Je zde jasně patrná výrazně nejvyšší míra nezaměstnanosti u osob se základním vzděláním nebo bez vzdělání a středním vzděláním bez maturity. Naopak nejnižší míra nezaměstnanosti je ve skupině osob s vysokoškolským vzděláním.

3.6.2 Míra nezaměstnanosti a vzdělání

V předchozím textu jsme tedy vyslovili předpoklad závislosti míry nezaměstnanosti na vzdělání. Nyní se tedy testem pokusíme prokázat existenci této závislosti. Nulová hypotéza bude tedy tvrzení, že neexistuje závislost mezi mírou nezaměstnanosti a vzděláním. Alternativní hypotézou bude opačné tvrzení o existenci závislosti mezi nezaměstnaností a vzděláním. K výpočtu opět použijeme počítačového programu, jehož výstup zde uvedeme a vysvětlíme.

V tomto případě použijeme jednofaktorovou analýzu rozptylu, protože budeme ověřovat existenci vlivu faktoru vzdělání (tedy kvalitativního znaku) na úroveň míry nezaměstnanosti (tedy znaku kvantitativního). Třídícím faktorem je zde úroveň dosaženého vzdělání, která má čtyři úrovně. Hodnoty znaku Y tedy rozdělíme do čtyř skupin. Na bodovém grafu č. 16 můžeme vidět, že rozdíly v jednotlivých skupinách existují. Ve skupině osob se základním vzděláním vidíme nejvyšší míru nezaměstnanosti, která se s vyšším vzděláním snižuje a nejnižší je ve 4. skupině osob s vysokoškolským vzděláním. Dále se pomocí testu pokusíme prokázat, že tyto rozdíly mezi skupinovými průměry v tomto výběru nevznikly náhodně, ale že zde existuje závislost znaku míra nezaměstnanosti na faktoru vzdělání.

Graf č. 16 - Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti rozříděných do skupin dle vzdělání

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> osoby 15+, vlastní úprava

ANOVA Table for mira nezam. by vzdelani

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	2184,86	3	728,288	77,87	0,0000
Within groups	411,508	44	9,35246		
Total (Corr.)	2596,37	47			

Z tabulky analýzy rozptylu lze vyčíst rozklad celkového součtu čtverců 2596,37 na meziskupinový součet čtverců 2184,86 a vnitroskupinový součet čtverců 411,508. Hodnota p-value značí minimální hladinu významnosti, při které lze nulovou hypotézu zamítnout, tzn. pravděpodobnost, že hodnota testového kritéria bude větší, než vypočtená hodnota F. Zde vidíme dokonce nulovou hladinu významnosti, proto tedy můžeme zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci závislosti mezi mírou nezaměstnanosti a vzděláním na 99% intervalu spolehlivosti.

Testem jsme tedy prokázali významnou statistickou závislost mezi mírou nezaměstnanosti a vzděláním. Na 99% intervalu spolehlivosti přijímáme tedy alternativní hypotézu. Testem jsme tedy potvrdili, že úroveň dosaženého vzdělání ovlivňuje míru nezaměstnanosti v jednotlivých vzdělanostních skupinách.

3.7 NEZAMĚSTNANOST V REGIONECH ČR

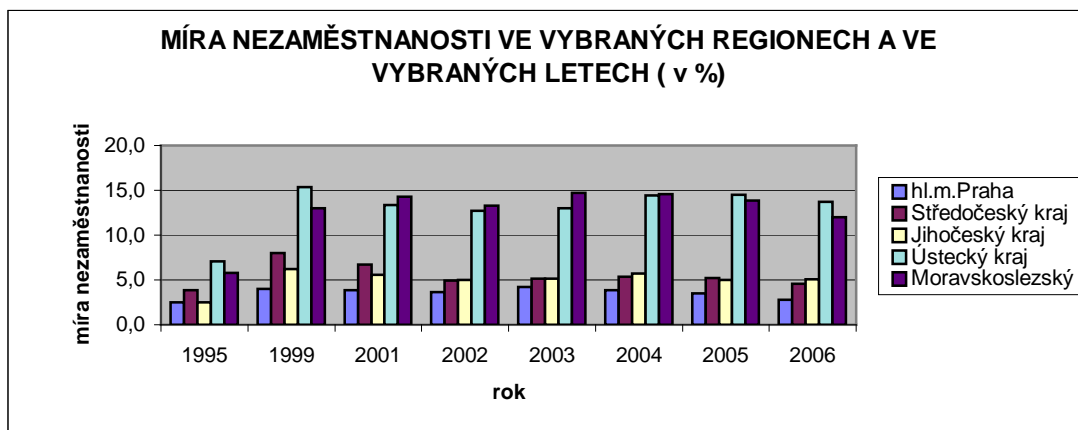
V další části práce se budeme zabývat porovnáním vývoje a stavu nezaměstnanosti v regionech ČR. Zejména se budeme věnovat porovnání úrovně nezaměstnanosti krajů Ústeckého, Moravskoslezského a hlavního města Prahy. Tyto regiony jsem vybrala z důvodu výrazné odlišnosti míry nezaměstnanosti v těchto krajích. Pro ilustraci jsem uspořádala následující tabulku č. 14 a graf č. 17 regionů s největší odlišností míry nezaměstnanosti ve vybraných letech.

Tabulka č. 14 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech a ve vybraných letech

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH REGIONECH A VE VYBRANÝCH LETECH (v %)									
KRAJ	ROK	1995	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	hl.m. Praha	2,5	4,0	3,9	3,6	4,2	3,9	3,5	2,8
	Středočeský	3,8	8,0	6,7	4,9	5,2	5,4	5,2	4,5
	Jihočeský	2,5	6,2	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0	5,1
	Ústecký	7,1	15,4	13,3	12,7	13,0	14,5	14,5	13,7
	Moravskoslezský	5,8	13,0	14,3	13,3	14,7	14,5	13,9	12,0

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , vlastní úprava

Graf č. 17 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech a ve vybraných letech

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07> , vlastní úprava

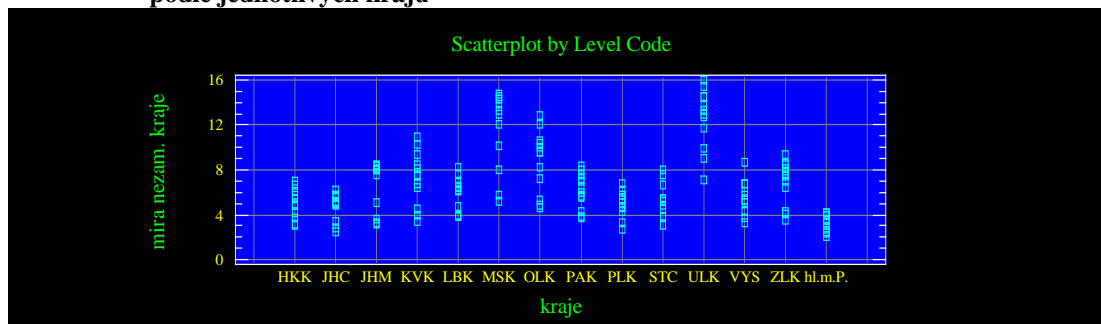
Z grafu a tabulky je zřejmé, že nejnižší míra nezaměstnanosti se dlouhodobě udržuje v Praze. Naproti tomu kraje Ústecký a Moravskoslezský vykazují dlouhodobě vysokou míru nezaměstnanosti.

3.7.1 Regionální odlišnosti nezaměstnanosti

Vyslovíme tedy hypotézu o existenci závislosti míry nezaměstnanosti na jednotlivých regionech a provedeme její otestování na 95% intervalu spolehlivosti. Nulová hypotéza je tedy tvrzení o neexistenci závislosti míry nezaměstnanosti na regionech. Alternativní hypotézou je tvrzení opačné. Data, ze kterých budeme při výpočtu vycházet, jsou uvedeny v příloze č. 1 této práce.

Z bodového grafu č. 18 je patrný rozdíl v míře nezaměstnanosti v jednotlivých krajích. Nejvyšší míru nezaměstnanosti vidíme v kraji Ústecké a Moravskoslezském, nejnižší v Praze. Testem tedy prokážeme, že odlišnost v mírách nezaměstnanosti v jednotlivých krajích není náhodná a že tedy závisí na regionu.

Graf č. 18 – Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti v krajích roztříděný do skupin podle jednotlivých krajů

Zdroj dat: příloha č. 1

ANOVA Table for mira nezam. kraje by kraje

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	1048,41	13	80,6472	20,38	0,0000
Within groups	609,38	154	3,95701		
Total (Corr.)	1657,79	167			

Z počítačového výstupu vidíme hodnotu minimální hladiny významnosti p-value, která je v tomto případě opět nulová. Proto na minimální hladině významnosti 0,01, tedy na 99% intervalu spolehlivosti, zamítáme nulovou hypotézu o nezávislosti míry nezaměstnanosti v krajích na daném regionu a přijímáme hypotézu alternativní o existenci této závislosti. Na 99% intervalu spolehlivosti jsme tedy prokázali tvrzení, že míra nezaměstnanosti krajů, závisí na daném regionu/kraji.

Rozdíly v nezaměstnanosti v jednotlivých krajích souvisí s jejich odlišnou odvětvovou strukturou. Po roce 1989 došlo k poklesu zaměstnanosti v primárním sektoru, dále se podstatně snížila zaměstnanost v sekundární sféře a posílila zaměstnanost ve službách.

Důvodem již tradičně vysoké nezaměstnanosti v krajích Ústeckém a Moravskoslezském je dopad restrukturalizace po roce 1989. Jedná se o regiony, ve kterých byl před rokem 1989 soustředěn zejména těžební a těžký průmysl. Byly zde koncentrovány velké, průmyslové podniky, které zaměstnávaly většinu obyvatel regionu a jejichž provoz se později ukázal jako neefektivní. Z tohoto důvodu došlo k omezení nebo úplnému zrušení provozu, v jehož důsledku došlo ke vzniku výrazné strukturální nezaměstnanosti. Rovněž došlo ke snížení podílu sekundárního sektoru v celém národním hospodářství, v důsledku vývoje po roce 1989 a ve snaze přiblížit zemi vyspělým západním zemím. Zároveň je značně omezená prostorová mobilita osob z těchto regionů a to zejména z důvodů značných nákladů souvisejících s bydlením v regionech s menší nezaměstnaností či s dojížděním do těchto regionů. Tyto regiony vykazují vysoké záporné saldo dojíždění za prací mimo hranice kraje. Je zde velký podíl dlouhodobě nezaměstnaných, tedy osob bez zaměstnání déle než 12 měsíců. V Ústeckém kraji je 26,9% dlouhodobě nezaměstnaných a v kraji Moravskoslezském dokonce 28,5% dlouhodobě nezaměstnaných (ČSÚ, 2. čtvrtletí 2007). Dalším problémem je nedostatečné profesionální mobilita u velkého počtu

osob z těchto regionů, je zde vysoký podíl nezaměstnaných se základním vzděláním – v kraji Ústeckém jde o 16,6% nezaměstnaných osob se základním vzděláním a 17,8% se středním vzděláním bez maturity, v kraji Moravskoslezském je bez zaměstnání 13,3% osob se základním vzděláním a 26,7% osob se středním vzděláním bez maturity (ČSÚ, 2.čtvrtletí 2007). To všechno jsou důvody, proč v těchto krajích přetrvává poměrně vysoká nezaměstnanost, ačkoliv ekonomika roste a nezaměstnanost se celorepublikově snižuje.

Opačná situace je v hlavním městě. Míra nezaměstnanosti je zde již tradičně, v porovnání s ostatními regiony, dlouhodobě nejnižší. Je zde vysoká koncentrace služeb a tedy i osob zaměstnaných v tomto sektoru. Vysoký podíl služeb samozřejmě souvisí také s potřebou obslužných funkcí Prahy, jako hlavního města státu. Dlouhodobě nezaměstnaní zde činí 6,4% (ČSÚ, 2. čtvrtletí 2007). Také úroveň mezd je v hlavním městě vyšší než v okolních regionech. Vyšší úroveň mezd souvisí s vyšší úrovní dosaženého vzdělání, podíl osob s dokončeným středoškolským či vysokoškolským vzděláním je v Praze podstatně vyšší než v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti. Nezaměstnaní se základním vzděláním činí v Praze 2,3% a se středním vzděláním bez maturity 5,7% (ČSÚ, 2. čtvrtletí 2007). Je zde také nejvyšší počet osob, které za prací dojíždějí.

Mezi další regiony s poměrně nízkou mírou nezaměstnanosti patří kraje Středočeský (3,5%), který je silně ovlivněn vazbou na Prahu prostřednictvím dojížděky za prací a má rovněž atraktivní polohu pro zahraniční investice (zejména do průmyslu). Jihočeský (2,8%), Královéhradecký (4,2%) a Plzeňský (3,4%) – (ČSÚ, 2. čtvrtletí 2007).

3.7.2 Odvětvová struktura krajů a její vliv na nezaměstnanost

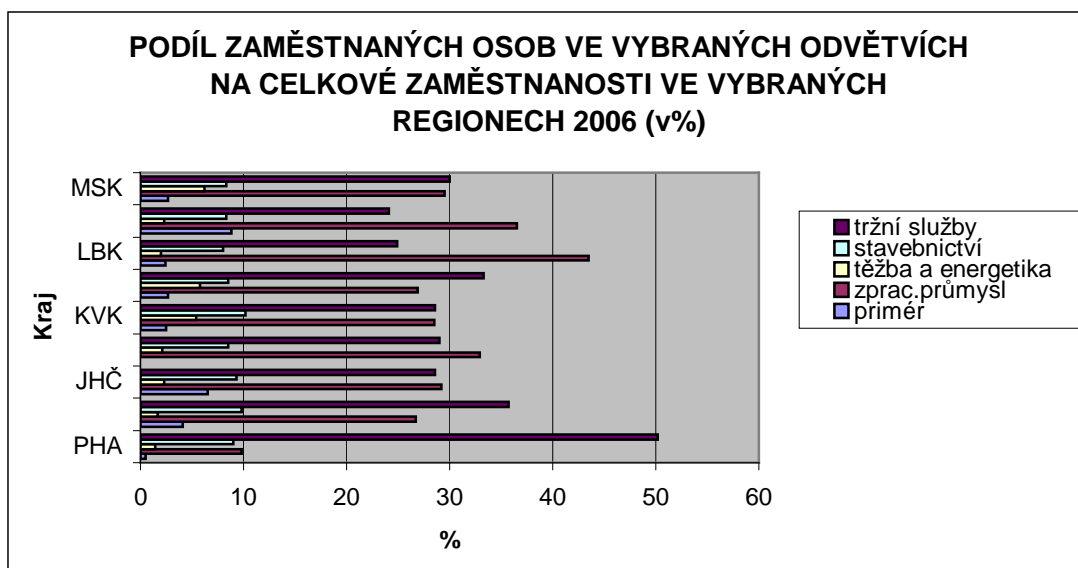
V následující tabulce č. 15 a na grafu č. 19 si uvedeme podíl zaměstnaných osob ve vybraných odvětvích na celkové zaměstnanosti ve vybraných regionech a porovnáme podíl jednotlivých odvětví národního hospodářství ve vybraných krajích.

Tabulka č. 15 – Podíl zaměstnaných osob ve vybraných odvětvích na celkové zaměstnanosti ve vybraných regionech v roce 2006

PODÍL ZAMĚSTNANÝCH OSOB VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH NA CELKOVÉ ZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH REGIONECH V ROCE 2006 (v %)									
Odvětví/ Region	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	VYS	MSK
Průměr	0,5	4,1	6,5	5,5	2,5	2,7	2,4	8,8	2,7
Zprac. průmysl	9,8	26,7	29,2	32,9	28,5	26,9	43,5	36,5	29,5
Těžba a energetika	1,4	1,7	2,3	2,1	5,4	5,8	2	2,3	6,2
Stavebnictví	9	9,8	9,3	8,5	10,2	8,5	8	8,3	8,3
Tržní služby ⁸	50,2	35,7	28,6	29	28,6	33,3	24,9	24,1	30

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/\\$File/137007a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/$File/137007a3.pdf) , vl. úpr.

Graf č. 19 – Podíl zaměstnaných osob ve vybraných odvětvích na celkové zaměstnanosti ve vybraných regionech 2006

Zdroj dat: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/\\$File/137007a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/$File/137007a3.pdf) , vl. úpr.

Z tabulky a grafu vidíme, že co se týče primární sféry, nejvyšší podíl osob zaměstnaných v tomto sektoru vykazuje tradičně venkovská Vysočina, naproti tomu podíl osob zaměstnaných v tomto sektoru je v Praze minimální. Zpracovatelský průmysl zaznamenal v posledních dvou letech nárůst zaměstnanosti a to zejména

⁸ Tržní služby jsou vázány na tržní sektor, po roce 1989 došlo k výraznému růstu tohoto a zvýšení zaměstnanosti v tržních službách. Netržní služby jsou méně vázány na tržní prostředí, územní rozmístění je podmíněno jinými faktory. Jde většinou o sociální služby a veřejnou správu, proto je zde tlak na jejich rovnoměrné rozložení v čase i prostoru.

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/\\$File/137007a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/$File/137007a3.pdf)

z důvodu přímých zahraničních investic a to hlavně do automobilového průmyslu a příbuzných odvětví. V porovnání s vyspělými zeměmi EU je nárůst zaměstnanosti v průmyslu výjimkou a proto v současné době patří ČR mezi nejprůmyslovější země EU. Nejvyšší podíl osob zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu je v kraji Libereckém, nejnižší podíl zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu má Praha. Dále je z tabulky zřejmý malý podíl osob zaměstnaných v těžebním a energetickém průmyslu a to z již výše zmiňovaného důvodu celkového snižování podílu těžkého průmyslu v národním hospodářství. Samozřejmě nejvyšší podíl osob zaměstnaných v tomto sektoru zůstává v tradičních regionech těžkého průmyslu v krajích Královéhradeckém, Ústeckém a Moravskoslezském. V ostatních krajích je podíl zaměstnaných v tomto sektoru minimální. Odvětví stavebnictví je citlivé na změny ve výkonnosti ekonomiky a na tyto změny reaguje. Proto vývoj v tomto odvětví kolísal v souladu se změnami ve vývoji hospodářského cyklu, od roku 2003 tedy dochází k mírnému růstu. Podíl osob zaměstnaných ve stavebnictví se v jednotlivých krajích výrazně neliší. Jak jsme ji zmínili, po roce 1989 došlo k nárůstu zaměstnanosti v sektoru služeb, tento růst byl nejvyšší do roku 1997. Od roku 2001 podíl tohoto sektoru nadále roste, i když pomalejším tempem, než v 1. polovině 90 let. Nejvyšší podíl osob zaměstnaných ve službách vykazuje Praha. Také kraje Středočeský a Ústecký a Liberecký mají poměrně vysoký počet osob zaměstnaných ve službách.

Nyní se pokusíme testem na 95% intervalu spolehlivosti ověřit, zda existuje závislost mezi mírou nezaměstnanosti v krajích a podílem zaměstnaných osob v jednotlivých odvětvích. Jako nulovou hypotézu formulujeme tvrzení, že neexistuje závislost mezi mírou nezaměstnanosti v krajích a jejich odvětvovou strukturou. Alternativní hypotéza je tvrzení o existenci závislosti míry nezaměstnanosti v krajích na jejich odvětvové struktuře. Data použitá k výpočtu jsou uvedena v příloze č. 2.

K výpočtu použijeme opět počítačového programu. V tomto případě jsem zvolila metodu vícenásobné regrese. Testujeme zde závislost závislé proměnné, míra nezaměstnanosti v krajích, na šesti nezávislých vysvětlujících proměnných, tedy na podílu osob zaměstnaných v jednotlivých odvětvích – tj. primér, zprac. průmysl, těžba a energetika, stavebnictví, tržní služby, netržní služby.

Multiple Regression Analysis

Dependent variable: mira nezamest. kraje

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	-908,31	771,36	-1,17754	0,2775
netrzni sluzby	9,10797	7,73482	1,17753	0,2775
primer	8,68738	7,62764	1,13894	0,2922
stavebnictvi	9,25961	7,73709	1,19678	0,2703
tezba a energetik	10,591	7,69822	1,37577	0,2113
trzni sluzby	9,06209	7,71935	1,17395	0,2788
zprac.prum.	9,18186	7,70364	1,19189	0,2721

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	107,254	6	17,8756	7,59	0,0086
Residual	16,4805	7	2,35435		
Total (Corr.)	123,734	13			

R-squared = 86,6808 percent

R-squared (adjusted for d.f.) = 75,2643 percent

Standard Error of Est. = 1,53439

Mean absolute error = 0,844689

Durbin-Watson statistic = 1,92699

Z počítačového výstupu vidíme, že model vysvětluje 86,7% celkové variability, hodnota p-value celkového F-testu v okně analýzy rozptylu je sice menší než 0,01, mohli bychom tedy přijmout alternativní hypotézu. Ale z výstupu dále vidíme vysoké hodnoty p-value jednotlivých t-testů u všech vysvětlujících proměnných, které značí přebytečnost těchto proměnných v modelu.

V regresních modelech je častá multikolinearita mezi vysvětlujícími proměnnými, jejíž existence je škodlivá a vede k nadbytečnosti některých proměnných v modelu. Proto dále použijeme metodu stepwise-forward, která nám pomůže zkonstruovat lepší model, pouze s proměnnými, které mají v modelu opodstatnění. Opět použijeme počítačový software, uvedeme a vysvětlíme zde jeho výstup.

```

Stepwise regression
-----
Method: forward selection
F-to-enter: 4,0
F-to-remove: 4,0

Step 0:
-----
0 variables in the model. 13 d.f. for error.
R-squared = 0,00% Adjusted R-squared = 0,00% MSE = 9,51802

Step 1:
-----
Adding variable tezba a energetika with F-to-enter = 38,0611
1 variables in the model. 12 d.f. for error.
R-squared = 76,03% Adjusted R-squared = 74,03% MSE = 2,47166

Final model selected.

```

V nultém kroku uvažujeme model bez vysvětlujících proměnných. V prvním kroku přidáme proměnnou, která, pokud by byla v modelu sama, model by nejlépe vysvětlovala. Protože přidání žádné další proměnné do modelu by nevedlo k jeho významnému zlepšení, zůstává model s jednou proměnnou – těžba a energetika, modelem konečným.

Nyní si uvedeme konečný model a vysvětlíme výsledky.

```

Multiple Regression Analysis
-----
Dependent variable: mira nezamest. kraje
-----

```

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
CONSTANT	2,8384	0,814464	3,485	0,0045
tezba a energetik	1,58169	0,256378	6,16937	0,0000

```

-----
Analysis of Variance
-----

```

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	94,0743	1	94,0743	38,06	0,0000
Residual	29,66	12	2,47166		
Total (Corr.)	123,734	13			

```

-----
R-squared = 76,0293 percent
R-squared (adjusted for d.f.) = 74,0318 percent
Standard Error of Est. = 1,57215
Mean absolute error = 1,31671
Durbin-Watson statistic = 1,02329

```

Použitá regresní funkce má tvar:

$$Y = 2,84 + 1,58 \cdot \text{tezba a energetika}$$

Míra nezaměstnanosti kraje tedy se vzrůstajícím podílem těžby a energetiky na odvětvové struktuře kraje lineárně roste. Vzroste-li tedy v regionu podíl osob zaměstnaných v odvětví těžba a energetika např. o 2%, pak vzroste míra nezaměstnanosti kraje o 3,2%.

Nyní vidíme, že hodnota p-value u vysvětlující proměnné těžba a energetika je menší než 0,01 je tedy v modelu opodstatněně. Model vysvětluje 76% celkové variability a hodnota p-value v okně analýzy rozptylu je menší než 0,01, proto můžeme na 99% intervalu spolehlivosti přijmout alternativní hypotézu o existenci závislosti míry nezaměstnanosti v krajích na podílu osob zaměstnaných v odvětví těžba a energetika. Testem jsme tedy na hladině významnosti 0,01 prokázali opodstatněnost tvrzení o vysoké míře nezaměstnanosti v závislosti na regionech s vysokým podílem těžkého a těžebního průmyslu.

Na závěr kapitoly o regionálních rozdílech v nezaměstnanosti si ještě uvedeme aktuální změnu počtu nezaměstnaných osob v jednotlivých regionech.

Pokles nezaměstnanosti, se ve 3. čtvrtletí 2007, projevil, kromě kraje Vysočina, ve všech ostatních krajích. Největší pokles byl zaznamenán právě v krajích s vysokou mírou nezaměstnanosti. Přehled změny počtu nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích si uvedeme v následující tabulce č. 16.

Tabulka č. 16 – Přírůstek/úbytek počtu nezaměstnaných podle krajů

KRAJE	PŘÍRŮSTEK/ÚBYTEK POČTU NEZAMĚSTNANÝCH PODLE KRAJŮ (v tis.)						
	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK
3.kvartál07-3.kvartál07	-4,4	-7	-4,3	-2,2	-4,8	-18,4	-3,7
KRAJE	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
3.kvartál07-3.kvartál07	-4,8	-3,3	0,2	-15,4	-5,4	-3,6	-21,7

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam110207analyza07.doc> , **osoby 15+, vlastní úprava**

Podařilo se nám tedy testy prokázat závislost regionální míry nezaměstnanosti na jednolitých regionech a také závislost regionální míry nezaměstnanosti v krajích na podílu těžkého průmyslu. Existuje tedy statistická závislost mezi vysokou mírou nezaměstnanosti v regionech s vysokým podílem

těžkého a těžebního průmyslu na podílu těžkého a těžebního průmyslu na odvětvové struktuře kraje.

3.8 NEZAMĚSTNANOST MUŽŮ A ŽEN V ČR

V této části práce se budeme zabývat strukturou nezaměstnanosti, co se týče pohlaví. Česká republika patří k zemím, pro kterou je charakteristická poměrně vysoká zaměstnanost žen. Ekonomická aktivita žen souvisí také s historickou kontinuitou ženské zaměstnanosti v ČR, tedy zapojování žen do pracovního procesu od počátku padesátých let. Dnes jde již o třetí generaci žen, která je zaměstnána po celý život. Dalším podstatným důvodem je i ekonomická situace, která ženu nutí pracovat a přinášet do rodinného rozpočtu druhý plat. Ženy v České republice po narození dítěte opouštějí pracovní sféru většinou na dva až tři roky (na dobu rodičovské dovolené) a po uplynutí této doby se snaží do zaměstnání vrátit.

3.8.1 Ekonomická aktivita mužů a žen

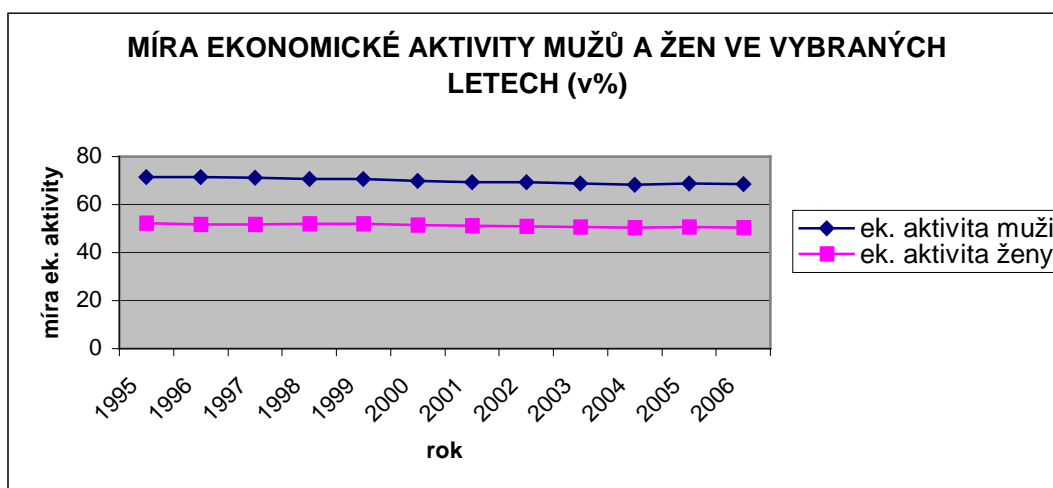
Ekonomicky nejaktivnější věkovou skupinou mužů je skupina 30-34 let, jejíž hodnota činí 98,4%, ekonomická aktivita žen v této věkové skupině činí 95,1%. Ženy jsou ekonomicky nejaktivnější ve věkové skupině 35-39 let, hodnota jejich ekonomické aktivity činí v této skupině 95,4%. Muži v této věkové skupině svojí ekonomickou aktivitou převyšují ženy, tato hodnota činí 98%.(údaje – rok 2007). Nejčastějším důvodem ekonomické neaktivity v obou skupinách je pobírání starobního nebo invalidního důchodu a studium, u žen je dalším důvodem péče o rodinu a domácnost. V následující tabulce č. 17 a na grafu č. 20 si ilustrujeme míru ekonomické aktivity mužů a žen v ČR v několika vybraných letech.

Tabulka č. 17- Míra ekonomické aktivity mužů a žen ve vybraných letech

Míra ekonomické aktivity mužů a žen ve vybraných letech (v%)						
Pohlaví/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Muži	71,5	71,4	71,1	70,8	70,6	69,8
Ženy	52,3	51,8	51,8	52	52,1	51,6
Pohlaví/Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Muži	69,4	69,3	68,7	68,4	68,7	68,6
Ženy	51,3	50,9	50,8	50,5	50,6	50,5

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Graf č. 20 – Míra ekonomické aktivity mužů a žen ve vybraných letech

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Jak můžeme vidět na obrázku č. 20 míra ekonomické aktivity mužů je celkově vyšší než míra ekonomické aktivity žen. Jedním z důvodů nižší ekonomické aktivity ve skupině žen je jistě rodičovská dovolená a péče o rodinu a domácnost. Také si můžeme z grafu všimnout mírného poklesu ekonomické aktivity v obou skupinách v průběhu let 1995-2006, což do značné míry dáno odchodem některých silných poválečných ročníků do starobního důchodu.

3.8.2 Míra nezaměstnanosti mužů a žen v závislosti na pohlaví

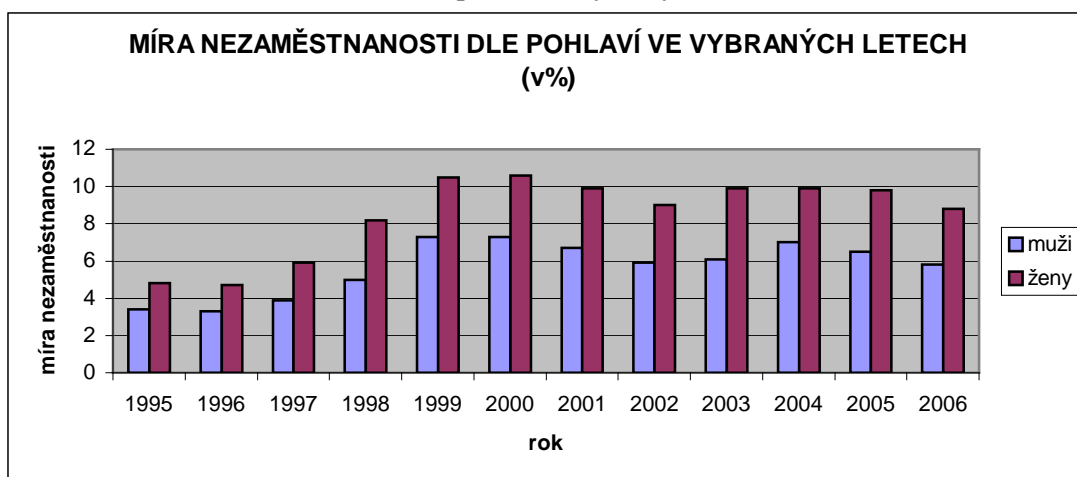
Dalším údajem, který nás bude zajímat je rozdíl míry nezaměstnanosti mezi muži a ženami. Míru nezaměstnanosti dle pohlaví jsem uspořádala do následující tabulky č. 18 a znázornila graficky na grafu č. 21.

Tabulka č. 18 – Míra nezaměstnanosti dle pohlaví ve vybraných letech

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI DLE POHLAVÍ VE VYBRANÝCH LETECH (v%)						
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Míra nezaměst.muži	3,4	3,3	3,9	5	7,3	7,3
Míra nezaměst. ženy	4,8	4,7	5,9	8,2	10,5	10,6
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Míra nezaměst.muži	6,7	5,9	6,1	7	6,5	5,8
Míra nezaměst. ženy	9,9	9	9,9	9,9	9,8	8,8

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Graf č. 21 – Míra nezaměstnanosti dle pohlaví ve vybraných letech

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

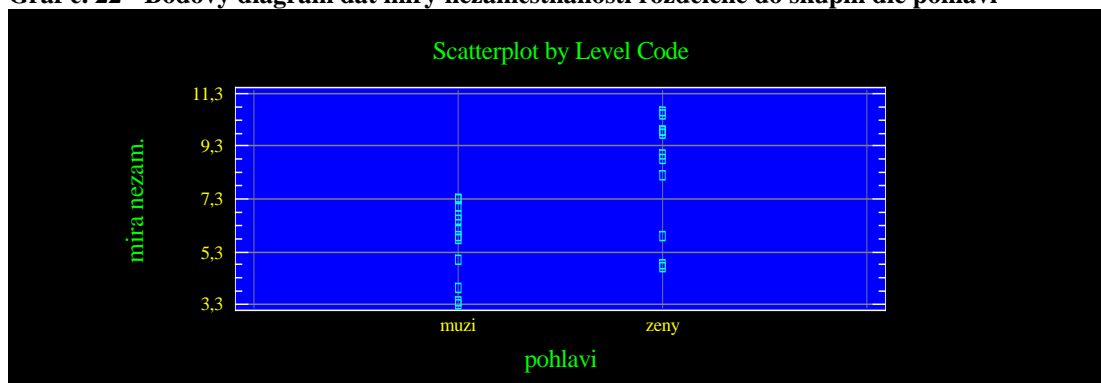
Z grafu vidíme, že vyšší míru nezaměstnanosti vykazuje skupina ženy.

Pokusíme se tedy prokázat testem na 95% intervalu spolehlivosti, že míra nezaměstnanosti závisí na pohlaví. Nulovou hypotézu formulujeme jako tvrzení o nezávislosti míry nezaměstnanosti na pohlaví. Alternativní hypotézou bude tedy existence této závislosti.

Opět použijeme jednofaktorovou analýzu rozptylu, protože zde máme jeden znak kvalitativní povahy - pohlaví a jeden znak kvantitativní povahy – míru nezaměstnanosti. Hodnoty znaku míry nezaměstnanosti tedy rozdělíme do dvou skupin (muži, ženy).

Na bodovém grafu č. 22 můžeme vidět, že rozdíly v jednotlivých skupinách existují. Vidíme vyšší míru nezaměstnanosti ve skupině žen.

Graf č. 22 - Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti rozdělené do skupin dle pohlaví

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Nyní se pomocí testu pokusíme prokázat, že rozdíly mezi skupinovými průměry v tomto výběru nevznikly náhodně, ale že zde existuje závislost znaku míra nezaměstnanosti na faktoru pohlaví. K výpočtu použijeme opět počítačového programu. Výstup uvedeme a okomentujeme.

ANOVA Table for mira nezam. by pohlavi

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	47,6017	1	47,6017	14,01	0,0011
Within groups	74,7367	22	3,39712		
Total (Corr.)	122,338	23			

Z tabulky analýzy rozptylu vidíme rozklad celkového součtu čtverců 122,338 na meziskupinový součet čtverců 47,6017 a vnitroskupinový součet čtverců 74,7367. Hodnota p-value označuje minimální hladinu významnosti, při které lze nulovou hypotézu zamítnout. V tomto případě je hodnota p-value 0,0011 je tedy menší než 0,01, proto na hladině významnosti 0,01, tzn. na 99% intervalu spolehlivosti, zamítáme nulovou hypotézu o neexistenci závislosti mezi mírou nezaměstnanosti a pohlavím.

Testem jsme tedy prokázali významnou statistickou závislost mezi mírou nezaměstnanosti a pohlavím. Na 99% intervalu spolehlivosti přijímáme tedy alternativní hypotézu. Prokázali jsme tedy, že vyšší míru nezaměstnanosti vykazují ženy než muži.

3.8.3 Nezaměstnanost mužů a žen dle vzdělání a věku

Dále jsem zde pro ilustraci uspořádala tabulku č. 19 podle skupin žen a mužů, ve kterých můžeme sledovat největší rozdíly dle věku a vzdělání. Nejvyšší míra nezaměstnanosti je u obou pohlaví ve věkové skupině 15-19 let. Tato situace je zapříčiněna jednak nedostatečnou praxí po ukončení studia a pak také úrovní dosaženého vzdělání, protože v této věkové skupině je možné dokončení pouze základního vzdělání.

Tabulka č. 19 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných letech a nejvýraznějších skupinách dle pohlaví a věku

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH LETECH A NEJVÝRAZNĚJŠÍCH SKUPINÁCH DLE POHLAVÍ A VĚKU								
Pohlaví	Skupiny/rok	1995	1997	2001	2003	2004	2005	2006
Muži	věk 15-19	12,1	13,8	32,9	33,5	40,4	44,6	38,2
	zákl. a bez vzdělání	12,6	15,4	22,9	24,6	28,8	30	26,2
Ženy	věk 15-19	14,4	20,3	43,1	44,8	43,9	42,2	39,3
	zákl. a bez vzdělání	9,6	12,1	20,6	21,1	24,2	24,4	23,2

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Nyní se budeme zabývat dosaženým vzděláním ve skupině ekonomicky aktivních žen a mužů. Ekonomicky aktivní ženy a muži se vzájemně liší, jak podílem v jednotlivých stupních dosaženého vzdělání, tak i vzdělanostní strukturou podle jednotlivých studijních oborů. V následující tabulce č. 20 si tyto odlišnosti názorně ukážeme.

Tabulka č. 20 – Pracovní síla žen a mužů a její struktura dle vzdělání 2006

PRACOVNÍ SÍLA ŽEN A MUŽŮ A JEJÍ STRUKTURA DLE VZDĚLÁNÍ PRŮMĚR V ROCE 2006				
Vzdělání	Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v%
Základní	157300	5,4	218000	9,5
Střední bez maturity	1427100	49	767600	33,5
Střední s maturitou	896600	30,8	995400	43,5
Vysokoškolské	429800	14,8	307100	13,4

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3115-07>, vlastní úprava

Z tabulky vidíme, že muži dominují na úrovni středního vzdělání bez maturity 49%, tohoto vzdělání dosáhlo v roce 2006 33,5% žen. Naproti tomu ženy převyšují muže na úrovni středního vzdělání s maturitou 43,5% proti 30,8% u mužů. Naopak ve skupině vysokoškolsky vzdělaných osob převyšují muži 14,8% nad ženami 13,4%. Diferenciace podle studijních oborů do jisté míry souvisí s mužskými resp. ženskými vzdělávacími stereotypy. Muži se zaměřují na některé silně maskulinní učební obory bez maturity, ale na druhé straně téměř 15 mužů ze sta získává vysokoškolský diplom. U žen získává vysokoškolský diplom 13 žen ze sta. Převaha žen, které dosahují středního vzdělání s maturitou, může být do jisté míry dána stále přetrvávajícími vzdělávacími stereotypy, kdy dívky jsou vedeny k tomu, aby pokud možno dosáhly odborné maturity a tak získaly možnost pracovat v podmínkách, které jim umožní kombinovat zaměstnání s rodinou. Bohužel stále

převládá názor, že ženy po ukončení studia a nastoupení do zaměstnání plánují založení rodiny a proto nejsou schopny ucházet se o vedoucí pozice, kde dominují muži. Situace se sice zlepšuje, nicméně tento názor, ačkoliv oficiálně popíraný, je v mnoha firmách stále aktuální. Nicméně i zde dochází k posunu, alespoň co se týče vzdělání, v roce 1996 získávalo vysokoškolský titul 9 žen ze sta, v roce 2006 je to již výše zmiňovaných 13.

Ještě si zde pro ilustraci v tabulce č. 21 uvedeme změnu ve vývoji vzdělání mužů a žen ve vybraných letech.

Tabulka č.21- Vzdělanostní struktura obyvatel dle pohlaví ve vybraných letech

VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA OBYVATEL DLE POHLAVÍ VE VYBRANÝCH LETECH (v tis.)									
Pohlaví	Vzdělání/Rok	1995	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006
Muži	základní a bez vzd.	747,0	690,5	719,7	657,6	631,9	622,2	607,5	593,5
	střední bez maturity	1893,5	1926,6	1876,8	1867,5	1921,1	1935,8	1906,2	1893,5
	střední s maturitou	986,8	1076,9	1104,4	1139,8	1129,9	1131,8	1184,9	1227,2
	vysokoškolské	406,8	405,1	433,5	475,2	479,5	494,5	510,8	531,6
Ženy	základní a bez vzd.	1489,2	1343,5	1352,6	1259,2	1219,1	1188,3	1137,5	1104,5
	střední bez maturity	1361,8	1429,8	1322,6	1349,4	1378,1	1383,7	1376,9	1370,5
	střední s maturitou	1269,0	1383,3	1474,7	1506,5	1520,7	1547,3	1594,7	1628,6
	vysokoškolské	251,8	267,2	301,7	338,5	352,2	367,7	396,2	423,0

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>, vlastní úprava

Z tabulky vidíme nárůst počtu mužů i žen ve skupině vysokoškolského vzdělání. V roce 1995 byl počet vysokoškolsky vzdělaných mužů v ČR 406 800 a v roce 2006 to bylo již 531 600. Počet žen s vysokoškolským titulem byl v roce 1995 251 800 a v roce 2006 vidíme nárůst na 423 000 žen. Naopak můžeme sledovat pokles mužů i žen ve skupině se základním vzděláním. Ve skupině středního vzdělání bez maturity nedošlo v průběhu let k zásadním změnám. Ve skupině středního vzdělání s maturitou můžeme sledovat nárůst u mužů i žen. můžeme tedy říci, že muži i ženy, se stávají vzdělanějšími.

Na závěr tedy ještě formulujeme hypotézy o existenci závislosti míry nezaměstnanosti ve skupině mužů i žen na vzdělání a věku. Nejprve tedy budeme testovat, zda míra nezaměstnanosti u mužů a žen, závisí na dosaženém vzdělání. Nulovou hypotézou bude tvrzení, že tato závislost neexistuje. Alternativní hypotézou bude tvrzení o existenci závislosti mezi mírou nezaměstnanosti a vzdělání u mužů i žen na 95% intervalu spolehlivosti. Opět použijeme jednofaktorovou analýzu rozptylu, protože testujeme závislost jednoho znaku kvantitativního – míra

nezaměstnanosti na jednom znaku kvalitativním – vzdělání. Kvalitativní znak rozděluje soubor dat na 4 skupiny podle vzdělání. Data, ze kterých budeme při výpočtu vycházet, jsou k dispozici v příloze č. 3.

Jak můžeme vidět na bodovém grafu č. 23, rozdíly u mužů v jednotlivých vzdělanostních skupinách existují. Ve skupině mužů se základním vzděláním vidíme vysokou míru nezaměstnanosti, která se snižuje s vyšší dosaženého vzdělání a nejnižší je v poslední 4. skupině mužů s vysokoškolským vzděláním. Proto se pokusíme pomocí testu prokázat, že tyto rozdíly mezi skupinovými průměry v tomto výběru nejsou náhodné a že existuje závislost znaku míra nezaměstnanosti mužů na faktoru vzdělání mužů.

Graf č. 23– Bodový diagram míry nezaměstnanosti mužů rozdělené do skupin dle vzdělání

Zdroj dat: příloha č. 3

Opět uvádíme část počítačového výstupu

ANOVA Table for mira nezam. m. by vzdelani

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	3071,98	3	1023,99	105,21	0,0000
Within groups	428,262	44	9,73324		
Total (Corr.)	3500,24	47			

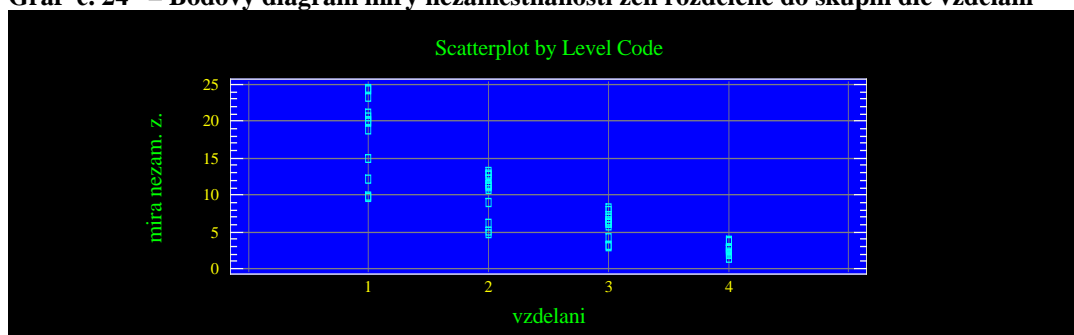
V tabulce analýzy rozptylu vidíme rozklad celkového součtu čtverců 3500,4 na meziskupinový součet čtverců 3071,98 a vnitroskupinový součet čtverců 428,262. Hodnota p-value značí minimální hladinu významnosti, při které lze nulovou hypotézu zamítnout, tzn. pravděpodobnost, že hodnota testového kritéria bude větší než vypočtená hodnota F. V tomto případě dosáhla hodnota p-value dokonce nulovou hladinu významnosti, proto tedy můžeme zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci závislosti mezi mírou nezaměstnanosti mužů a vzděláním mužů na 99% intervalu spolehlivosti. Testem jsme tedy prokázali významnou statistickou závislost

mezi mírou nezaměstnanosti mužů a vzděláním mužů. Na 99% intervalu spolehlivosti přijímáme tedy alternativní hypotézu.

Nyní se budeme věnovat závislosti mezi mírou nezaměstnanosti žen a jejich vzdělání. Nulovou hypotézou je opět tvrzení o neexistenci této závislosti. Alternativní hypotézou je tvrzení, že existuje na 95% intervalu spolehlivosti závislost mezi nezaměstnaností žen a jejich vzděláním. Data, ze kterých budeme při výpočtu vycházet, jsou k dispozici opět v příloze č. 3.

Podíváme se tedy na bodový graf č. 24, kde vidíme odlišnosti v míře nezaměstnanosti v jednotlivých skupinách žen podle jejich vzdělání. Z diagramu je patrná vysoká míra nezaměstnanosti žen v 1. skupině, tedy ve skupině se základním vzděláním a naopak nízká míra nezaměstnanosti ve 4. skupině, tedy ve skupině žen s vysokoškolským vzděláním. Pokusíme se tedy prokázat, že rozdíly mezi skupinovými průměry nejsou náhodné, ale že existuje závislost mezi mírou nezaměstnaností žen a jejich vzděláním.

Graf č. 24 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti žen rozdělené do skupin dle vzdělání

Zdroj dat: příloha č. 3

ANOVA Table for mira nezam. z. by vzdelani

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	1626,99	3	542,329	53,05	0,0000
Within groups	449,807	44	10,2229		
Total (Corr.)	2076,79	47			

V části počítačového výstupu opět vidíme rozklad celkového součtu čtverců 2076,79 na meziskupinový součet čtverců 1626,99 a vnitroskupinový součet čtverců 449,807. Hodnota minimální hladiny významnosti je opět nulová, proto se nám podařilo na 99% intervalu spolehlivosti prokázat významnou statistickou závislost

mezi mírou nezaměstnanosti žen a jejich vzděláním. Zamítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

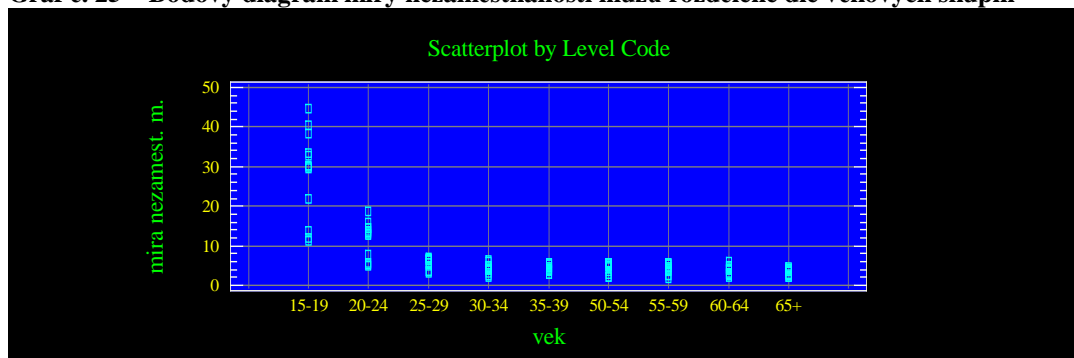
Testy jsme tedy prokázali na 99% intervalu spolehlivosti významnou statistickou závislost mezi mírou nezaměstnanosti mužů i žen na jejich vzdělání. Muži i ženy s vyšším dosaženým vzděláním vykazují nižší míru nezaměstnanosti.

Na závěr části týkající se mužů a žen se ještě pokusíme dokázat, že míra nezaměstnanosti závisí na věku mužů a žen. Nejprve se budeme věnovat skupině mužů. Vyslovíme tedy nulovou hypotézu o neexistenci závislosti míry nezaměstnanosti mužů na jejich věku. Alternativní hypotézou bude tvrzení o existenci této závislosti na 95% intervalu spolehlivosti.

Data použitá k výpočtům nalezneme opět v příloze č. 3.

Z bodového grafu č. 25 je zřejmá odlišná míra nezaměstnanosti v jednotlivých věkových skupinách mužů. Nejvyšší míru nezaměstnanosti můžeme vidět ve věkové skupině 15-19 let. Rovněž ve věkové skupině 20-24 let je poměrně vysoká míra nezaměstnanosti. Důvodem může být nedostatečná praxe v tomto věku. Pokusíme se tedy prokázat, že odlišnosti mezi mírou nezaměstnanosti mužů v jednotlivých věkových skupinách nejsou náhodné.

Graf č. 25 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti mužů rozdělené dle věkových skupin

Zdroj dat: příloha č. 3

ANOVA Table for mira nezamest. m. by vek

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	6256,75	8	782,093	45,33	0,0000
Within groups	1708,0	99	17,2525		
Total (Corr.)	7964,74	107			

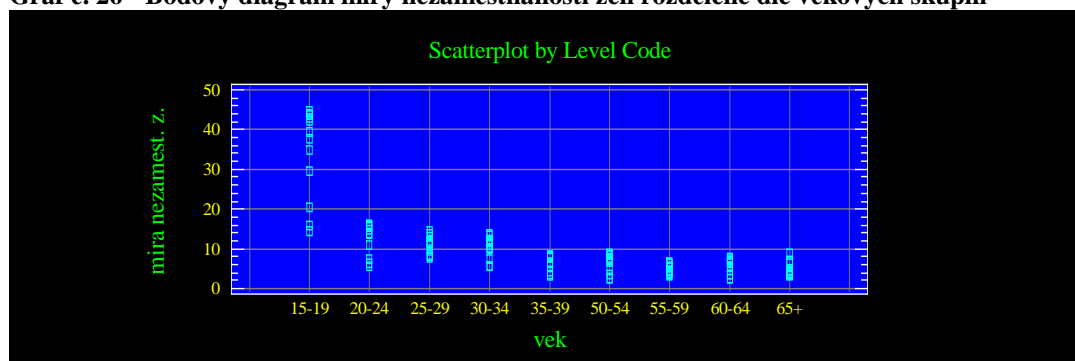
Z počítačového výstupu opět vidíme nulovou hladinu významnosti p-value, proto se nám tedy podařilo na 99% intervalu spolehlivosti prokázat významnou statistickou závislost míry nezaměstnanosti mužů na jejich věku. Zamítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Prokázali jsme tedy na 99% intervalu spolehlivosti, že míra nezaměstnanosti mužů závisí na jejich věku. Nejvyšší míru nezaměstnanosti mužů můžeme sledovat ve věkové skupině 15-19 let.

Nyní ověříme platnost hypotézy o závislosti míry nezaměstnanosti na věku ve skupině žen. Nulová hypotéza zní, že míra nezaměstnanosti žen nezávisí na jejich věku. Alternativní hypotéza zní, že míra nezaměstnanosti žen závisí na jejich věku.

Data použitá k výpočtům nalezneme v příloze č. 3.

Z bodového grafu č. 26 vidíme odlišnou míru nezaměstnanosti v jednotlivých věkových skupinách žen. Nejvyšší míru nezaměstnanosti můžeme sledovat ve věkové skupině 15-19 let a 20-24 let (stejně jako u mužů). Jak vidíme, u žen přetrvává obdobná míra nezaměstnanosti, jako ve druhé skupině, i ve skupinách 25-29 a 30-34 let. Důvodem, proč tomu tak je, může být předpokládané mateřství žen v tomto věku. Pokusíme se tedy prokázat, že tato odlišnost není náhodná, že tedy míra nezaměstnanosti závisí na věku žen.

Graf č. 26 - Bodový diagram míry nezaměstnanosti žen rozdělené dle věkových skupin

Zdroj dat: příloha č. 3

ANOVA Table for mira nezamest. z. by vek

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	8235,28	8	1029,41	53,05	0,0000
Within groups	1921,12	99	19,4052		
Total (Corr.)	10156,4	107			

Z počítačového výstupu opět vidíme hodnotu minimální hladiny významnosti p-value, která je v tomto případě opět nulová. Proto na minimální hladině významnosti 0,01 tedy na 99% intervalu spolehlivosti zamítáme nulovou hypotézu o nezávislosti míry nezaměstnanosti žen na jejich věku a přijímáme hypotézu alternativní o existenci této závislosti. Na 99% intervalu spolehlivosti jsme tedy prokázali tvrzení, že míra nezaměstnanosti žen, závisí na jejich věku.

Na závěr části věnované odlišnostem ženské a mužské nezaměstnanosti můžeme tedy shrnout výsledky, které jsme získali pomocí testů. Potvrdily jsme tedy existenci závislosti míry nezaměstnanosti na pohlaví. Vyšší míra nezaměstnanosti se vyskytuje ve skupině žen. Rovněž jsme potvrdili hypotézy o závislosti míry nezaměstnanosti mužů a žen na jejich vzdělání a věku. Nejvyšší míra nezaměstnanosti se vyskytuje ve skupině žen i mužů se základním vzděláním a ve věkové kategorii 15-19 let.

3.9 POSTAVENÍ ABSOLVENTŮ NA ČESKÉM TRHU PRÁCE

Jak jsme již uvedli v předcházejících kapitolách, vzdělanost obyvatel v průběhu posledního desetiletí zaznamenala vzrůstající tendenci. Proto se nyní budeme věnovat specifické skupině osob vstupujících na trh práce a to čerstvým absolventům škol. Specifičnost postavení těchto osob vyplývá ze změny v jejich ekonomické aktivitě. Z osob doposud ekonomicky neaktivních se stávají noví, aktivní účastníci trhu práce, stávající se ekonomicky aktivními. Svým vstupem na pracovní trh tedy ovlivňují pracovní sílu země. Protože jde o osoby, ve většině případů, bez předchozích pracovních zkušeností, bude jejich uplatnění na trhu práce zcela jistě tímto faktem ovlivněno. Jde do jisté míry o rizikovou skupinu, jejíž postavení je ovlivněno tendencí, stále mnoha firem, zaměstnávat raději zapracované a zkušené pracovníky s praxí. Přijetí mladého člověka bez praxe a zkušeností zvyšuje firmám náklady na jeho zaučení a proškolení. Na druhou stranu by si firmy měly uvědomovat, že mladý člověk není zatížen rutinou a negativními návyky z předchozích zaměstnání a bude se pružněji přizpůsobovat požadavkům, které jsou na něj kladené a bude otevřen novým nápadům a řešením. Firmy si tedy mohou vychovat své vlastní odborníky „šité na míru“ potřebám dané firmy. Je nutno zmínit, že ne vždy je chyba na straně zaměstnavatele v omezení vstupu nových absolventů do zaměstnání. Mohou zde existovat a velmi často také existují, důvody omezení

nalezení vhodného zaměstnání na straně absolventů. Může zde hrát roli nezáměr či neochota absolventů prosadit se na pracovním trhu. Chyba může být, v některých případech, i na straně rodičů, kteří mají neustále tendenci své děti finančně podporovat a nemotivují je tedy k zapojení do pracovního procesu. Problémem může také být studium oboru, o který nemá absolvent zájem a studoval tento obor pod tlakem rodičů. Takový člověk pak nemá zájem a chuť pracovat v oboru, který vystudoval, či v oboru příbuzném. Dalším příkladem může být neochota mladých lidí přijmout zaměstnání pod úrovní dosaženého vzdělání, či takové, které neodpovídá jejich platové představě (která nemusí být vždy reálná), případně neochota změny profesní orientace. Mladí lidé, kteří dlouhodobě zůstávají bez možnosti seberealizace, si mohou na tuto situaci zvyknout a mohou se stát dobrovolně nezaměstnanými, kteří raději spoléhají na pomoc ze strany státu, případně se mohou začít podílet na nelegálních aktivitách v tzv. šedé ekonomice.

Celkový počet nezaměstnaných a také míra nezaměstnanosti absolventů závisí na úrovni celkové nezaměstnanosti, absolventi jsou v případě rostoucí nezaměstnanosti ohroženi více, než ostatní skupiny pracovníků a jejich míra nezaměstnanosti je vyšší než průměrná celková míra nezaměstnanosti. Rovněž průběh školního roku ovlivňuje míru nezaměstnanosti absolventů, kdy se jejich míra nezaměstnanosti zvyšuje na konci školního roku tedy v červnu a kulminuje v září, pak postupně klesá a minima dosahuje v květnu.

Vysvětlili jsme zde tedy některé důvody, proč lze skupinu absolventů škol považovat za rizikovou z hlediska uplatnění na trhu práce. V další části se tedy pokusíme tuto hypotézu ověřit příslušnými statistickými testy. Pokusíme se potvrdit hypotézy o závislosti míry nezaměstnanosti absolventů na vývoji celkové nezaměstnanosti a také na průběhu školního roku.

3.9.1 Nezaměstnanost absolventů a faktory, které ji ovlivňují

V předchozích částech této práce jsme dokázali, že míra nezaměstnanosti závisí mj. také na úrovni dosaženého vzdělání. Nyní si tedy uvedeme míru nezaměstnanosti absolventů škol podle typu vzdělání a porovnáme její rozdíly v jednotlivých skupinách.

Pro potřeby statistického sledování je používána definice absolventa jako uchazeče o zaměstnání, který je k určitému datu evidován na ÚP podle místa

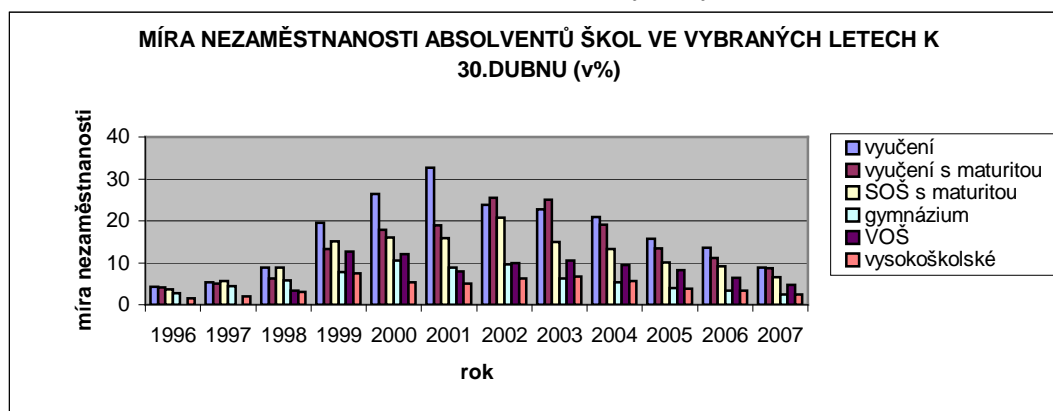
trvalého bydliště a u něhož doba od ukončení studia nepřesáhla dva roky. Uvedená míra nezaměstnanosti je vždy k 30. dubnu příslušného roku. MPSV sleduje počty absolventů škol vždy k 30. září a k 30. dubnu, kdy zářijové hodnoty jsou vždy o něco vyšší, protože dochází ke kumulaci červnových absolventů na úřadech práce na konci prázdnin. Zde budeme vycházet z údajů Národního ústavu odborného vzdělávání, který pracuje s dubnovými hodnotami, které chápe jako rovnovážnější, protože již došlo ke vstřebání červnových absolventů trhem práce. V tabulce č. 22 a na grafu č. 27 si tedy uvedeme přehled míry nezaměstnanosti absolventů ve vybraných letech vždy k 30. dubnu.

Tabulka č. 22 – Míra nezaměstnanosti absolventů škol ve vybraných letech k 30. dubnu

MÍRA NEZAMĚŠTNANOSTI ABSOLVENTŮ ŠKOL VE VYBRANÝCH LETECH K 30. DUBNU (v %)						
Vzdělání/ ROK	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Vyučení	4,3	5,3	8,8	19,5	26,4	32,7
Vyučení s maturitou	4,1	5,1	6,3	13,3	17,8	19
SOŠ s maturitou	3,7	5,7	8,8	15,1	16,1	15,9
Gymnázium	2,8	4,4	5,8	7,8	10,5	8,9
VOŠ			3,3	12,6	12	8
Vysokoškolské	1,5	2	3	7,5	5,4	5,1
Vzdělání/ ROK	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vyučení	23,8	22,7	20,9	15,7	13,6	8,9
Vyučení s maturitou	25,5	25	19,1	13,5	11,2	8,7
SOŠ s maturitou	20,8	14,9	13,3	10,1	9,1	6,5
Gymnázium	9,6	6,3	5,3	3,9	3,4	2,5
VOŠ	9,9	10,6	9,4	8,2	6,4	4,8
Vysokoškolské	6,3	6,7	5,7	3,8	3,3	2,4

Zdroj dat: http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf,
vlastní úprava

Graf č. 27 – Míra nezaměstnanosti absolventů škol ve vybraných letech k 30. dubnu

Zdroj dat: http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf,
vlastní úprava

Z grafu je zřejmé, že míra nezaměstnanosti absolventů byla nejvyšší v letech 2000-2003. Tento fakt souvisel s celkovým vývojem ekonomiky, ale u různých druhů vzdělání dosahovala míra nezaměstnanosti absolventů maxima v odlišných letech, jak můžeme vidět z tabulky a grafu. Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazují absolventi vysokých škol v roce 2007 2,4%, druhou nejnižší míru nezaměstnanosti dosahují absolventi gymnázií v roce 2007 2,5%. Nicméně můžeme vidět nejvýraznější pokles míry nezaměstnanosti ve skupině absolventů učebních oborů, která v roce 2001 dosahovala 32,7%, v roce 2006 13,6% v roce 2007 je to 8,9%. Vidíme tedy pokles mezi roky 2006 a 2007 o 4,7 procentního bodu a míra nezaměstnanosti žáků učebních oborů se tak přiblížila míře nezaměstnanosti absolventů SOŠ s maturitou, která činila v roce 2007 6,5%. Výrazný pokles nezaměstnanosti osob vyučených do jisté míry souvisí s rostoucí poptávkou podniků po vyučených, související s oživením ekonomiky a také s přílivem zahraničních investic a zároveň s klesajícím počtem žáků, kteří studují učební obory. Pro roky 1998-2000 byl typický nižší počet absolventů učebních oborů z důvodu útlumu primárního a sekundárního sektoru a s rozvojem sektoru služeb. Roste zájem o dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou zejména pro oblast ekonomiky a služeb. Rovněž klesá celkový počet dětí v populačních ročnících.

Stále ale platí, že čím vyšší vzdělání, tím menší nezaměstnanost. Snižování nezaměstnanosti absolventů tedy ovlivňuje pokles celkové nezaměstnanosti tedy zlepšující se situace české ekonomiky. Dále také více absolventů využívá možnosti dalšího studia v oblasti terciárního stupně vzdělávání⁹, přichází jich tedy na trh práce méně. Rovněž z důvodu slabších populačních ročníků se celkový počet absolventů se snižuje. Také zahraniční investoři, kteří přišli na Český trh, přispěli k tvorbě nových pracovních míst a to hlavně v technický oborech (strojírenství, stavebnictví, elektrotechnika).

Nyní se tedy pokusíme ověřit testem hypotézu, na 95% intervalu spolehlivosti, o závislost počtu evidovaných nezaměstnaných absolventů na počtu všech evidovaných nezaměstnaných. K výpočtu opět použijeme počítačový program

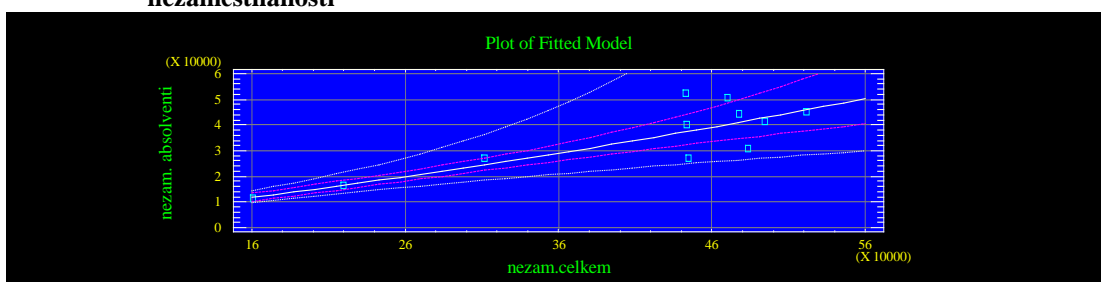
⁹ Terciární stupeň vzdělání dle mezinárodní klasifikace ISCED: stupeň 5B -pomaturitní vzdělání absolváním vzdělávacích programů vyšších odborných škol a konzervatoří, stupeň 5A – vysokoškolské vzdělání, které zahrnuje bakalářské a magisterské studijní programy, které nevedou přímo k udělení vědecké klasifikace, stupeň 6 – vzdělávací programy, které vedou k udělení diplomu vědeckého stupně

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/mezinarodni_standardni_klasifikace_vzdelavani_isced_

Statgraphics for Windows. Při volbě vhodného regresního modelu jsem použila porovnání regresních modelů podle koeficientu determinace, kdy jako nejvhodnější vyšel model s regresní funkcí $Y = \frac{1}{a + \frac{b}{x}}$, který vysvětluje 93% celkové variability.

Nyní si uvedeme bodový graf č. 28 závislosti nezaměstnanosti absolventů na celkové nezaměstnanosti.

Graf č. 28 – Bodový diagram závislosti nezaměstnanosti absolventů na celkové nezaměstnanosti

Zdroj dat: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>, http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf, **vlastní úprava**

Regresní funkce $Y = \frac{1}{a + \frac{b}{x}}$ je nelineární v parametrech, proto je třeba ji

linearizovat. Všechny údaje v počítačovém výstupu se tedy týkají transformovaného modelu. Tedy i koeficient determinace vysvětluje kvalitu transformovaného modelu.

Nyní si uvedeme a vysvětlíme část počítačového výstupu.

Regression Analysis - Double reciprocal model: $Y = 1/(a + b/X)$

Dependent variable: nezam. absolventi

Independent variable: nezam. celkem

Parameter	Estimate	Standard Error	T Statistic	P-Value
Intercept	-0,00000650662	0,00000403107	-1,61412	0,1410
Slope	14,7627	1,29869	11,3674	0,0000

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	4,08397E-9	1	4,08397E-9	129,22	0,0000
Residual	2,84448E-10	9	3,16053E-11		
Total (Corr.)	4,36842E-9	10			

Correlation Coefficient = 0,966895

R-squared = 93,4885 percent

Standard Error of Est. = 0,00000562186

Vidíme zde již zmíněný koeficient determinace, který nabývá hodnoty 93,5%.

Rovnice výběrové regresní funkce:

$$Y = \frac{1}{\frac{14,76}{nezamest.celkem} - 6,5 \cdot 10^6}$$

Korelační koeficient dosahuje hodnoty 0,966895, což značí poměrně silnou závislost mezi proměnnými. Vzroste-li celkový počet nezaměstnaných osob např. o 50 000, pak vzroste počet nezaměstnaných absolventů o 5 879. Celkový počet nezaměstnaných by v tomto případě vzrostl o 8,75% a počet nezaměstnaných absolventů o 11,4%. Vidíme tedy, že při růstu celkové nezaměstnanosti roste nezaměstnanost absolventů výrazněji než celková nezaměstnanost.

Hodnota p-value celkového F-testu, v okně analýzy rozptylu je nižší než 0,01. Proto na 99% intervalu spolehlivosti přijímáme alternativní hypotézu o existenci závislosti počtu nezaměstnaných absolventů na celkovém počtu nezaměstnaných. Zároveň jsme ověřili, že při růstu celkové nezaměstnanosti roste nezaměstnanost absolventů výrazněji než nezaměstnanost celková.

Následujícím testem se pokusíme prokázat závislost nezaměstnanosti absolventů na průběhu školního roku. Průběh počtu nezaměstnaných absolventů v jednotlivých měsících ve vybraných letech si ilustrujeme v následující tabulce č. 23 a na grafu č. 29.

Tabulka č. 23 – Počet nezaměstnaných absolventů

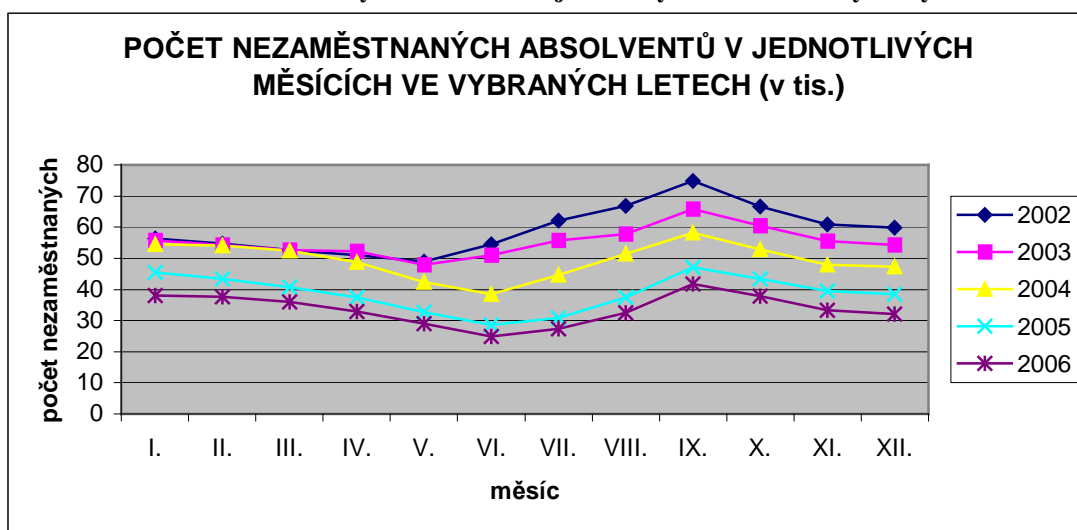
POČET NEZAMĚSTNANÝCH ABSOLVETŮ V JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCÍCH VE VYBRANÝCH LETECH (v tisících)					
Měsíc/Rok	2002	2003	2004	2005	2006
I.	56,4	55,8	54,6	45,5	38,1
II.	54,8	54,2	54	43,4	37,6
III.	52,6	52,7	52,4	40,8	35,9
IV.	50,9	52,3	48,7	37,4	33
V.	49	48	42,4	32,7	28,9
VI.	54,4	50,9	38,4	28,6	24,9
VII.	62,2	55,8	44,7	30,9	27,4
VIII.	66,8	57,8	51,5	37,5	32,5
IX.	74,8	65,8	58,3	47,1	41,7
X.	66,6	60,5	52,8	43,3	37,9
XI.	60,9	55,5	47,9	39,5	33,4
XII.	59,9	54,2	47,3	38,5	32

Zdroj dat:

http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf,

vlastní úprava

Graf č. 29 – Počet nezaměstnaných absolventů v jednotlivých měsících ve vybraných letech

Zdroj dat:

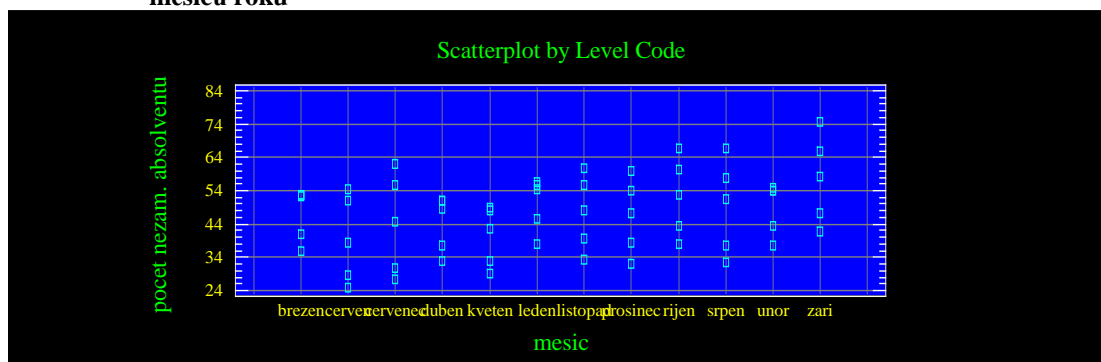
http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf,

vlastní úprava

Z tabulky a grafu je zřejmý nárůst počtu nezaměstnaných absolventů vždy v září každého roku. Rovněž zde vidíme klesající počet nezaměstnaných absolventů mezi lety 2002 až 2006.

Formulovali jsme hypotézu o závislosti počtu nezaměstnaných absolventů na průběhu roku, to bude tedy hypotéza alternativní. Nulovou hypotézou bude tvrzení o neexistenci závislosti počtu nezaměstnaných absolventů na průběhu roku. Nyní se tedy pokusíme ověřit platnost hypotézy, na 95% intervalu spolehlivosti, pomocí testu. Z bodového grafu č. 30 vidíme, že existují rozdíly v počtu nezaměstnaných absolventů v různých měsících roku. Pokusíme se ověřit, že tato závislost není, na 95% intervalu spolehlivosti, náhodná.

Graf č. 30 – Bodový diagram počtu nezaměstnaných absolventů rozdělených do skupin dle měsíců roku

Zdroj dat:

http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf,

vlastní úprava

Uvedeme si zde výstup z počítačového programu a vysvětlíme výsledky.

ANOVA Table for pocet nezam. absolventu by mesic

Analysis of Variance					
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Between groups	1376,09	11	125,099	0,99	0,4711
Within groups	6082,7	48	126,723		
Total (Corr.)	7458,8	59			

Z výstupu vidíme, že hodnota minimální hladiny významnosti p-value, v okně analýzy rozptylu, je vyšší než 0,05. Nepodařilo se nám tedy na 95% intervalu spolehlivosti prokázat významnou statistickou závislost mezi počtem nezaměstnaných absolventů a jednotlivými měsíci roku. Nezamítáme tedy na 0,05 hladině významnosti nulovou hypotézu o nezávislosti míry nezaměstnanosti absolventů na průběhu roku.

Nyní se budeme věnovat oborové struktuře absolventů. V následující tabulce č. 24 si ilustrujeme míru nezaměstnanosti podle vybraných oborů vzdělání a tučně vyznačíme obory, jejichž absolventi vykazují nejvyšší míru nezaměstnanosti.

Tabulka č. 24 – Míra nezaměstnanosti podle vybraných skupin oborů vzdělání duben 2007

MÍRA NEZAMĚSTNANOST PODLE VYBRANÝCH SKUPIN OBORŮ VZDĚLÁNÍ (v%) DUBEN 2007				
Vybrané skupiny oborů	Vyučení	Vyučení s maturitou	SOŠ s maturitou	VOŠ
Strojrenství a stroj. výroba	6,50%	6,70%	6%	4,90%
Elektrotech., telekom. a výpočet. Technika	6,20%	8,70%	6,30%	7,20%
Stavebnictví, geodézie, kartografie	11,70%	10,40%	6%	4%
Zemědělství a lesnictví	11,20%	16,10%	10,80%	13,20%
Zdravotnictví	10,30%	-	3,70%	3,50%
Ekonomika a administrativa	10,10%	14,50%	7,60%	12,80%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	12,80%	10,30%	8,50%	7,70%

Zdroj dat: http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf, vlastní úprava

Z tabulky můžeme vyčíst nízkou míru nezaměstnanosti u zdravotnických oborů, která se drží na nízké úrovni dlouhodobě. Dále vidíme poměrně nízkou míru nezaměstnanosti u strojírenských oborů, což je do jisté míry dáno větší nabídkou pracovních míst v důsledku zahraničních investic (zejména do průmyslu), dále zde hraje roli odchod pracovníků s touto kvalifikací do starobního důchodu a rovněž změna jejich kvalifikace v minulých letech. Rovněž obory elektrotechnické a výpočetní technika jsou pro absolventy příslibem dobré uplatnitelnosti na trhu práce. Nadprůměrnou míru nezaměstnanosti vykazují absolventi zemědělských oborů a to z důvodu celkového útlumu v primární sféře. Důvodem vyšší míry nezaměstnanosti absolventů oborů ekonomiky a administrativy a to zejména absolventů VOŠ je „nadprodukce“ absolventů ekonomických maturitních oborů. Absolventi ekonomických oborů SOŠ s maturitou vykazují zhruba průměrnou míru nezaměstnanosti. Větší problém s uplatněním na trhu práce mají absolventi nástavbových ekonomických oborů a VOŠ. Vyšší míru nezaměstnanosti můžeme rovněž sledovat u vyučených v oboru Gastronomie, hotelnictví a turismus.

Na závěr kapitoly se ještě zmíníme o dlouhodobé nezaměstnanosti absolventů škol. Dlouhodobá nezaměstnanost absolventů je chápána jako nezaměstnanost delší než šest měsíců a měří se jako podíl dlouhodobě nezaměstnaných absolventů na celkovém počtu nezaměstnaných absolventů. Tento podíl v poslední době klesal. Jedním z důvodů byl přechod úřadů práce na odlišnou definici nezaměstnaného absolventa (byli vyřazeni ti uchazeči o zaměstnání, u nichž doba od ukončení studia přesáhla dva roky). Přechod na odlišnou metodiku byl ukončen již v roce 2005. Nižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných vykazují skupiny absolventů s vyšším dokončeným vzděláním (VŠ, gymnázia, VOŠ, SOŠ s maturitou). Problém dlouhodobé nezaměstnanosti je výrazný zejména u skupin absolventů vyučených a vyučených s maturitou. Nicméně od dubna 2006 do dubna 2007 došlo k meziročnímu úbytku podílu dlouhodobě nezaměstnaných absolventů ve všech kategoriích vzdělání. Přehled meziroční změny vidíme v následující tabulce č. 25

Tabulka č. 25 – Přehled dlouhodobé nezaměstnanosti absolventů duben 2007

PŘEHLED O DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI ABSOLVENTŮ DUBEN 2007				
Vzdělání	Počet nezaměst. absolventů	Počet nezaměst absolventů déle než 6 měsíců	Podíl abs. nezaměstnaných déle než 6 měsíců v%	Přírůstek/Úbytek duben06-duben07 p.b.
Vyučení	7074	3140	44,40%	-7,05
Vyučení s maturitou	2624	1279	48,70%	-2,4
SOŠ s maturitou	5877	2469	42%	-4,1
Gymnázium	1216	472	38,8	-0,4
VOŠ	676	273	40,40%	-4,4
Vysokoškoláci	1666	553	33,20%	-1,8

Zdroj dat: http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf, vlastní úprava

V této kapitole věnované postavení absolventů na trhu práce jsme tedy označili tuto skupinou, jako rizikovou, z hlediska uplatnění na trhu práce. Vysvětlili jsme si zde důvody rizikovosti této skupiny nezaměstnaných a rovněž formulovali hypotézu závislosti míry nezaměstnanosti absolventů na celkové nezaměstnanosti. Tuto hypotézu jsme potvrdili na 99% intervalu spolehlivosti. Rovněž z výsledku testu byl patrný výraznější růst nezaměstnanosti absolventů než nezaměstnanosti celkové, který je dán právě rizikovostí této skupiny. Dále jsme vyslovili hypotézu závislosti nezaměstnanosti absolventů na jednotlivých měsících roku. Ačkoliv v září můžeme sledovat vyšší počet nezaměstnaných absolventů, nepodařilo se nám hypotézu o statisticky významné závislosti nezaměstnanosti absolventů na jednotlivých měsících roku na 95% intervalu spolehlivosti potvrdit. V důsledku poklesu celkové nezaměstnanosti klesá tedy i nezaměstnanost absolventů.

3.10 OSOBY SE ZMĚNĚNOU PRACOVNÍ SCHOPNOSTÍ V ČR

V závěrečné části práce se zmíníme o skupině osob, vystupujících na pracovním trhu, která je zcela jistě riziková. Jde o osoby se změněnou pracovní schopností, tedy o osoby, které z důvodu různých zdravotních omezení, či postižení mají znevýhodněné postavení na trhu práce. Zákon o zaměstnanosti 435 ze dne 13. března 2004, část třetí, §67 definuje osoby se zdravotním postižením a jejich zaměstnávání následovně:

„(1) Fyzickým osobám se zdravotním postižením (dále jen "osoby se zdravotním postižením") se poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce.

(2) *Osobami se zdravotním postižením jsou fyzické osoby, které jsou*

- a) *orgánem sociálního zabezpečení uznány plně invalidními (dále jen "osoby s těžším zdravotním postižením"),*
- b) *orgánem sociálního zabezpečení uznány částečně invalidními,*
- c) *rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení uznány zdravotně znevýhodněnými (dále jen "osoby zdravotně znevýhodněné").*

(3) *Za zdravotně znevýhodněnou osobu podle odstavce 2 písm. c) se považuje fyzická osoba, která má takovou funkční poruchu zdravotního stavu, při které má zachovánu schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, ale její možnosti být nebo zůstat pracovně začleněna, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.*

(4) *Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje nepříznivý stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok a podstatně omezuje psychické, fyzické nebo smyslové schopnosti a tím i možnost pracovního uplatnění.*

(5) *Skutečnost, že je osobou se zdravotním postižením, dokládá fyzická osoba potvrzením nebo rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení.* ¹⁰

Jak jsme se již zmínili v teoretické části, v kapitole aktivní politika zaměstnanosti, stát, formou finanční podpory podnikům, zaměstnávajícím osoby se zdravotním postižením a rovněž finanční podporou tzv. chráněných dílen a pracovišť, se aktivně podílí na podpoře zaměstnávání těchto osob. Definicí chráněné dílny a chráněného pracoviště, včetně způsobu a výše finanční podpory ze strany státu pro chráněné dílny a pracoviště a pro podniky zaměstnávající osoby se zdravotním postižením, upravuje zákon č. 435 o zaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti tedy ovlivňuje zapojení zdravotně postižených osob na trh práce. Uplatnění osob se změněnou pracovní schopností je rovněž do značné míry ovlivněno specifikami daného zdravotního postižení jednotlivce, kdy obzvláště obtížná situace je uplatnění na trhu v případě kumulace handicapů. Také

¹⁰ http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

fyzické bariéry brání vstupu na trh práce osobám s některými zdravotními postiženími. Dalším znevýhodněním je většinou nízká úroveň vzdělání a vyšší věk osob se zdravotním postižením.

3.10.1 Ekonomická aktivita osob se zdravotním postižením

V České republice žilo v roce 2006 dle VŠPS 591 600 osob se zdravotním postižením, což je téměř 6% celkové populace. Ale míra ekonomické aktivity osob se zdravotním postižením dosahovala pouze 22,6% oproti 52% celkové ekonomické aktivity. Méně ekonomicky aktivní jsou zdravotně postižené ženy, jejichž míra ekonomické aktivity činila v roce 2006 21%, u zdravotně postižených mužů tato míra dosahovala v tomtéž roce 24,4%. Nízká míra ekonomické aktivity zdravotně postižených může do jisté míry souviset s účinkem sociálního systému, kdy je pro osobu zdravotně postiženou finančně nevýhodné vstupovat na trh práce z důvodu vlivu sociálních dávek a působení daňového systému.

3.10.2 Míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením

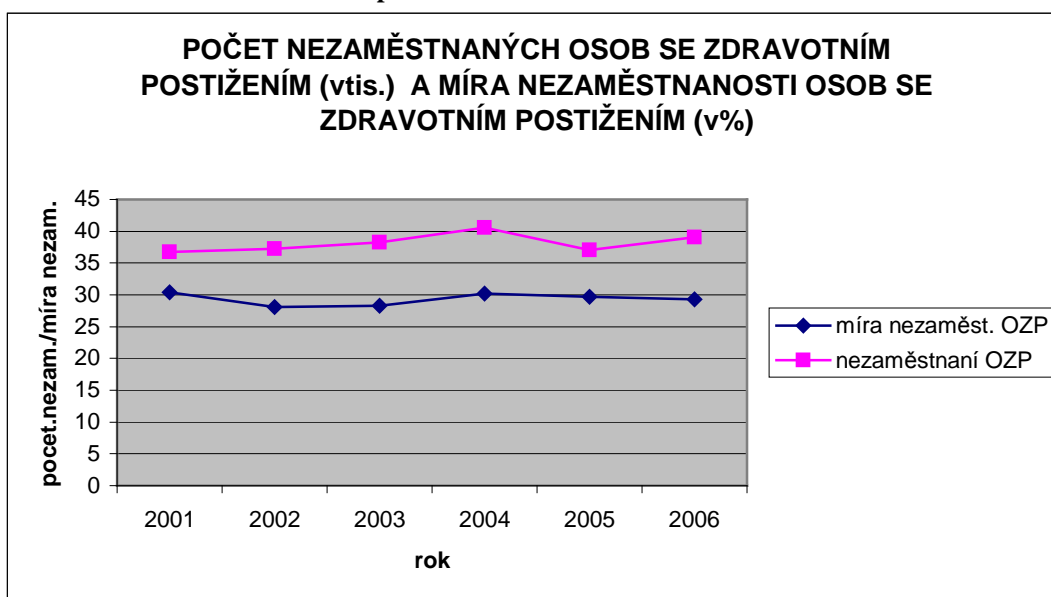
Pro ilustraci jsem uspořádala následující tabulku č. 26 a graf č. 31, ve kterých je znázorněn vývoj míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných osob se zdravotním postižením (OZP) v ČR za posledních šest let. Vidíme zde, že míra nezaměstnanosti OZP se v posledních šesti letech pohybovala zhruba mezi 28 a 30 %. Rovněž počet nezaměstnaných OZP výrazněji neklesal a nestoupal, počet OZP v posledních šesti letech se pohyboval mezi 36 a 40 tisíci. Míra nezaměstnanosti OZP ve 2. čtvrtletí 2007 dosáhla 26,5% a počet nezaměstnaných OZP 35 800.

Tabulka č. 26 – Počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením a míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením

POČET NEZAMĚSTNANÝCH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM (v tis.)						
A MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM (v%) 2001-2006						
ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nezaměstnaní OZP	36,7	37,2	38,3	40,6	37	39,1
Míra nezaměst. OZP	30,40%	28,10%	28,30%	30,20%	29,70%	29,30%

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3115-07> , vlastní úprava

Graf č. 31 – Počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením a míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením

Zdroj dat: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3115-07> , vlastní úprava

Vidíme tedy, že míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením je několiknásobně vyšší než celková míra nezaměstnanosti. Je tedy zřejmé, že osoby se zdravotním postižením mají ztížené postavení na trhu práce. Zákaz diskriminace na základě zdravotního postižení se v mezinárodních i vnitrostátních úpravách jednotlivých států objevuje poměrně nově. V České republice stanovuje obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání novela zákoníku práce v zákoně č. 46/2004 Sb., která je v platnosti od 1. 3. 2004. Definice diskriminace je uvedena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 4.

Rovněž zde existují odlišnosti v míře nezaměstnanosti uvnitř skupiny osob se zdravotním postižením. Zejména zdravotně postižené osoby se základním vzděláním jsou nezaměstnaností ohroženi podstatně více než zdravotně postižení s alespoň středoškolským maturitním vzděláním. V roce 2006 byla míra nezaměstnanosti zdravotně postižených se základním vzděláním 43,4% , s maturitním středoškolským vzděláním 19,7% a s vysokoškolským vzděláním pouze 11,1% (VŠPS, roční průměr). Vzdělanostní struktura zdravotně postižených osob je navíc na podstatně horší úrovni než vzdělanostní struktura v celkové populaci, což dále zvyšuje jejich znevýhodnění na trhu práce. V roce 2006 činil podíl zdravotně postižených osob s alespoň středním vzděláním s maturitou 18,7% oproti podílu 38% osob s alespoň středním vzděláním s maturitou v celé populaci (VŠPS, roční průměr).

Také zdravotně postižené ženy vykazují vyšší míru nezaměstnanosti - v roce 2006 - 31,6%, než zdravotně postižení muži- v roce 2006 – 27,9% (VŠPS, roční průměr). Skupina zdravotně postižených osob je specifická, co se týče míry nezaměstnanosti starších osob. U zdravotně postižených osob totiž platí, že nezaměstnanost se týká více mladých lidí a s přibývajícím věkem míra nezaměstnanosti klesá. Důvodem je přesun starších osob se zdravotním postižením mezi ekonomicky neaktivní a to většinou z důvodu neúspěšných pokusů o uplatnění na trhu práce a následné rezignace na tuto snahu. V roce 2006 činila míra nezaměstnanosti zdravotně postižených osob ve věkové skupině 30-44 let 33,4%, ve věkové skupině tato míra činila 29,3% (VŠPS, roční průměr).

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že skupina osob se zdravotním postižením je handicapována, nejen co se týče zdravotního stavu, ale i z hlediska postavení na trhu práce. Postavení na trhu práce, osob se zdravotním postižením, navíc ještě více znevýhodňuje horší vzdělanostní struktura, která souvisí se zdravotním omezením těchto osob.

4. ZÁVĚR

Nezaměstnanost v České republice zaznamenala v posledním roce rekordně nízkou úroveň, takto jednoduše by mohl znít závěr k problematice současného stavu nezaměstnanosti.

V této práci jsem se pokusila vysvětlit a statistickými testy, na základě skutečných údajů, potvrdit podstatné faktory, které k této úrovni nezaměstnanosti vedly.

Oživení české ekonomiky a hospodářský růst posledních let vedl k větší nabídce volných pracovních míst a tedy ke snižování nezaměstnanosti. Změny, které nastaly v ekonomické aktivitě obyvatel, kdy v současné době dochází k nárůstu ekonomicky neaktivních osob, z důvodu přechodu silnějších populačních ročníků do starobního důchodu a naopak vstupu ročníků populačně slabších na pracovní trh, také vede ke snižování nezaměstnanosti. Rovněž došlo ke změně ve vzdělanostní struktuře obyvatel České republiky. V posledních letech vzrostl počet osob s dokončeným středním vzděláním s maturitou a vyšším. Lidé s vyšším vzděláním jsou na trhu práce lépe uplatnitelní a je pro ně snazší nalézt zaměstnání, proto tento fakt také přispěl k poklesu nezaměstnanosti.

Pokles nezaměstnanosti se dotkl všech regionů republiky, ačkoliv v regionech postižených výraznými strukturálními změnami, se nezaměstnanost stále drží nad republikovým průměrem. Nicméně míra nezaměstnanosti nejvýrazněji klesla právě v těchto krajích. Právě strukturální změny po roce 1989 a stále relativně vysoký podíl těžby a energetiky na odvětvové struktuře, v porovnání s ostatními regiony republiky, horší prostorová a profesionální mobilita, udržují míru nezaměstnanosti v krajích Ústeckém a Moravskoslezském vysoko nad republikovým průměrem.

Ženy a muži na Českém pracovním trhu vykazují odlišnou míru, jak ekonomické aktivity, tak odlišnou míru nezaměstnanosti. Muži jsou o ekonomicky aktivnější než ženy a zároveň tato skupina dosahuje nižší míry nezaměstnanosti než skupina žen. Jak bylo testy prokázáno, odlišná úroveň nezaměstnanosti závisí na pohlaví. Ženy jsou ekonomicky méně aktivní než muži a to zejména z důvodu mateřské dovolené, na kterou většina žen dříve, či později nastupuje a stává se tedy ekonomicky neaktivní. Rodičovská dovolená a péče o rodinu a domácnost je rovněž

důvodem vyšší míry nezaměstnanosti právě ve skupině žen. Ačkoliv jsou v dnešní společnosti uplatňovány principy rovných příležitostí mezi muži a ženami, přesto, bohužel, stále v mnoha podnicích panuje názor, že žena nemůže zastávat vedoucí funkci, právě z důvodu jejího očekávaného mateřství a následné péče o děti.

Absolventi škol jsou jednou z rizikových skupin vystupující na trhu práce. Je to proto rovněž jedna ze skupin, která je cílem aktivní politiky zaměstnanosti. Rizikovitost této skupiny je dána minimální nebo nulovou praxí. Jak jsme testy prokázali, nezaměstnanost absolventů závisí na celkové úrovni nezaměstnanosti. Proto s klesající celkovou nezaměstnaností klesá míra nezaměstnanosti i této skupiny. Nicméně pokud nezaměstnanost roste, roste nezaměstnanost absolventů výrazněji. Proto, i když celková nezaměstnanost klesá, dochází sice k poklesu nezaměstnanosti absolventů, ale tento pokles je méně výrazný, než pokles celkové nezaměstnanosti.

Další rizikovou skupinou na trhu práce jsou osoby se zdravotním postižením. Míra nezaměstnanosti zdravotně postižených osob dosahuje až pětinašobku celkové míry nezaměstnanosti. Zdravotně postižené osoby jsou také jednou z cílových skupin státní aktivní politiky zaměstnanosti. Znevýhodnění zdravotně postižených osob na trhu práce vyplývá jednak ze samotného zdravotního postižení a navíc také z horší vzdělanostní struktury ve skupině těchto osob. Horší vzdělanostní struktura osob se zdravotním postižením vyplývá právě ze zdravotního handicapu, který velmi často omezuje možnosti vzdělávání těmito lidem. A jak jsme testy prokázali, nezaměstnanost závisí na úrovni dosaženého vzdělání. Dalšími faktory, které znevýhodňují postavení zdravotně postižený na trhu práce, mohou být i fyzické bariéry a v neposlední řadě také diskriminace z důvodu zdravotního postižení.

Nezaměstnanost v České republice tedy klesá, ekonomika roste, zlepšuje se vzdělanostní úroveň obyvatel. Nedostatek pracovníků a nízká míra nezaměstnanosti tedy nutí podniky podnikat kroky k udržení svých zaměstnanců. Firmy si tedy navzájem konkurují v boji o pracovní síly. Tím se ale firmám zvyšují náklady na mzdy zaměstnanců, aniž by odpovídajícím způsobem rostla produktivita práce. Tyto náklady se následně musí promítnout do cen produkce firem, dochází k růstu inflace. Právě snižování kupní síly peněz může být důsledkem nynější velmi nízké úrovně nezaměstnanosti v České republice. Rovněž migrace osob ze zahraničí (levnější pracovní síly), zejména ze Slovenska a Ukrajiny, může v budoucnu vést ke

zvyšování nezaměstnanosti. Také příliv levných výrobků z východu, zejména z Číny, může vést ke snížení konkurenceschopnosti některých tuzemských firem a tedy k poklesu zaměstnanosti.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

5.1 POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Brdek, M., Jírová, H.: Sociální politika v zemích EU a ČR, 1. vydání Praha, Nakladatelství CODEX Bohemia, 1998, 391 s. ISBN 80-8563-71-X
- [2] Helísek, M.: Makroekonomie, základní kurs, 2. přepracované vydání Slaný, Nakladatelství Melandrium, 2002, 326 s., ISBN 80-86175-26-X
- [3] Holman, R.: Ekonomie, 3. aktualizované vydání Praha, Nakladatelství C.H. Beck, 2002, 714 s., ISBN 80-7179-681-6
- [4] Jírová, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, 1. vydání Praha, Vysoká škola ekonomická, 1999, 95 s., ISBN
- [5] Kux, J., Baštýř, I., Formanová, J.: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-1990 (IQ 2000), VUPSV, Praha 2000, 30 s.
- [6] Mareš, P.: Nezaměstnanost jako sociální problém, nové rozšířené vydání Praha, Nakladatelství SLON, 1998, 172 s., ISBN 80-901424-9-4
- [7] Nováček, V., Švarcová, J.: Základy ekonomie, 1. vydání Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2001, ISBN 80-7318-003-0
- [8] Pecáková, I., Jarošová, E.: Příklady k předmětu statistika B, Praha, Vysoká škola ekonomická, 2004, 221 s., ISBN 80-245-0680-7
- [9] Slaný, A., Žák, M.: Hospodářská politika, 1. vydání Praha, C.H. Beck, 1999, 271 s., ISBN 80-7179-237-3
- [10] Spěváček, V. a kol.: Transformace české ekonomiky politické, ekonomické a sociální aspekty, Praha, Nakladatelství Linde, 2002, 525 s. ISBN 80-86131-32-7
- [11] <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby032207.doc>
- [12] http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps
- [13] <http://www.mpsv.cz/files/clanky/272/090804a.pdf>
- [14] http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_od_072004
- [15] <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3101-07>
- [16] http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Reforma_verejnych_financi_ppt.ppt
- [17] http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004
- [18] http://www.mpsv.cz/files/clanky/4050/Minimalni_mzda_2007_.pdf
- [19] http://www.osu.cz/metakor/dok/zakon-110_2006.pdf
- [20] http://www.vupsv.cz/promeny_trhu_prace.ppt

[21] <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/chdp060807.doc>

5.2 CITOVANÉ ZDROJE

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Reforma_verejnych_financi_ppt.ppt

http://www.osu.cz/metakor/dok/zakon-110_2006.pdf

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam110207analyza07.doc>

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_\(hdp\)](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_(hdp))

[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/\\$File/137007a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F7B/$File/137007a3.pdf)

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/mezinarodni_standardni_klasifikace_vzdelavani_isced

http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

5.3 ZDROJE DAT

http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocnkavyber.makroek_prod

<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cesky_statisticky_urad:_budeme_konkurences_chopni_na_evropskem_trhu_prace

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/4678/08102007.pdf>

[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/650050EB64/\\$File/11180621.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/650050EB64/$File/11180621.pdf)

[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/4E00204316/\\$File/18030703styglerv_a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/4E00204316/$File/18030703styglerv_a.pdf)

<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3103-07>

<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3101-07>

<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/4036-07>

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam110207analyza07.doc>

http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/nezamestnanost%20abs%2007.pdf

6 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

6.1 TABULKY

- Tabulka č. 1 – Vývoj min. mzdy v letech 2000-2006
- Tabulka č. 2 - HDP – Výrobní metoda
- Tabulka č. 3 – HDP – Výrobní metoda- Objemové index, SOPR=100
- Tabulka č. 4 – Neumístění uchazeči o zaměstnání v letech 95-06
- Tabulka č. 5 – Volná pracovní místa v letech 95-06 – roční průměry
- Tabulka č. 6 – Počet obyvatel dle věku
- Tabulka č. 7 – Počet ekonomicky neaktivních osob v letech 95-06
- Tabulka č. 8 – Průměrná roční obecná míra nezaměstnanosti 95-06 (v%)
- Tabulka č. 9 – Průměrná roční míra registrované nezaměstnanosti 95-06 (v%)
- Tabulka č.10 - Meziroční přírůstek/úbytek obecné míry nezaměst.,ve vybraných letech
- Tabulka č. 11 – Roční průměry nevměstnaných osob 95-06 dle ČSÚ a MPSV
- Tabulka č. 12 – Vysokoškoláci dle VŠPS – průměrný roční stav
- Tabulka č. 13 – Míra nezaměstnanosti dle dosaženého vzdělání v letech 95-06
- Tabulka č. 14 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech a ve vybraných letech (v%)
- Tabulka č. 15 – Podíl zaměstnaných osob ve vybraných odvětvích na celkové zaměstnanosti ve vybraných regionech v roce 2006 (v%)
- Tabulka č. 16 – Přírůstek/úbytek počtu nezaměstnaných podle krajů (v tis.)
- Tabulka č. 17 – Míra ekonomické aktivity mužů a žen ve vybraných letech v%
- Tabulka č. 18 – Míra nezaměstnanosti dle pohlaví ve vybraných letech (v%)
- Tabulka č. 19 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných letech a v nejvýraznějších skupinách dle pohlaví a věku
- Tabulka č. 20 – Pracovní síla žen a mužů a její struktura dle vzdělání, průměr v roce 2006
- Tabulka č. 21 – Vzdělanostní struktura obyvatel dle pohlaví ve vybraných letech (v tis.)
- Tabulka č. 22 – Míra nezaměstnanosti absolventů ve vybraných letech k 30. dubnu (v%)
- Tabulka č. 23 – Počet nezaměstnaných absolventů v jednotlivých měsících ve vybraných letech (v tis.)
- Tabulka č. 24 – Míra nezaměstnanosti podle vybraných skupin oborů vzdělání (v%) duben 2007
- Tabulka č. 25 – Přehled o dlouhodobé nezaměstnanosti absolventů duben 2007
- Tabulka č. 26 – Počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením (v tis.) a míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením (v%) 2001-2006

6.2 GRAFY

- Graf č. 1 – Křivka nabídky práce
- Graf č. 2 – Křivka poptávky po práci
- Graf č. 3 – Rovnováha na trhu práce
- Graf č. 4 – HDP – Výrobní metoda
- Graf č. 5 – HDP – Výrobní metoda (objemové index, SOPR=100)
- Graf č. 6 – Regresní parabola
- Graf č. 7 – Regresní parabola
- Graf č. 8 – Volná pracovní místa v letech 1995-2006, roční průměry
- Graf č. 9 – Regresní exponenciální funkce
- Graf č. 10 – Počet obyvatel podle věku
- Graf č. 11 – Počet ekonomicky neaktivních osob v letech 95-06
- Graf č. 12 – Regresní parabola
- Graf č. 13 – Průměrná roční míra nezaměstnanosti 95-06 dle MPSV dle ČSÚ
- Graf č. 14 – Roční průměry nezaměstnaných osob dle ČSÚ A MPSV
- Graf č. 15 – Míra nezaměstnanosti dle dosaženého vzdělání v letech 95-06
- Graf č. 16 – Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti roztržiděný do skupin dle vzdělání
- Graf č. 17 – Míra nezaměstnanosti ve vybraných regionech a ve vybraných letech (v%)
- Graf č. 18 – Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti v krajích roztržiděných do skupin podle jednotlivých krajů
- Graf č. 19 – Podíl zaměstnaných osob ve vybraných odvětvích na celkové zaměstnanosti ve vybraných regionech 2006 (v%)
- Graf č. 20 – Míra ekonomické aktivity mužů a žen ve vybraných letech (v%)
- Graf č. 21 – Míra nezaměstnanosti dle pohlaví ve vybraných letech (v%)
- Graf č. 22 – Bodový diagram dat míry nezaměstnanosti rozdělené do skupin dle pohlaví
- Graf č. 23 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti mužů rozdělené do skupin dle vzdělání
- Graf č. 24 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti žen rozdělené do skupin dle vzdělání
- Graf č. 25 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti mužů rozdělené dle věkových skupin
- Graf č. 26 – Bodový diagram míry nezaměstnanosti žen rozdělené dle věkových skupin
- Graf č. 27 – Míra nezaměstnanosti absolventů škol ve vybraných letech k 30. dubnu (v%)
- Graf č. 28 – Bodový diagram závislosti nezaměstnanosti absolventů na celkové nezaměstnanosti
- Graf č. 29 – Počet nezaměstnaných absolventů v jednotlivých měsících ve vybraných letech (v tis.)
- Graf č. 30 – Bodový diagram počtu nezaměstnaných absolventů rozdělených do skupin dle měsíců roku
- Graf č. 31 – Počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením (v tis.) a míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením (v%)

7 PŘÍLOHY

7.1 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V REGIONECH

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI DLE OBLASTÍ A KRAJŮ															
Území : Česká republika - NUTS1 v %															
PRACOVNÍ SÍLA	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001)	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika celkem	4,3	4,3	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1
Muži	3,4	3,6	3,4	3,3	3,9	5,0	7,3	7,3	6,8	6,7	5,9	6,1	7,0	6,5	5,8
Ženy	5,4	5,2	4,8	4,7	5,9	8,2	10,5	10,6	9,9	9,9	9,0	9,9	9,9	9,8	8,8
Česká republika celkem	NUTS1 CZ0														
Pracovní síla	NUTS2 NUTS3														
Praha, hl. m. Praha	CZ01 CZ011	3,5	2,8	2,5	2,0	2,4	3,3	4,0	4,2	3,8	3,9	3,6	4,2	3,9	3,5
Sř. Čechy, Sř. Čechy	CZ02 CZ021	4,4	3,8	3,8	3,1	3,8	5,4	8,0	7,5	6,8	6,7	4,9	5,2	5,4	5,2
Jihozápad	CZ03 CZ031	3,7	3,5	2,8	2,8	3,8	5,1	6,5	6,0	5,7	5,7	4,8	5,2	5,8	5,1
Jihočeský kraj	CZ031	3,3	3,2	2,5	2,8	3,4	4,9	6,2	5,8	5,6	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0
Piženský kraj	CZ032	4,0	3,8	3,3	2,7	4,3	5,4	6,8	6,2	5,8	5,8	4,7	5,3	5,8	5,1
Severozápad	CZ04 CZ041	4,7	6,1	6,2	7,4	8,4	10,3	13,3	13,8	11,7	11,7	11,3	11,2	13,1	13,5
Karlovarský kraj	CZ041	4,7	5,1	4,0	3,4	4,5	6,8	8,1	8,4	7,4	7,4	7,5	6,4	9,4	10,9
Ústecký kraj	CZ042	4,6	6,5	7,1	9,0	9,9	11,7	15,4	16,0	13,4	13,3	12,7	13,0	14,5	13,7
Severovýchod	CZ05 CZ051	4,0	3,5	3,6	3,6	4,0	5,9	7,7	6,9	6,2	6,2	5,3	6,5	6,7	6,1
Liberecký kraj	CZ051	3,3	3,8	3,9	3,8	3,8	6,9	8,2	8,2	8,2	8,2	4,7	8,1	6,4	8,5
Královhradecký kraj	CZ052	4,3	3,4	3,1	3,2	3,7	5,0	7,0	8,1	8,1	8,1	4,2	5,8	6,6	4,8
Pardubický kraj	CZ053	4,2	3,5	3,7	3,8	4,3	6,0	8,0	8,3	6,4	6,4	7,2	7,6	7,0	5,8
Jihovýchod	CZ06 CZ061	4,3	4,0	3,4	3,3	3,8	5,3	8,2	7,8	7,8	7,8	6,8	7,2	7,9	7,7
kraj Vysočina	CZ061	4,4	4,2	3,7	3,3	4,3	5,8	8,7	6,8	6,1	6,1	5,1	5,3	6,8	6,8
Jihomoravský kraj	CZ062	4,2	3,9	3,3	3,2	3,6	5,1	8,0	8,3	8,5	8,5	7,6	8,0	8,3	8,1
Sř. Morava	CZ07 CZ071	4,5	4,5	4,4	4,3	4,8	6,8	9,6	10,6	9,5	9,5	8,8	8,6	9,8	9,7
Olomoucký kraj	CZ071	4,8	5,1	4,6	4,9	5,3	7,2	10,6	12,8	10,4	10,4	9,6	9,6	12,0	10,0
Zlínský kraj	CZ072	4,2	3,8	4,1	3,5	4,3	6,4	8,6	8,1	8,5	8,5	7,9	7,5	7,4	9,4
Moravskoslezsko, Moravskoslezský kraj	CZ08 CZ081	5,8	6,4	5,8	5,2	8,0	10,1	13,0	14,3	14,3	14,3	13,3	14,7	14,5	13,9

1) Údaje vážené na data demografické statistiky před proměnou SLDB 2001

Časové řady 1993-2006

7.2 ZAMĚSTNANOST V ODVĚTVÍCH A KRAJÍCH ČR

Tabulka 1: Specializace krajů na primér a její vývoj mezi roky 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	0,5	5,1	7,5	6,2	2,8	3,5	3,1	5,8	6,4	11,3	5,0	6,9	3,9	3,0	2,7
prům. LK 96-06	11	110	162	133	60	76	67	124	137	243	107	149	84	65	57
podíl zam. 2006	0,5	4,1	6,5	5,5	2,5	2,7	2,4	3,9	4,7	8,8	3,8	5,9	3,4	2,7	2,2
LK 2006	14	109	172	145	65	72	63	104	124	232	100	156	90	72	59
VK 96-06	160	93	94	109	128	85	114	98	79	109	99	103	107	109	100

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

Tabulka 2: Specializace krajů na zpracovatelský průmysl a její vývoj mezi roky 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	10,4	27,0	28,5	31,7	26,5	24,3	39,8	31,9	33,0	33,7	26,9	31,6	37,3	29,0	18,2
prům. LK 96-06	38	98	104	115	96	88	145	116	120	122	98	115	136	105	66
podíl zam. 2006	9,8	26,7	29,2	32,9	28,5	26,9	43,5	32,8	34,3	36,5	27,3	32,0	37,1	29,5	17,8
LK 2006	35	95	103	117	101	95	154	115	121	129	97	113	131	105	63
VK 96-06	69	95	104	112	111	109	123	98	106	114	99	98	94	97	86

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

Tabulka 3: Specializace krajů na těžbu a energetiku a její vývoj mezi roky 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	1,7	2,1	2,4	2,2	6,1	6,9	2,5	1,5	1,7	2,6	2,1	1,7	1,6	7,2	1,9
prům. LK 96-06	54	69	80	71	199	226	81	50	55	84	67	54	52	235	61
podíl zam. 2006	1,4	1,7	2,3	2,1	5,4	5,8	2,0	1,6	1,5	2,3	2,0	2,2	1,6	6,2	1,6
LK 2006	53	62	85	76	197	214	72	60	56	86	72	79	57	228	57
VK 96-06	103	67	106	169	101	99	71	92	145	98	105	169	124	103	81

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

Tabulka 4: Specializace krajů na stavebnictví a její vývoj mezi roky 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	9,5	9,6	10,1	8,6	9,2	10,0	9,5	8,4	9,2	9,0	9,6	9,3	9,4	8,3	9,5
prům. LK 96-06	102	104	108	92	99	108	102	90	100	97	103	100	101	89	103
podíl zam. 2006	9,0	9,8	9,3	8,5	10,2	8,5	8,0	7,5	9,9	8,3	10,1	8,6	10,3	8,3	9,4
LK 2006	99	108	103	93	113	94	89	83	110	91	112	95	114	91	103
VK 96-06	95	117	96	95	98	81	79	87	110	93	113	109	110	103	104

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

Tabulka 5: Specializace krajů na tržní služby a její vývoj mezi roky 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	49,0	34,0	29,1	29,5	30,5	32,4	25,1	28,8	28,5	23,4	31,9	27,8	27,6	29,0	42,0
prům. LK 96-06	152	106	91	92	95	101	78	89	89	73	99	86	86	90	131
podíl zam. 2006	50,2	35,7	28,6	29,0	28,6	33,3	24,9	29,5	27,9	24,1	32,1	28,3	27,0	30,0	43,3
LK 2006	154	109	88	89	88	102	76	90	85	74	98	87	83	92	133
VK 96-06	100	110	98	94	91	100	84	101	91	97	101	94	98	104	104

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

Tabulka 7: Hodnota lokalizačního kvocientu pro odvětví netržních služeb za období 1996 - 2006

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	PHA →STČ
podíl zam. 96-06	28,9	22,2	22,3	21,8	24,8	22,8	20,0	23,7	21,1	20,0	24,6	22,8	20,3	23,5	25,8
prům. LK 96-06	124	99	96	94	107	98	86	102	91	86	105	98	87	101	110
podíl zam. 2006	29,0	22,0	24,0	22,1	24,8	22,8	19,2	24,9	21,7	20,1	24,8	23,1	20,6	23,3	25,7
LK 2006	123	94	102	94	105	97	82	106	92	85	105	98	88	99	109
VK 96-06	101	92	111	91	98	107	93	106	109	97	93	108	106	99	97

LK – lokalizační kvocient, VK – vývojový kvocient

7.3 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI MUŽŮ A ŽEN DLE VZDĚLÁNÍ

Tabulka č. : 403 / R																List : 1 / 20
MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI DLE VĚKOVÝCH SKUPIN A VZDĚLÁNÍ																
Území : Česká republika - NUTS1																v %
PRACOVNÍ SÍLA	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Celkem	4,3	4,3	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	
Věková skupina : 15 až 19 let	11,8	13,2	13,1	13,3	16,5	25,1	31,8	33,6	37,3	37,3	35,8	38,4	41,9	43,6	38,6	
20 až 24 let	6,3	6,2	5,6	5,1	6,4	9,1	13,6	14,2	13,8	13,7	13,5	14,8	17,6	15,8	14,5	
25 až 29 let	5,3	5,7	5,4	5,0	5,9	7,5	9,7	9,4	9,1	9,1	7,9	8,1	8,9	8,5	6,6	
30 až 34 let	4,4	4,6	3,8	3,7	5,1	6,5	9,3	9,3	8,1	8,1	6,9	7,5	7,2	7,0	7,0	
35 až 39 let	3,3	3,5	3,4	3,3	4,1	5,5	7,2	7,2	7,5	7,5	6,5	7,1	7,1	6,7	5,9	
40 až 44 let	3,0	2,6	2,9	2,8	3,8	5,1	6,7	7,0	6,4	6,4	5,7	6,2	6,8	6,4	5,7	
45 až 49 let	2,7	2,5	2,4	2,5	3,4	4,5	6,6	7,1	5,8	5,8	5,7	5,8	6,3	6,5	6,2	
50 až 54 let	2,1	1,8	2,1	2,2	3,0	4,1	6,1	6,7	6,3	6,3	6,1	6,9	7,4	7,6	6,6	
55 až 59 let	2,6	2,9	2,4	2,8	2,9	3,4	4,7	5,2	4,8	4,8	4,0	4,9	6,0	5,8	6,0	
60 až 64 let	7,0	5,2	4,2	5,8	5,6	5,2	5,2	4,9	5,3	5,3	4,0	2,8	3,0	3,0	3,0	
65 a více let	5,4	3,2	4,2	4,2	3,5	6,1	5,4	2,9	4,5	4,5	3,9	3,7	2,4	3,0	2,5	
Vybrané kódy ISCED 97																
Základní vzdělání a bez vzdělání	úroveň 0, 1, 2	8,9	9,4	10,8	11,2	13,5	16,1	20,9	22,3	21,7	21,6	20,8	22,5	26,1	26,7	24,5
Sřední bez maturity	část 3	4,1	4,1	3,8	3,6	4,4	6,2	8,9	9,0	8,5	8,4	7,8	8,4	9,4	8,9	7,7
Sřední s maturitou	část 3, 4	3,3	3,3	2,5	2,5	3,5	5,1	6,7	6,4	5,7	5,7	5,1	5,6	5,3	5,1	4,9
Vysokoškolské	5, 6	2,0	1,7	1,2	1,1	1,5	2,2	3,0	2,8	2,5	2,4	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4
Muži	3,4	3,6	3,4	3,3	3,9	5,0	7,3	7,3	6,8	6,7	5,9	6,1	7,0	6,5	5,8	
Věková skupina : 15 až 19 let	10,1	12,6	12,1	11,3	13,8	21,9	29,4	30,2	32,9	32,9	30,0	33,5	40,4	44,6	38,2	
20 až 24 let	5,3	5,5	5,2	4,9	5,7	7,8	12,8	14,5	13,7	13,7	13,1	14,4	18,6	15,8	13,4	
25 až 29 let	3,0	3,2	3,4	3,3	3,7	5,0	6,6	6,5	6,6	6,6	5,6	6,4	7,0	6,4	5,5	
30 až 34 let	3,1	3,1	2,6	2,2	3,2	4,0	6,2	6,0	5,1	5,1	4,3	4,0	4,0	4,2	4,7	
35 až 39 let	2,5	2,8	3,0	2,7	3,5	3,9	5,2	5,6	5,6	5,6	4,4	4,5	5,4	4,5	3,9	
40 až 44 let	2,3	2,1	2,5	2,4	3,2	3,8	5,8	5,6	5,2	5,2	4,8	4,5	5,5	4,9	3,9	
45 až 49 let	2,5	2,2	2,0	2,3	2,8	3,5	5,7	5,8	5,2	5,2	5,0	4,7	5,5	5,7	4,8	
50 až 54 let	1,6	1,8	1,9	2,0	2,6	3,4	5,6	6,0	5,2	5,2	5,1	5,6	6,2	6,1	5,3	
55 až 59 let	1,8	2,8	1,8	2,4	2,5	3,5	4,7	5,2	4,5	4,5	3,8	4,3	5,5	5,3	5,8	
60 až 64 let	6,9	5,4	4,5	5,9	4,9	3,9	4,3	4,1	3,9	3,9	2,5	3,0	2,8	2,0	3,2	
65 a více let	5,3	3,2	4,4	4,2	3,5	4,6	4,3	2,0	3,4	3,4	3,5	3,9	2,4	2,8	2,0	
Vybrané kódy ISCED 97																
Základní vzdělání a bez vzdělání	úroveň 0, 1, 2	9,3	11,1	12,6	13,1	15,4	17,5	22,6	25,4	23,0	22,9	23,7	24,6	28,8	30,0	26,2
Sřední bez maturity	část 3	3,1	3,2	3,0	3,0	3,5	4,6	7,4	7,3	7,0	6,9	6,0	6,2	7,4	6,8	6,1
Sřední s maturitou	část 3, 4	2,5	2,5	2,0	1,8	2,5	3,5	4,9	4,7	3,9	3,7	4,2	4,5	3,9	3,5	
Vysokoškolské	5, 6	1,8	1,7	0,8	0,9	1,2	1,8	2,4	2,2	2,2	1,8	1,9	2,2	2,1	2,2	
Ženy	5,4	5,2	4,8	4,7	5,9	8,2	10,5	10,6	9,9	9,9	9,0	9,9	9,9	9,8	8,8	
Věková skupina : 15 až 19 let	13,9	13,8	14,4	16,0	20,3	29,5	35,0	37,6	43,2	43,1	43,8	44,8	43,9	42,2	39,3	
20 až 24 let	8,0	7,3	6,2	5,6	7,3	10,9	14,7	13,8	13,8	13,8	13,9	15,4	16,3	15,7	16,0	
25 až 29 let	8,9	9,7	8,5	7,7	9,4	11,6	14,4	13,7	13,0	13,0	11,3	10,8	12,0	11,7	8,1	
30 až 34 let	5,9	6,4	5,5	5,7	7,5	9,8	13,3	13,6	12,1	12,1	10,4	12,4	11,8	10,9	10,3	
35 až 39 let	4,2	4,3	3,8	3,9	4,8	7,3	9,6	9,1	9,7	9,7	8,9	10,1	9,0	9,3	8,4	
40 až 44 let	3,9	3,2	3,4	3,2	4,3	6,3	7,7	8,5	7,6	7,6	6,7	8,1	8,2	8,0	7,6	
45 až 49 let	2,9	2,8	2,9	2,8	4,0	5,6	7,5	8,4	6,4	6,4	6,4	6,9	7,0	7,4	7,7	
50 až 54 let	2,6	1,9	2,4	2,5	3,5	4,9	6,6	7,5	7,5	7,5	7,2	8,4	8,6	9,0	7,9	
55 až 59 let	4,5	3,0	3,9	3,6	3,6	3,3	4,5	5,2	5,2	5,2	4,4	5,8	6,7	6,5	6,3	
60 až 64 let	7,3	5,0	3,7	5,6	6,7	7,7	6,7	6,4	7,5	7,5	7,0	2,4	3,6	5,3	2,5	
65 a více let	5,4	3,2	3,8	4,2	3,5	8,9	7,0	4,6	6,5	6,5	4,6	3,4	.	3,3	3,5	
Vybrané kódy ISCED 97																
Základní vzdělání a bez vzdělání	úroveň 0, 1, 2	8,7	8,4	9,6	9,9	12,1	15,0	19,8	20,1	20,7	20,6	18,8	21,1	24,2	24,4	23,2
Sřední bez maturity	část 3	5,8	5,6	5,1	4,8	6,1	8,9	11,5	12,1	11,3	11,3	11,1	12,6	13,2	12,9	10,7
Sřední s maturitou	část 3, 4	4,0	3,9	3,0	3,1	4,3	6,5	8,2	7,9	7,2	7,2	6,3	6,8	5,9	6,2	6,1
Vysokoškolské	5, 6	2,2	1,8	1,9	1,4	2,2	2,9	3,9	3,7	2,9	2,9	2,6	2,7	2,3	2,7	2,7

1) Údaje vážené na data demografické statistiky před promítnutím SLDB 2001

Časové řady 1993-2006

